

Kapadokya Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü

Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı

Uluslararası İlişkiler Bilim Dalı

**ABD'İN DONALD TRUMP BAŞKANLIĞI DÖNEMİNDE 2017-
2021 SURİYE'YE YÖNELİK POLİTİKALARI VE ABD-
TÜRKİYE İLİŞKİLERİNE ETKİSİ**

Veysi BARAN

Yüksek Lisans Tezi

Nevşehir, 2023

ABD'NİN DONALD TRUMP BAŞKANLIĞI DÖNEMİNDE 2017-2021 SURİYE'YE
YÖNELİK POLİTİKALARI VE ABD-TÜRKİYE İLİŞKİLERİNE ETKİSİ

Veysi BARAN

Kapadokya Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü
Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı
Uluslararası İlişkiler Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Nevşehir, 2023

ÖZET

BARAN, Veysi. *ABD'nin Donald Trump Başkanlığı Döneminde 2017-2021 Suriye'ye Yönelik Politikaları Ve ABD-Türkiye İlişkilerine Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir, 2024

Bu çalışma, Başkan Donald Trump'ın görev süresi boyunca (2017-2021) ABD'nin Suriye'ye yönelik politikalarının birbiriyle olan karmaşık etkileşimini ve bunların Türkiye ile ikili ilişkiler üzerindeki sonuçsal etkilerini incelemektedir. ABD'nin Suriye ihtilafında üstlendiği stratejik değişimlerin ve politika değişikliklerinin detaylı bir incelemesini sunmakta ve bu politikaların bölgesel istikrarsızlık ve değişen jeopolitik çıkarlar zemininde ABD-Türkiye ilişkilerinin dinamiklerini nasıl etkilediğini incelemektedir. Araştırma, ABD'nin hem Suriye hem de Türkiye ile tarihsel ilişkilerini bağlamsallaştırarak başlamaktadır ve Soğuk Savaş döneminden Arap Baharı ve Suriye İç Savaşı'nın başlangıcına kadar bu ilişkilerin evriminin izini sürmektedir. Ardından, Trump yönetimi altında ABD'nin Suriye'ye yönelik dış politikasındaki önemli değişikliklere odaklanarak, kilit politika değişikliklerini, askeri angajmanları ve diplomatik stratejileri incelemektedir. Çalışma aynı zamanda dijital diplomasinin, özellikle de Başkan Trump'ın Twitter kullanımının dış politika söylemlerini ve diplomatik ilişkileri şekillendirmedeki rolünü değerlendirmektedir. Bu analizin kritik bir yönü de ABD'nin Suriye politikalarının Türkiye ile ilişkileri üzerindeki etkisinin incelenmesidir. Buna ABD'nin Suriye Demokratik Güçleri'ne (SDG) verdiği destek, Türkiye'nin Rus S-400 füze sistemini satın alması konusundaki anlaşmazlık ve güvenlik iş birliği ve bölgesel istikrar üzerindeki daha geniş etkileri de dahildir. Çalışma, Türkiye'nin stratejik kararlarının ardındaki mantığı ve ABD ile yaşanan gerilimleri anlamak için neo-realist güvenlik teorisinden perspektifler içeren çok boyutlu bir yaklaşım kullanmaktadır. Nihayetinde çalışma, Trump döneminde ABD'nin Suriye'ye yönelik politikalarının ABD-Türkiye ilişkilerinin hatlarını şekillendirmede önemli bir rol oynadığı sonucuna vararak uluslararası ilişkilerdeki karmaşık karşılıklı bağımlılığın önemini vurgulamaktadır. ABD dış politikasındaki değişimlerin sadece bölgesel dinamikleri etkilemekle kalmayıp, aynı zamanda uzun süredir devam eden ittifakların dayanıklılığını nasıl test ettiğini ortaya koyarak, çağdaş diplomatik angajmanlardaki daha büyük zorlukları örneklendirmiştir.

Anahtar Sözcükler

ABD dış politikası, Suriye, Trump başkanlığı, ABD-Türkiye ilişkileri, neo-realizm.

ABSTRACT

BARAN, Veysi. *US Policy Towards Syria 2017-2021 During the Presidency of Donald Trump and Its Impact on US-Turkey Relations*, Master's Thesis, Nevşehir, 2024

This study delves into the complex interplay of the United States' policies towards Syria during President Donald Trump's tenure (2017-2021) and their consequential impact on bilateral relations with Turkey. It provides a detailed analysis of the strategic shifts and policy decisions undertaken by the US in the Syrian conflict and examines how these policies have influenced the dynamics of US-Turkey relations, against a backdrop of regional instability and evolving geopolitical interests. The research begins by contextualizing the historical relations of the US with both Syria and Turkey, tracing the evolution of these relationships from the Cold War era to the onset of the Arab Spring and the Syrian Civil War. It then focuses on the significant changes in US foreign policy towards Syria under the Trump administration, exploring key policy shifts, military engagements, and diplomatic strategies. The study also evaluates the role of digital diplomacy, particularly the use of Twitter by President Trump, in shaping foreign policy narratives and diplomatic relations. A critical aspect of this analysis is the examination of the impact of US Syria policies on its relations with Turkey. This includes the contentious issues of the US support for the Syrian Democratic Forces (SDF), the discord over Turkey's purchase of the Russian S-400 missile system, and the broader implications for security cooperation and regional stability. The study employs a multidimensional approach, incorporating perspectives from neo-realist security theory, to understand the rationale behind Turkey's strategic decisions and the ensuing tensions with the US. Ultimately, the study concludes that the US policies towards Syria during the Trump era have played a pivotal role in shaping the contours of US-Turkey relations, underscoring the complex interdependencies in international relations. It highlights how shifts in US foreign policy have not only affected regional dynamics but also tested the resilience of longstanding alliances, reflecting the broader challenges in contemporary diplomatic engagements.

Keywords

US foreign policy, Syria, Trump presidency, US-Turkey relations,

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	İ
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	İİ
ETİK BEYAN	İİİ
ÖZET	İV
ABSTRACT	V
İÇİNDEKİLER	VI
TABLolar DİZİNİ	HATA! YER İŞARETİ TANIMLANMAMIŞ.
ŞEKİLLER DİZİNİ	HATA! YER İŞARETİ TANIMLANMAMIŞ.
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM: ABD’NİN SURİYE VE TÜRKİYE İLE İLİŞKİLERİNİN TARİHSEL ARKA PLANI	3
1.1. ABD-SURİYE İLİŞKİLERİNİN TARİHSEL BAĞLAMI (1946-2016)	3
1.1.1. Modern Suriye'nin Kuruluşu ve Güçlenmesi (1946-1970).....	3
1.1.2. Hafız Esad Dönemi (1971-2000)	5
1.1.3. Beşşar Esad Dönemi (2000’den sonra).....	6
1.1.4. ABD-Suriye İlişkileri: Soğuk Savaş ve Soğuk Savaş Sonrası (1946-2001).....	9
1.1.5. 11 Eylül Sonrası ABD-Suriye İlişkilerindeki Değişimler.....	11
1.1.6. Obama yönetimindeki ABD-Suriye İlişkileri (2009-2017)	12
1.2. ABD-TÜRKİYE İLİŞKİLERİNİN TARİHSEL BAĞLAMI	15
1.2.1. Türkiye'nin NATO Üyeliği ve Erken ABD-Türkiye İlişkileri (1952-1962)	15
1.2.2. ABD-Türkiye İlişkilerinde Yaşanan Kırılmalar ve Kıbrıs Barış Harekatı (1963-1978)	16
1.2.3. Soğuk Savaşın Son Döneminde ABD-Türkiye İlişkileri (1979-1991)	18
1.2.4. ABD-Türkiye İlişkilerinde Soğuk Savaş Sonrası Değişimler (1991-2001)	19
1.2.5. 11 Eylül Saldırıları sonrası ABD-Türkiye İlişkileri (2001-2008).....	20
1.2.6. Obama Yönetiminde ABD-Türkiye İlişkileri (2009-2017)	21
1.3. SURİYE İÇ SAVAŞI: NEDENLERİ VE ULUSLARARASI ETKİSİ	22
1.3.1. Suriye İç Savaşında Uluslararası Tepkiler ve Müdahaleler	24
1.3.2. Suriye İç Savaşının Küresel Etkisi.....	25
1.4. SURİYELİ MÜLTECİ KRİZİ VE TÜRKİYE'YE ETKİSİ	27
1.4.1. Suriyeli Mülteci Krizi ve Türkiye'ye Doğrudan Etkisi.....	28
1.4.2. Mülteci Krizinin Türkiye'nin İç ve Dış Politikası Üzerindeki Etkileri	29

2. BÖLÜM: TRUMP'IN BAŞKANLIĞI DÖNEMİNDE SURİYE'YE YÖNELİK ABD POLİTİKALARININ ANALİZİ.....	32
2.1. TRUMP'IN SURİYE'YE YAKLAŞIMI: TEMEL POLİTİKA DEĞİŞİMLERİ VE GELİŞMELER	32
2.2. ABD'NİN TRUMP YÖNETİMİNDEKİ SURİYE İÇ SAVAŞI'NA KATILIMI	44
2.3. ABD POLİTİKALARININ SURİYE MÜLTECİ KRİZİNE ETKİLERİ VE TÜRKİYE'NİN ROLÜ.....	55
3. BÖLÜM: ABD POLİTİKALARININ ABD-TÜRKİYE İLİŞKİLERİNE ETKİSİ	66
3.1. TRUMP'IN BAŞKANLIĞI DÖNEMİNDE ABD-TÜRKİYE İLİŞKİLERİNDEKİ DEĞİŞİKLİKLER.....	66
3.2. ABD DIŞ POLİTİKASINDA TRUMP'IN SURİYE VE TÜRKİYE İLE İLGİLİ TWEETLERİNİN İNCELENMESİ VE ANALİZİ.....	75
3.2.1. İstatistiksel Analiz Sonuçları.....	76
3.2.2. Duyarlılık (Sentiment) Analizi Sonuçları	77
3.2.3. Zamansal Analiz.....	83
3.2.4. Analiz Bulgularının Değerlendirmesi	84
3.3. TRUMP BAŞKANLIĞININ SON DÖNEMİNDE ABD-TÜRKİYE İLİŞKİLERİ: BİR DEĞERLENDİRME	86
SONUÇ.....	94
KAYNAKÇA	96

GİRİŞ

Bu çalışma, Başkan Donald Trump'ın görev süresi boyunca (2017-2021) ABD'nin Suriye'ye yönelik politikalarını, ABD-Türkiye ilişkilerinin dinamikleri üzerindeki sonuçsal etkilerine odaklanarak derinlemesine incelemektedir. Trump'ın başkanlığı, Orta Doğu'nun jeopolitik manzarasında, özellikle de Suriye çatışmasının arka planında, uluslararası ilişkiler ve bölgesel istikrar üzerinde geniş kapsamlı etkileri olan önemli bir değişime işaret etmektedir.

Arap Baharı ve Suriye İç Savaşı'nın ardından ABD'nin Orta Doğu'daki rolü ve politikaları çok önemli olmuştur. Trump döneminde bu politikalar, 'Önce Amerika' ilkeleriyle karakterize edilen yeni bir dış politika felsefesini ve geleneksel ittifakların yeniden değerlendirilmesini yansıtan önemli değişiklikler geçirmiştir. Bu çalışma, özellikle kilit bir NATO üyesi ve önemli bir bölgesel oyuncu olan Türkiye ile ABD arasındaki karmaşık ilişki bağlamında, bu politikaların hedeflerini, uygulanışını ve sonuçlarını analiz ederek bu politikaların katmanlarını çözmeyi amaçlamaktadır. Türkiye'nin stratejik önemi göz önüne alındığında, bu dönemdeki ABD-Türkiye ilişkisinin detayları kapsamlı bir incelemeyi gerektirmektedir. Bu ilişki, Suriye ihtilafına yönelik farklı yaklaşımlar, askeri ittifaklar ve çatışmalar ve bölgedeki istikrarsızlıktan kaynaklanan ve giderek büyüyen mülteci krizi gibi çeşitli faktörler tarafından sınanmış ve şekillendirilmiştir.

Birinci Bölüm, ABD'nin Suriye ve Türkiye ile ilişkilerinin tarihsel arka planını inceleyerek, uzun süredir devam eden jeopolitik bağlar ve gerilimler hakkında temel bir bağlam ve anlayış sağlayarak konuyu ele almaktadır. Takip eden bölümler, Trump'ın başkanlığı döneminde ABD'nin Suriye'ye yönelik politikalarının evrimini, ABD'nin Suriye İç Savaşı'na müdahil olmasını ve bu politikaların Suriyeli mülteci krizi ve Türkiye'nin stratejik tepkileri üzerindeki çok yönlü etkisini sistematik olarak incelemektedir. Üçüncü bölümde, bu gelişmelerin ABD-Türkiye ilişkileri üzerindeki doğrudan etkilerine odaklanılmaktadır. Bu kapsamda ilk politikalar, kilit olaylar ve Suriye'nin iki ülke arasındaki ikili ilişkilerin şekillenmesinde oynadığı önemli rol analiz edilmektedir. Bu bölüm ayrıca Trump'ın özellikle tweetleri aracılığıyla kullandığı kendine özgü iletişim yöntemlerini eleştirel bir bakış açısıyla inceleyerek siyasi retorik ve diplomatik ilişkiler arasındaki etkileşime dair bilgiler sunmaktadır.

Birincil kaynakların, politika belgelerinin ve uzman görüşlerinin metodolojik analizi yoluyla hazırlanan bu çalışma, uluslararası ilişkilerin, dış politika karar alma süreçlerinin ve mevcut küresel düzeni tanımlayan karmaşık karşılıklı bağımlılıkların daha geniş bir şekilde

anlaşılmasına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Okuyuculara, akademisyenlere ve politika yapıcılara ABD dış politikasındaki kritik bir dönem ve bunun Orta Doğu'daki en önemli ittifaklarından biri üzerindeki etkileri hakkında farklı bir bakış açısı sunmayı amaçlamaktadır.

1. BÖLÜM: ABD’NİN SURİYE VE TÜRKİYE İLE İLİŞKİLERİNİN TARİHSEL ARKA PLANI

1.1. ABD-SURİYE İLİŞKİLERİNİN TARİHSEL BAĞLAMI (1946-2016)

1.1.1. Modern Suriye'nin Kuruluşu ve Güçlenmesi (1946-1970)

1946-1969 yılları arasında modern Suriye'nin kuruluşu, siyasi çalkantılar, darbeler ve ülkenin siyasi manzarasının şekillenmesine yardımcı olan bir dizi kilit olayın damgasını vurduğu karmaşık bir dönemdir. Suriye'de 1946'dan 1969'a kadar olan döneme istikrar ve kimlik mücadelesi damgasını vurmuştur (İnce, 2017, 263). Ülkenin yolunu rakip ideolojiler, pan-Arap birliği arzusu, iç iktidar mücadeleleri ve Baas Partisi'nin yükselişi şekillendirmiştir. Bu dönem, Suriye'yi yaklaşık otuz yıl boyunca yönetecek olan Hafız Esad'ın daha istikrarlı ancak otoriter bir rejimin ortaya çıkışıyla sona ermiştir.

17 Nisan 1946'da Suriye, Fransız manda yönetiminden bağımsızlığını kazandı. Aynı yılın Nisan ayında son Fransız birlikleri de Suriye'den çekildi ve ülke demokratik bir cumhuriyet olarak ilan edildi (Dağ, 2013, 23). Bu dönemde Suriye ile Türkiye arasındaki ilişkiler gerginliklerle doluydu. Özellikle Hatay'ın 7 Temmuz 1939'da Türkiye'ye katılması ikili ilişkilerde sorunlara neden oldu. Ancak her iki ülke de sınır bölgelerinde istikrarı koruma konusunda hem fikirdi ve diplomatik bağlantılar devam etti. Suriye'nin bağımsızlığının ilk yıllarında siyasi istikrarsızlık vardı ve sık sık hükümet değişiyordu. Siyasi arena, milliyetçiler ve komünistler de dahil olmak üzere çok sayıda siyasi parti ile doluydu. Ülke önemli ölçüde huzursuzluk yaşadı; askeri darbeler yaygındı. Türkiye'nin Suriye ile ilişkileri, sınır anlaşmazlıkları ve su kaynakları üzerindeki anlaşmazlıklar nedeniyle bu dönemde gergin kaldı. İlişkileri iyileştirme çabalarına rağmen, diğer bölgesel ve iç meseleler çoğu zaman bu girişimleri gölgede bıraktı.

Suriye ve Mısır, 1958 yılında Cemal Abdül Nasır'ın başkanlığında siyasi bir birlik olan Birleşik Arap Cumhuriyeti'ni (UAR) kurdu. Birleşme bir pan-Arap devleti yaratmayı amaçlıyordu

ancak Mısır'ın baskın ortak olduğu ortaya çıktı. Suriyelilerin önemli bir kısmı kendilerini dışlanmış hissetti ve bu da birliğe karşı hoşnutsuzluğa yol açtı. Suriye'deki bir darbe 1961'de UAR'ı feshetti ve ülke bir cumhuriyet olarak bağımsızlığını yeniden kazandı (Salik, 2011, 23). UAR dönemi boyunca Türkiye ile ilişkiler girift kaldı. Türkiye, Arap milliyetçiliğinin ortaya çıkmasına ve bunun ulusal güvenlik ve bölgesel nüfuz üzerindeki olası etkilerine karşı temkinliydi. Bununla birlikte, Suriye ve Türkiye diplomatik ilişkilerini sürdürdü ve aralarındaki ticareti genişleterek gelecekteki ekonomik işbirliğinin önünü açtı.

Arap milliyetçisi ve sosyalist ilkeler üzerine kurulan Baas Partisi, 1960'ların başında Suriye siyasetinde giderek artan bir rol oynadı. Baasçılar 1963 yılında Mart Devrimi olarak bilinen bir darbeyle iktidarı ele geçirdi. Bunu 1966'da başka bir darbeye yol açan iç iktidar mücadeleleri izledi (Çağ ve Eker, 2013, 59). Bu dönemde Türkiye ile ilişkiler, sosyalist Baas rejimi ile Türkiye'deki daha Batı yanlısı hükümet arasındaki ideolojik farklılıkları yansıtacak şekilde temkinli ve zaman zaman da gergindi. Su hakları ve sınır bölgesi konusundaki gerginlikler, her iki tarafın da diplomatik kanalları koruma çabalarına rağmen kaynamaya devam etti.

Suriye tarihi ve siyasetinde önemli bir figür olan Hafız Esad, en çok 1971'den 2000'deki ölümüne kadar Suriye'nin modern tarihini anlamak için önemli bir dönem olan uzun süreli devlet başkanlığı ile tanınmaktadır. 1930 yılında Suriye'nin kuzeybatısındaki Kardaha köyünde Alevi bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelen Esad, Suriye Hava Kuvvetleri'ne katılmış, yeteneği ve siyasi zekası sayesinde hızla yükselmiştir. Aynı zamanda Arap milliyetçiliği, sosyalizm ve laikliği savunan Baas Partisi'nin aktif bir üyesiydi. Suriye'de 1960'lı yıllar siyasi istikrarsızlık ve çok sayıda darbe ile geçmiştir. Bu süre zarfında Esad, partiyi iktidara taşıyan 1963 Baas darbesinde önemli bir rol oynamıştır (Baran ve Doğan, 2023: 71-72). Ancak Baas Partisi'nin kontrolü ele geçirmesine rağmen Suriye'de iç bölünmeler ve iktidar mücadeleleri yaşanmaya devam etmiştir ve bu durum Esad'ın nihai olarak iktidara gelmesine zemin hazırlamıştır.

Baas Partisi'nin kilit isimlerinden ve Alevi azınlığın bir üyesi olan Hafız Esad, giderek rejim içinde baskın güç olarak öne çıktı. 1966'daki bir darbe Baas Partisi'nin daha radikal bir fraksiyonunu iktidara getirdi, ancak hükümet hala istikrarsızlık ve iç çatışmalarla boğuşuyordu. Nihayet 1969'da Hafız Esad Suriye'nin fiili lideri oldu. Gücü eline alan Hafız Esad 13 Kasım 1970'te ise "Düzeltici Devrim" olarak bilinen kansız bir darbeye iktidarı tam olarak ele geçirdi. Ardından muhalefeti bastırarak, Baas Partisi içindeki rakiplerini tasfiye ederek ve gücü ailesi ve Alevi azınlık içinde yoğunlaştırarak iktidarını sağlamlaştırmaya çalıştı (Salik, 2011, 24). Esad'ın

iktidara geliŖi sırasında Suriye'nin Türkiye ile iliŖkileri mte vazı bir Ŗekilde geliŖti. Sınır anlaşmazlıkları ve ideolojik farklılıklar gibi temel sorunlar zorluk teŖkil etmeye devam etse de iki ülke ekonomik ve bölgesel iŖbirliđinin önemini kabul etmeye baŖladı. Her iki ülke de hızla deđiŖen Orta Doğu manzarasında istikrar ve angajmanın değerini kabul ederek iŖleyen bir iliŖki sürdürmeye çalıŖtı.

1.1.2. Hafız Esad Dönemi (1971-2000)

Hafız Esad 1966 yılında Suriye'nin savunma bakanı olduğunda iktidardaki Baas partisinin merkezi figürlerinden biriydi. Fakat resmi olarak liderliği 1971 yılında baŖlamıŖtır. Mart 1971'de yapılan referandumda rakipsiz olarak cumhurbaşkanı seilmiŖtir (Dağ, 2013, 32). Bu konsolidasyon döneminde Suriye'nin Türkiye ile iliŖkileri karmaŖık olmaya devam etti. Sınır anlaşmazlıkları ve su hakları gibi konular tartıŖmalı olmaya devam etti, ancak diplomatik bağları güçlendirme ve ekonomik iŖbirliđini teŖvik etme giriŖimleri de oldu. Her iki ülke de bölgede istikrar ve angajmanın önemini kabul etti.

Hafız Esad, ülkeyi kilit bölgesel olaylara aktif bir Ŗekilde dahil ederek Suriye'yi Arap dünyasında merkezi bir oyuncu olarak konumlandırmayı amalamıŖtır (İnce, 2017: 23). Özellikle 1973'teki Ekim SavaŖı (Yom Kippur SavaŖı) sırasında Suriye, Mısır ile ittifak halinde 1967'deki Altı Gün SavaŖı'nda kaybedilen toprakları geri almak için İsrail'e karŖı bir çatıŖmaya girmiŖtir. SavaŖ askeri bir çıkmaza sonuçlansa da, Suriye ve ABD arasında diplomatik etkileŖimlere kapı amıŖtır. Ayrıca Suriye, 1976'da müdahale ederek ve 2005'e kadar Lübnan'da askeri varlığını sürdürerek Lübnan İç SavaŖı'nda önemli bir rol oynamıŖtır. Bu müdahalenin Lübnan siyaseti üzerinde derin bir etkisi olmuŖ, Suriye'nin etkisi hem destekleyici hem de kontrol edici nitelikte olmuŖtur. Dahası, Esad'ın Suriye'sinin Irak'la, özellikle de Saddam Hüseyin'in iktidara gelmesinden sonra, gergin bir iliŖkisi oldu. Her ikisi de Baas rejimleri tarafından yönetilen iki ülke arasındaki rekabet ve dŖmanlık bu gerginliği krklemiŖtir.

Bu dönemde Türkiye ile iliŖkiler, her iki ülkenin pragmatik yaklaŖımını yansıtacak Ŗekilde bir miktar çzlmeye baŖladı. Ticari anlaşmalara varıldı ve diplomatik angajman arttı, ancak altta yatan gerginlikler devam etti (ağ ve Eker, 2013, 64). Özellikle Suriye hükümetinin Kürdistan İŖi Partisi'ne (PKK) verdiği destek Türkiye ile önemli bir ihtilaf noktası haline geldi. Esad'ın iktidarı

sırasındaki ilişkiler, gerginlik ve anlaşmazlık dönemleri arasına serpiştirilmiş temkinli bir angajman olarak nitelendirilebilir.

Hafız Esad'ın yönetimi, sınırlı siyasi özgürlükler ve muhalefetin bastırılması ile sıkı otoriter kontrol ile karakterize edildi. Rejimi bir kişilik kültü geliştirdi ve geniş bir güvenlik aygıtı aracılığıyla gücünü korudu. Ekonomi politikaları, kilit endüstrilerin kamulaştırılması ve toprak reformu gibi sosyalist esintili önlemleri içeriyordu. Ekonomi büyüme dönemleri yaşadı, ancak petrol gelirlerine bağımlılık ve kamu sektöründeki verimsizlikler gibi zorluklarla da karşılaştı. Türkiye ile ilişkiler bu dönemde özellikle PKK konusunda sık sık tartışmalı olmuştur. Türkiye, Suriye'yi PKK'yı desteklemekle suçlamış ve bu durum diplomatik ilişkileri germiştir. Bununla birlikte, ekonomik bağlar gelişmeye devam etti ve diğer cephelerde ilişkileri iyileştirmek için periyodik girişimler oldu.

Esad rejimi Alevi azınlığın hakimiyetindeydi ve bu durum Sünni çoğunluk ve diğer azınlık gruplarla gerilime yol açarak periyodik huzursuzluklara neden oldu. Bu gerilimler 1982 yılında Hama kentinde Müslüman Kardeşler önderliğindeki bir ayaklanmanın acımasızca bastırılmasıyla zirveye ulaştı. Binlerce kişinin ölümüne neden olan bu baskı rejimin baskıcı doğasını sembolize eder hale geldi. Bu dönemde Türkiye ile ilişkiler, daha geniş bölgesel politikaları ve farklı çıkarları yansıtacak şekilde karmaşık olmaya devam etti. Bazı ekonomik işbirlikleri devam ederken, siyasi gerilimler daha uyumlu ilişkilerin önünde bir engel olmaya devam etti.

Hafız Esad'ın 10 Haziran 2000 tarihinde ölümü, iktidarın hızlı bir şekilde oğlu Beşar Esad'a geçmesine yol açtı (Bağlıoğlu, 2013, 497). Geçiş, Beşar'ın haleflliğini garantilemek için yapılan anayasa değişiklikleri ve referandumla sorunsuz bir şekilde gerçekleşti. Hafız Esad dönemi, yıllarca süren siyasi çalkantıların ardından Suriye'ye getirdiği istikrarın yanı sıra baskıcı önlemler, siyasi özgürlüklerin bastırılması ve insan hakları ihlalleriyle de hatırlanmaktadır. Hem ülke içinde hem de bölgede Suriye siyaseti üzerindeki etkisi ölümünden uzun süre sonra da hissedildi ve oğlu onun politikalarının ve yaklaşımlarının çoğunu devam ettirdi.

1.1.3. Beşar Esad Dönemi (2000'den sonra)

Hafız'ın iktidarının sonlarına doğru ve Beşar'ın iktidarının ilk yıllarında Suriye ve Türkiye, serbest ticaret anlaşması imzalamıştır. İmzalanan Serbest Ticaret Anlaşması 6 Kasım 2006 tarihli

resmi gazetede yayınlanarak, 1 Ocak 2007 tarihi itibarı ile yürürlüğe girmiştir. Bu dönemde iki ülke uzun süredir devam eden sorunları çözmeye yönelik adımlar atarak ilişkileri geliştirme konusunda önemli ilerlemeler kaydetmeye başlamıştır. Ancak bu ilerlemeler, Suriye-Türkiye ilişkilerinin karmaşık tarihini yansıtan köklü bir güvensizlik ve farklı bölgesel çıkarlar zemininde gerçekleşti. Daha sonra bu anlaşma 6 Aralık 2011 tarihi itibarıyla askıya alınmıştır.

Beşar Esad 2000 yılında babasının ölümünün ardından iktidarı devraldığında, Suriye'de reform ve modernleşme için başlangıçta umutlar vardı. İktidarının ilk yıllarında 'Şam Baharı' olarak bilinen sınırlı bir siyasi ve ekonomik liberalleşme yaşandı. Ancak bu reformlar kısa sürede kısıtlandı ve rejim otoriter uygulamalara geri döndü. Bu dönemde Suriye'nin Türkiye ile ilişkileri önemli ölçüde değişti. İki ülke 2004 yılında bir serbest ticaret anlaşması imzaladı ve 2009 yılında vize kısıtlamaları kaldırılarak daha fazla ekonomik entegrasyon ve insanlar arası temas sağlandı (Salik, 2011, 27). Beşar Esad ile dönemin Türkiye Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan arasındaki ilişkiler ısınmaya başladı ve iki ülke arasında üst düzey diplomatik ziyaretler gerçekleşti. Bu gelişmeler, geçmişteki çekişmeli ilişkilerden bir kopuşa işaret ediyor ve yeni bir işbirliği döneminin habercisi olarak görülüyordu. Ancak altta yatan gerginlikler ve farklılıklar devam etti ve yeni keşfedilen yakınlık sonraki on yılda, özellikle de 2011'de Suriye iç savaşının patlak vermesiyle sınırlanacaktı.

Suriye ve Türkiye arasındaki gerilimin kökleri tarihi, jeopolitik ve çevresel meselelerden oluşan bir alana uzanmaktadır. Başta Fırat Nehri olmak üzere su kaynaklarının yönetimi önemli bir ihtilaf noktası olmuştur. Türkiye'nin çok sayıda baraj inşasını içeren iddialı Güneydoğu Anadolu Projesi, nehrin Suriye'ye akışını büyük ölçüde azaltarak Suriye tarımını olumsuz yönde etkilediği ve su kıtlığını da arttırdığı gerekçesiyle su hakları konusunda anlaşmazlıklara yol açmıştır. Bu çevresel gerilimler, özellikle Hatay Vilayeti ile ilgili uzun süredir devam eden sınır sorunlarını da beraberinde getirmektedir. Türkiye tarafından 1939 yılında ilhak edilen bu bölge, Suriye'nin tarihsel olarak kendi topraklarının bir parçası olarak gördüğü toprak anlaşmazlığının sembolü olmaya devam etmektedir. Hassas bir konu olan Kürt gruplar da ilişkileri gerginleştirmekteydi. Bu dönemde Suriye-Türkiye ilişkilerinin karmaşık dinamikleri, Orta Doğu'da bölgesel diplomasiinin hem fırsatlarını hem de zorluklarını yansıtmaktadır.

Geniş çaplı Arap Baharı'ndan esinlenerek Mart 2011'de Suriye'de siyasi reform ve yolsuzluğun sona erdirilmesi talebiyle protestolar patlak verdi (Kiran, 2015, 102). Hükümetin

barışçıl protestolara verdiği sert karşılık şiddetin tırmanmasına ve silahlı bir ayaklanmaya yol açtı. Çatışma, Rusya ve İran gibi ülkelerin Esad hükümetini, ABD, Türkiye ve bazı Körfez ülkelerinin de çeşitli muhalif grupları desteklemesiyle çeşitli uluslararası ve bölgesel güçlerin ilgisini çekti. Suriyeli isyancıları destekleyen ve onların Türk topraklarından faaliyet göstermelerine izin veren Türkiye'nin katılımı özellikle önemliydi. Türkiye ile Esad hükümeti arasındaki ilişkiler hızla kötüleşti ve sınır bölgesi çatışmanın patlama noktası haline geldi.

Suriye'deki iç savaş, yüz binlerce insanın ölümü ve milyonlarca insanın hem Suriye içinde hem de yurtdışında mülteci olarak yerinden edilmesiyle büyük bir insani krize yol açmıştır. Türkiye bu krizden derinden etkilenmiş olup 2023 yılı itibariyle yaklaşık 3,5 milyon Suriyeli mülteciye ev sahipliği yapmaktadır (UN, 2023). Suriye hükümeti kendi vatandaşlarına karşı kimyasal silah kullanmakla suçlanmış, bu da uluslararası kınamalara ve ABD ile müttefiklerinin hedefli saldırılarına yol açmıştır. Çatışmanın bu aşamasında, IŞİD de dahil olmak üzere çeşitli grupların yükselişi karmaşık bir durum yarattı. Türkiye'nin Zeytin Dalı Harekâtı (20 Ocak 2018) ve Barış Pınarı Harekâtı (9 Ekim 2019) gibi Suriye'deki askeri operasyonları hem IŞİD ile mücadele etmeyi hem de Türkiye'nin PKK ile bağlantılı olduğunu düşündüğü Suriyeli Kürt güçleri geri püskürtmeyi amaçlıyordu.

Suriye'deki çatışmalar, müzakereler ve çözüm bulmaya yönelik uluslararası çabalar devam etmektedir. Durum karmaşık ve değişken olmaya devam etmekte ve Türkiye bölgede önemli bir oyuncu olmaya devam etmektedir. Kuzey Suriye'nin bazı bölgelerindeki askeri varlığı ve etkisi, bazı gruplara verdiği destek ve diplomatik çabalarındaki rolü, gelişen durumun ayrılmaz bir parçasıdır. Suriye ve Türkiye arasındaki ilişkiler, daha geniş bölgesel dinamikleri ve rekabet halindeki çıkarları yansıtacak şekilde gerginliğini korusa da son dönemde bazı ikili görüşmeler başlamıştır. İlk ikili üst düzey temas 28 Aralık 2022'de Rusya Savunma Bakanı Sergey Şoygu'nun ev sahipliğinde Moskova'da Milli Savunma Bakanı Hulusi Akar, Millî İstihbarat Teşkilâtı (MİT) Başkanı Hakan Fidan, Suriye Savunma Bakanı Ali Mahmud Abbas ve istihbarat başkanı görüşmesidir. Toplantıda Suriye krizi, mülteci sorunu ve Suriye topraklarındaki terör örgütleriyle ortak mücadele ele alındı. Yapıcı havada geçen bu toplantıda Suriye ve bölgede istikrarın temin edilmesi ve sürdürülmesi için üçlü formattaki toplantıların devamı konusunda mutabık kalınmıştır. (BBC, 8 Mart 2023). Suriye iç savaşı iki ülke arasındaki ilişkileri temelden değiştirmiş, Beşar Esad'ın iktidarının ilk yıllarındaki yakınlaşma döneminden karmaşık ve çok yönlü bir çatışmanın tarafına dönüştürmüştür.

1.1.4. ABD-Suriye İlişkileri: Soğuk Savaş ve Soğuk Savaş Sonrası (1946-2001)

Suriye 17 Nisan 1946'da Fransa'dan bağımsızlığını kazandı ve ABD bu yeni devleti derhal tanımıştır. Soğuk Savaş'ın ilk yıllarında ABD, Sovyetlerin bölgedeki yayılmasını önlemek için ekonomik yardım ve siyasi destek yoluyla Suriye'yi etkilemeye çalıştı. Ancak Suriye'nin özellikle 1956 Süveyş krizinden sonra Sovyetler Birliği'nin yanında yer alması, ABD ile gerginliklerin artmasına neden oldu (Harunoğlu, 2019, 1153). Dış politika çıkarlarının farklılaşması ve Suriye'nin Arap milliyetçiliği ve sosyalizme yönelmesi, ABD-Suriye ilişkilerinde zor bir döneme işaret etti.

ABD'nin İsrail'e verdiği güçlü destek, Suriye ile ilişkilere başka bir karmaşıklık katmanı ekledi. Suriye'nin 1967 ve 1973 savaşları başta olmak üzere çeşitli Arap-İsrail savaşlarına katılması ABD ile ilişkileri daha da gerdi (Özdemir, 2022, 208). 1967'deki Altı Gün Savaşı ABD-Suriye diplomatik ilişkilerinde geçici bir kopuşa yol açtı ve Suriye'nin İsrail'e karşı sert muhalefeti bir sürtüşme kaynağı olmaya devam etti. ABD'nin İsrail ve Arap komşuları arasında barışa aracılık etme girişimleri Suriye hükümetinin şüpheciliği ve direnciyle karşılaştı ve diplomatik ilerlemeyi zorlaştırdı.

Suriye'nin 1970'lerin ortalarında Lübnan iç savaşına müdahalesi başlangıçta ABD tarafından Lübnan'ı istikrara kavuşturmak ve Filistinli grupların etkisini kontrol altına almak amacıyla zımnen desteklendi. Ancak Suriye'nin Lübnan'a müdahil olmaya devam etmesi ve Lübnan siyasetine hâkim olmaya çalıştığı algısı nedeniyle ABD-Suriye ilişkileri bozulmaya başladı. İsrail'in işgalinin ardından 1982-1983 yıllarında ABD'nin Lübnan'a doğrudan askeri müdahalede bulunmasıyla ABD-Suriye ilişkileri kritik bir noktaya ulaştı (Harunoğlu, 2019, 1154). ABD kendisini, Suriye'nin çıkarlarının Amerikan hedefleriyle sık sık çatıştığı karmaşık ve değişken bir ortamda buldu. Bu dönem ABD ile Suriye arasında daha çatışmacı bir tutumu pekiştirdi ve gelecek yıllarda daha fazla gerilime zemin hazırladı.

ABD, 1979 yılında Suriye'yi Filistinli militan gruplar ve Türkiye ve Batı çıkarlarına karşı faaliyet gösteren diğer gruplar da dahil olmak üzere çeşitli terör örgütlerini desteklemekle suçlayarak Suriye'yi terörizmin devlet sponsoru olarak tanımlamıştır (Byman, 2005, 34). Bu tanımlamanın ikili ilişkiler üzerinde önemli bir etkisi olmuş, yaptırımların uygulanmasına ve

diplomatik gerginliklerin artmasına yol açmıştır. ABD'nin Suriye'nin terörizme verdiği iddia edilen desteğe ilişkin kaygıları bu dönem boyunca devam etmiş ve ilişkilerdeki genel güvensizliğe katkıda bulunmuştur.

Soğuk Savaş'ın sona ermesinden sonra ve Körfez Savaşı sırasında ABD ve Suriye, Irak'ın Kuveyt'i işgaline karşı çıkma konusunda ortak bir zemin buldu. Suriye'nin 1990 yılında Irak'a karşı ABD liderliğindeki koalisyonla katılma kararı önemli bir değişime işaret etti ve ilişkilerde geçici bir iyileşmeye yol açtı. Bu yumuşama 1990'larda Suriye ve İsrail arasındaki barış görüşmelerini kolaylaştırma çabalarına kadar uzandı. 1993'te Oslo Anlaşması'nın imzalanması olası ilerlemeler konusunda iyimserliğe yol açtı, ancak yoğun ABD diplomasisine rağmen görüşmeler sonunda durdu ve barış süreci can çekişir hale geldi.

ABD-Suriye ilişkileri 11 Eylül 2001 saldırılarından önce bölgesel dinamikler, Soğuk Savaş politikaları, terörizmle ilgili konular ve Arap-İsrail çatışmasının karmaşık etkileşimiyle şekillenmiştir. Körfez Savaşı sırasında olduğu gibi işbirliği ve çıkarların yakınlaştığı anlar olsa da, ilişki genellikle güvensizlik ve gerginlikle karakterize edilmiştir. ABD-Suriye ilişkileri 11 Eylül 2001 saldırılarından önce ayrıca Soğuk Savaş'ın kapsayıcı küresel geriliminden de derinden etkileniyordu. Suriye'nin Sovyetler Birliği'nin yanında yer alması ve Orta Doğu'daki çatışmalarda oynadığı rol, onu sık sık ABD ile karşı karşıya getirmekteydi. İlişkilerinin merkezinde terörizm ve süregelen Arap-İsrail çatışması vardı ve Suriye'nin tutumu sık sık ABD ile gerginliklere yol açıyordu. Ancak bu zorlu ilişki, Körfez Savaşı sırasında olduğu gibi, Suriye ve ABD'nin çıkarlarının bir anlığına örtüştüğü işbirliği anlarına da tanık olmuştur.

11 Eylül saldırıları ABD'nin özellikle Orta Doğu'ya yönelik dış politikasında önemli bir dönüm noktası teşkil etmiştir. Bu saldırılara yanıt olarak ABD terörizme karşı küresel bir savaş başlatmış, bu da dış politika önceliklerinde ve stratejilerinde bir değişime yol açmıştır. Bu değişim, Suriye de dahil olmak üzere Orta Doğu ülkeleriyle olan ilişkilerini doğrudan etkilemiştir. ABD'nin 2003 yılında Irak'ı işgal etmesi ABD-Suriye ilişkilerini daha da zorlaştırmıştır. Suriye'nin Irak çatışmasına ilişkin tutumu ve eylemleri zaten karışık olan ikili ilişkilere daha da zorlaştırmıştır. ABD, 11 Eylül'ün ardından Orta Doğu'daki çıkarlarını yeniden değerlendirmeye ve yeniden düzenlemeye başlamış, bunun da Suriye'ye yaklaşımı da dahil olmak üzere bölgedeki diplomatik ve askeri angajmanları üzerinde önemli etkileri olmuştur. Genel olarak, 11 Eylül sonrası dönem, Soğuk Savaş politikaları ve bölgesel çatışmalarla şekillenen, tarihsel olarak oldukça gergin ve karmaşık bir ABD-Suriye ilişkisinden, terörizm ve Irak çatışmasına odaklanmanın ek zorluklar

getirdiği ve ABD'nin Orta Doğu'daki politika ve çıkarlarının kapsamlı bir şekilde yeniden değerlendirilmesini gerektirdiği yeni bir döneme geçişe tanıklık etmiştir..

1.1.5. 11 Eylül Sonrası ABD-Suriye İlişkilerindeki Değişimler

Suriye hükümeti, 11 Eylül 2001 terör saldırılarının hemen ardından ABD'nin terörle mücadelesinde bazı işbirliklerinde bulundu. Suriye, ABD'ye El Kaide ve diğer aşırılık yanlısı gruplar hakkında değerli istihbarat sağlayarak kısa süreli bir işbirliğini kabul etti (Roach, 2011, 38). Bu işbirliği, iki ülke arasındaki potansiyel angajmanın umut verici bir işareti olarak görülse de dış politika hedeflerinin daha geniş bir şekilde uyumlaştırılmasından ziyade ortak tehditlerle mücadele konusundaki ortak çıkarlar tarafından yönlendirildi.

ABD'nin 2003 yılında Irak'ı işgali Suriye ile ilişkilerde keskin bir dönüm noktası oldu. Suriye hükümeti işgale yüksek sesle karşı çıktı ve ABD Suriye'yi yabancı savaşçıların sınırlarından Irak'a geçmesine izin vermekle suçladı. Suçlamalar ayrıca Suriye'nin Irak'ın istikrarsızlaştırılmasındaki rolüne ve bölgedeki çeşitli devlet dışı aktörlere verdiği desteğe ilişkin endişeleri de içeriyordu. Bu gelişmeler ikili ilişkilerde önemli bir bozulmaya yol açtı ve Washington ile Şam arasındaki söylemlerin çoğunu şüphe ve düşmanlık belirledi.

ABD Kongresi tarafından 2003 yılında kabul edilen Suriye Sorumluluk Yasası, ABD ile Suriye arasındaki gerilimin tırmanmasında önemli bir dönüm noktası teşkil etmiştir. 2000'li yılların başındaki bu dönem, özellikle 11 Eylül 2001 saldırıları ve ABD liderliğindeki Terörizmle Savaş'ın başlamasının ardından ABD'nin Orta Doğu'ya odaklanmasının yoğunlaştığı bir döneme denk gelmiştir. Suriyenin terörizme destek vermesi, Suriye'nin Lübnan'daki askeri varlığı ve kitle imha silahları geliştirdiğinden şüphelenilmesi gibi konulara odaklanarak ABD'de Suriye'nin bölgesel rolüne ilişkin endişeler artmıştır.

Yasanın kendisi bu endişelere verilen yasal bir cevap niteliğindediydi ve Suriye'yi ABD tarafından tehdit edici veya istikrarı bozucu olarak algılanan eylem ve politikaları durdurmaya zorlamayı amaçlıyordu. Yasa, Suriye'ye karşı çeşitli ekonomik ve diplomatik yaptırımlara yetki veriyordu. Suriye'ye yöneltilen temel suçlamalar arasında çeşitli terörist grupları desteklemek -ki bu küresel Terörizmle Savaş bağlamında önemli bir endişe kaynağıydı- ABD tarafından istikrarı

bozucu bir faktör olarak görülen Lübnan'da uzun süredir askeri varlığını sürdürmek ve 11 Eylül sonrası senaryoda küresel korkuları artıran kitle imha silahları peşinde koşmak yer alıyordu.

Suriye Sorumluluk Yasası'nın yürürlüğe girmesi ve bunun sonucunda uygulanan yaptırımlar ABD-Suriye ilişkilerini önemli ölçüde kötüleştirdi. Öncelikle bir ABD girişi olsa da, Yasa'nın Suriye'nin uluslararası ilişkileri, özellikle de Batılı ülkelerle olan ilişkileri üzerinde daha kapsamlı etkileri oldu. Yasa, ABD ile Suriye arasında süregelen ve tırmanan gerginliklere zemin hazırlayarak Orta Doğu'nun zorlu jeopolitiğine daha da zorlu bir boyut kazandırdı. Nihayetinde Yasa, ABD'nin Suriye'yi terörizme verdiği iddia edilen destek, Lübnan'daki askeri müdahalesi ve kitle imha silahları edinme girişimleri nedeniyle cezalandırma çabasını temsil ediyordu ve iki ülkenin ikili ilişkilerini önemli ölçüde etkiledi..

2005 yılında eski Lübnan Başbakanı Refik Hariri'ye düzenlenen ve Suriye'nin de adının karıştığı suikast, uluslararası kınamalara ve Suriye'nin güçlerini Lübnan'dan çekmesi yönünde artan baskılara yol açtı. ABD bu çabada öncü bir rol oynadı ve Suriye'nin askeri çekilmesi ABD-Suriye ilişkilerinde bir başka düşük noktaya işaret etti. (Develioğlu, 2023, 148) Daha sonra ayrıca inceleneceği üzere Başkan Barack Obama'nın 2009'da göreve gelmesinin ardından yeni bir aşamaya geçildi ve Suriye ile ilişki kurmak için bazı girişimlerde bulunuldu. Diplomatik kanallar yeniden açıldı ve Suriye'yi bölgede daha yapıcı bir rol oynamaya teşvik etmek için çaba sarf edildi. Ancak bu çabalar, Suriye'nin Hizbullah'a verdiği destek ve İran'la ilişkileri gibi kilit konularda devam eden anlaşmazlıklar nedeniyle büyük ölçüde sekteye uğradı.

1.1.6. Obama yönetimindeki ABD-Suriye İlişkileri (2009-2017)

Obama yönetiminin ilk yıllarında (2009-2017), Suriye ile ilişki kurmak ve diplomatik diyalogu yeniden başlatmak için önemli çabalar sarf edildi ve önceki yönetimin daha çatışmacı yaklaşımından bir değişim yaşandı. 2009 yılında ABD, Suriye'nin başkenti Şam'a üst düzey bir heyet gönderdi. Bu eylem önemliydi çünkü ABD'nin Suriye ile diplomatik ilişkilere girme yönünde attığı bir adımı temsil ediyordu ve bir süredir gergin olan ilişkilerde olası bir çözülmenin sinyallerini veriyordu. Ardından 2010 yılında ABD, 2005 yılından bu yana ilk kez Suriye'ye bir büyükelçi atadı. Diğer bir deyişle, 2005'ten 2010'a kadar Suriye'de görev yapan bir ABD büyükelçisi bulunmamaktaydı. 2010 yılındaki atama, ülkede ABD büyükelçisi bulunmayan bu beş

yıllık dönemi sona erdirdi. (Balcı & Kaya, 2019, 5). ABD ayrıca Suriye'yi Orta Doğu barış çabaları ve Irak ile ilişkiler de dahil olmak üzere bölgesel konularda daha yapıcı bir rol oynamaya teşvik etmeye çalıştı.

2011'de Suriye, iç savaşının patlak vermesi ABD-Suriye ilişkilerinin dinamiklerini önemli ölçüde değiştirdi. Obama yönetimi, Esad rejiminin protestoları şiddet kullanarak bastırmasını kınadı, Devlet Başkanı Beşar Esad'a görevi bırakması çağrısında bulundu ve muhalif gruplara öldürücü olmayan yardım ve belirli koşullar altında askeri destek sağladı. Başkan Obama'nın 2012 yılında Esad rejiminin kimyasal silah kullanmasının "kırmızı çizgi" olduğunu ilan etmesi önemli bir dönüm noktası olmuştur (Çoban, 2022, 43). 2013 yılında Suriye'de kimyasal silah kullanımı, özellikle de Ağustos ayındaki meşhur Guta saldırısı sırasında, aralarında çocukların da bulunduğu yüksek sivil kayıplar nedeniyle uluslararası endişelerin odak noktası haline gelmiştir. Bu saldırıların sorumluluğunun belirlenmesi ise oldukça zor ve tartışmalı bir konu olmuştur. Devlet Başkanı Beşar Esad yönetimindeki Suriye hükümeti, özellikle sarin gazının kullanıldığı Guta saldırısı nedeniyle Batılı hükümetler ve bağımsız kuruluşların yaygın suçlamalarıyla karşı karşıya kalmıştır. Ancak Suriye hükümeti bu iddiaları sürekli olarak reddetmiş, bunun yerine çeşitli isyancı grupları işaret etmiştir. Bir Birleşmiş Milletler soruşturması Guta'da sarin gazı kullanıldığını doğrularken, sevkiyat konusundaki kanıtlar hükümeti dahil olduğunu ima etse de Suriye hükümetini açıkça suçlamıyordu. Bu saldırı neredeyse ABD'nin askeri müdahalesine yol açacaktı ancak Rusya'nın arabuluculuğunda varılan bir anlaşma Suriye'nin kimyasal silah stokunu imha etmeyi kabul etmesiyle sonuçlanmıştır. Kimyasal Silahların Yasaklanması Örgütüne (KSYÖ), 19 Ağustos 2014'te bu sürecin tamamlandığını duyurmuştur (AA, 2023). Suriye İç Savaşı'nın birden fazla grubu ve uluslararası çıkarları içeren karmaşık yapısı, çatışma boyunca meydana gelen çeşitli olaylarda kimyasal silah kullanımına ilişkin sorumluluğun kesin olarak belirlenmesindeki güçlüğü arttırmaktadır.

IŞİD'in Suriye'de yükselişi, ABD'nin aşırılık yanlısı grubu yenilgiye uğratmaya odaklanan yeni bir döneme yol açtı. ABD, uluslararası bir koalisyona liderlik etti ve IŞİD'e karşı mücadelede yerel güçleri, özellikle de Kürt liderliğindeki grupları destekledi. Bu askeri müdahale, Obama yönetiminin ikinci yarısında ABD-Suriye ilişkilerinin önemli bir yönü haline geldi.

Başkan Obama'nın görev süresi boyunca ABD, Suriye'deki çatışmalardan etkilenenlere insani yardım sağlama konusunda aktif olarak çalışmıştır. Bu kapsamda uluslararası yardım çabaları için önemli miktarda fon sağlanmış, mültecilere yardım edilmiş ve devam eden savaşın

neden olduğu büyük insani acı ve yerinden edilme sorununu ele almak üzere çeşitli uluslararası kuruluşlar ve STK'larla birlikte çalışılmıştır.

ABD'nin Suriye politikası, Suriye'nin Rusya ve İran ile olan ittifakları nedeniyle daha da karmaşık bir hal almıştır. Rus ordusunun 2015 yılında Esad rejimini desteklemek üzere Suriye'ye müdahalesi özellikle nasıl tepki verileceği konusunda sıradışı bir gelişmeydi. Bu durum sadece çatışmaya yeni bir boyut katmakla kalmadı, aynı zamanda ABD'nin Suriye'deki çabaları için ek diplomatik ve stratejik engeller yaratmıştır. Bu ittifakların değişen yapısı ve bunların bölgesel dinamikler üzerindeki etkisi zaman zaman takibi zor bir hal almıştır. Bu dönemde ABD dış politikasının kritik bir yönü haline gelmiştir. Suriye bağlamında ABD dış politikasının kritik yönü, özellikle Suriye'nin Rusya ve İran ile ittifaklarından etkilenen Orta Doğu'da değişen ittifaklar ve bölgesel dinamiklerin kompleks bir şekilde yönetilmesi ve bunlara yanıt verilmesi olmuştur. Rusya'nın 2015 yılında Esad rejimini desteklemek için Suriye'ye askeri müdahalede bulunması ABD'nin stratejik manzarasını önemli ölçüde değiştirmiştir. Bu gelişme sadece devam eden iç savaşta Suriye hükümetini desteklemekle kalmayıp aynı zamanda Rusya'nın bölgedeki nüfuzunda da kayda değer bir artışa neden olmuştur. Sonuç olarak bu durum, IŞİD gibi terörist gruplarla mücadele etmek ve Suriye İç Savaşı'nın sonucunu etkilemek gibi hedeflerini gerçekleştirmeye çalışan ABD için yeni diplomatik ve stratejik zorluklar yaratmıştır. Rusya ve İran'ın Suriye'ye müdahil olması, ABD'nin çabaları için ilave engeller ortaya çıkararak diplomasi ve stratejiye daha farklı bir yaklaşım gerektirmiştir. Bu ittifakların değişken doğası ve bölgesel dinamikler üzerindeki etkileri, ABD dış politikasının temel odak noktalarından biri haline gelmiş ve bu değişen ilişkilere ve Suriye'deki gelişen duruma yanıt olarak stratejilerin sürekli uyarlanmasını ve yeniden değerlendirilmesini gerektirmiştir.

Obama yönetimindeki ABD-Suriye İlişkileri (2009-2017) genel olarak değerlendirildiğinde şu konular öne çıkmaktadır; muhalefetin desteklenmesi, DAESH (IŞİD) ile mücadele, insani yardım, diplomatik zorluklar, hedeflerdeki değişim, ekonomik yaptırımlar.

ABD'nin Suriye muhalefetini destekleme stratejisi öncelikle Esad rejimine karşı koymayı ve Suriye'de daha demokratik bir yönetime geçişi kolaylaştırmayı amaçlıyordu. Bu destek, tıbbi malzeme ve iletişim ekipmanı gibi ölümcül olmayan yardımların yanı sıra muhalif savaşçıların savaş kabiliyetlerini ve örgütsel etkinliklerini artırmak için eğitim verilmesini de içeren çeşitli alanlarda olmuştur. Bazı durumlarda ABD bu gruplara silah da sağlamış (YPG örneğinde olduğu gibi), özellikle de ılımlı olduğu düşünülen ve aşırılık yanlısı ya da cihatçı ideolojilerle uyumlu

olmayan gruplara odaklanmıştır. Politikanın bu yönü özellikle tedarik edilen silahların kontrolü ve nihai kullanımı açısından oldukça eleştirilmiş ve sürekli tartışma konusu olmuştur.

IŞİD'le mücadele ABD'nin Obama başkanlık sürecinde Suriye'deki politikasının temel hedeflerinden biriydi. ABD, IŞİD hedeflerine karşı hava saldırıları düzenleyen uluslararası koalisyonla öncülük ederek aşırılık yanlısı grubun geri püskürtülmesi ve toprak kontrolünün azaltılması çabalarına önemli ölçüde katkıda bulunmuştur. Sahada ise ABD, başta Kürt savaşçılardan oluşan Suriye Demokratik Güçleri (SDG) olmak üzere yerel güçlere önemli ölçüde destek sağlamıştır. Bu destek, bu güçlerin IŞİD'e karşı etkinliğini arttırmak için hayati önem taşıyan eğitim, istihbarat ve askeri teçhizat sağlamayı kapsamıştır.

Suriye'deki çatışmalardan kaynaklanan insani krizin ele alınması, ABD'nin müdahalesinin bir diğer önemli boyutuymdu. ABD, yerinden edilmiş milyonlarca Suriyeli ve mültecinin ihtiyaçlarına yönelik olarak insani yardıma katkıda bulunmuştur. Bu yardım gıda, tıbbi malzeme ve diğer temel kaynakları kapsamıştır. Ayrıca ABD, hem Suriye içinde hem de komşu ülkelerdeki mülteci kamplarına destek sağlamıştır. Yardımların etkili bir şekilde ulaştırılması ve dağıtılması için genellikle uluslararası örgütler ve STK'larla işbirliği yapmıştır.

Diplomatik açıdan ABD, özellikle Suriye'nin Rusya ve İran ile ittifaklarının getirdiği belirsizlikler göz önünde bulundurulduğunda, Suriye krizini yönetme konusunda zorlanmış ve sürekli çelişen açıklama ve eylemlerde bulunmuştur. ABD'nin yaklaşımı, Birleşmiş Milletler himayesinde yürütülen müzakereler gibi uluslararası forumlara ve müzakerelere aktif katılıma ek olarak Rusya ile de ikili diyaloglarını sürdürülmüştür. Ayrıca yaptırımlar ve diplomatik baskılar da ABD'nin Suriye rejimi ve müttefikleri üzerinde etkili olmak için kullandığı, çatışmaya bir çözüm getirmeyi ve bölgesel etkilerini azaltmayı amaçlayan yöntemlerdi.

1.2. ABD-TÜRKİYE İLİŞKİLERİNİN TARİHSEL BAĞLAMI

1.2.1. Türkiye'nin NATO Üyeliği ve Erken ABD-Türkiye İlişkileri (1952-1962)

Türkiye'nin 18 Şubat 1952'de Yunanistan ile birlikte NATO'ya katılması, Soğuk Savaş sırasında Batı ile önemli bir uyumun işareti olmuştur. Türkiye'nin Sovyetler Birliği sınırındaki ve İstanbul Boğazı'nı kontrol eden stratejik konumu, onu Sovyet etkisinin yayılmasını engellemede

ABD'nin önemli bir müttefiki haline getirdi. ABD, Türkiye'nin jeopolitik önemini farkındaydı ve silahlı kuvvetlerini modernize etmesi için önemli miktarda askeri yardım sağladı. Ortak askeri tatbikatlar, savunma ve istihbarat işbirliği ABD-Türkiye ilişkilerinin ortak özellikleriydi. ABD'nin Jüpiter orta menzilli balistik füzelerini 1960'ların başında Türkiye'ye yerleştirmesi bu stratejik ortaklığın altını çizmiş, ancak Küba Füze Krizi sırasında da önemli bir sorun haline gelmiştir.

Soğuk Savaş'ın ilk yıllarında Türkiye, ekonomisini yeniden inşa etmek ve modernize etmek için Marshall Planı gibi programlardan faydalanarak ABD'nin ekonomik yardımlarından önemli ölçüde yararlanmıştı. ABD ve Türkiye arasında artan ticaret ve yatırım, daha yakın ekonomik bağları teşvik etti ve daha geniş bir ortaklığa katkıda bulundu. Diplomatik açıdan ABD ve Türkiye yakın ilişkilerini sürdürmüş, NATO ve diğer uluslararası forumlardaki pozisyonlarını sıklıkla koordine etmişlerdir. Bununla birlikte, Kıbrıs konusundaki gerilimler ve bölgesel politikadaki farklılıklar zaman zaman çıkarların farklılaşmasına yol açmıştır.

Soğuk Savaş'ın ilk yıllarında Türkiye'nin NATO üyeliği ve ABD ile ilişkileri ortak stratejik çıkarlar, askeri işbirliği ve ekonomik bağlarla tanımlanmıştır. Bazı zorluklara ve farklılıklara rağmen bu dönem, Türkiye'nin dış politika yönelimini ve uluslararası jeopolitikteki konumunu etkilemeye devam eden önemli bir ittifakın temellerini atmıştır. NATO üyeliği yoluyla Batı ile yaklaşmanın derin bir etkisi olmuş, Türkiye'nin küresel sahnedeki rolünü şekillendirmiş ve takip eden on yıllarda ABD ile ortaklığını pekiştirmiştir.

1.2.2. ABD-Türkiye İlişkilerinde Yaşanan Kırılmalar ve Kıbrıs Barış Harekati (1963-1978)

1960'lı yıllar Türkiye ile ABD arasındaki ilişkilerde giderek artan gerginliklerin başlangıcı olmuştur. Bu dönemde iki müttefik arasındaki güven ve uyum giderek erozyona uğramıştır. Bu gerilimlerin arka planında, küresel güçlerin yüksek riskli bir stratejik konumlanma ve nüfuz oyununa girdiği Soğuk Savaş'ın şartları yer alıyordu. Bu gerilimleri tırmandıran en önemli olay Küba Füze Krizi olmuştur. Bu kriz sırasında ABD, Sovyetler Birliği ile gizli müzakerelere girişmiş ve bu durum Türk liderliğini derinden endişelendirmiştir. Bu müzakerelerin bir kısmı, Türk hükümetinin gözünde bir pazarlık kozu olarak görülen Türkiye'deki ABD askeri tesislerinin statüsü ile ilgili tartışmaları içeriyordu.

NATO'nun savunma stratejilerinde bir değişime işaret eden Esnek Mukabele doktrinini kabul etmesi durumu daha da karmaşık hale getirmiştir. Bu doktrin NATO'ya Sovyet saldırganlığına karşı bir dizi askeri seçenek sunmayı amaçlıyordu. Türkiye yaşanan gelişmeler üzerine, bir Sovyet müdahalesi durumunda NATO'nun kendisini savunma konusundaki istekliliğinden kuşku duymaya başladı. Bu şüphecilik, NATO'nun stratejik odağının Türkiye'nin acil güvenlik kaygılarından uzaklaşmakta olduğu algısından kaynaklanıyordu.

1963 yılının sonunda, Kıbrıs'ta Rum ve Türk nüfus arasındaki gerilimler kanlı çatışmalara dönüştü. Bu durum hızla büyük bir bölgesel krize dönüştü. Kıbrıslı Türklerin uğradığı saldırılardan ve bunun jeopolitik sonuçlarından endişe duyan Türkiye, adadaki çıkarlarını ve halkını korumak için askeri müdahaleyi değerlendirmeye başlamıştı. Haziran 1964'te ABD Başkanı Lyndon B. Johnson, Türkiye Başbakanı İsmet İnönü'ye bir mektup gönderdi. Bu yazıda Türkiye'nin Kıbrıs'a yönelik herhangi bir operasyonda Amerikan destekli silahlar kullanmasına karşı sert uyarılar yer alıyordu. Mektupta ayrıca bir Sovyet karşı hamlesi veya işgali halinde NATO'nun Türkiye'yi desteklemeyebileceği ima ediliyordu ki bu Türkiye tarafından önemli bir diplomatik hakaret ve ihanet olarak görüldü. Johnson Mektubu Türkiye'de NATO üyeliğinin değeri ve güvenilirliği konusunda şiddetli tartışmalara yol açtı. İlk kez Türk siyasi çevrelerinde ülkenin NATO'ya uyumunun yeniden gözden geçirilmesi yönünde ciddi çağrılar yapılmaya başlandı. Özetle, Kıbrıs krizi öncesindeki yıllar ABD ile Türkiye arasındaki gerginlik ve güvensizliğin arttığı bir dönem olmuştur.

Kıbrıs meselesi, ABD-Türkiye ilişkilerinde en çekişmeli ve etkili faktörlerden biri olmuştur. Kıbrıslı Rumlar ve Türkler arasındaki gerilim 1960'larda tırmanarak toplumlar arası şiddete ve karmaşık bir siyasi krize yol açmıştır. ABD, Yunanistan, Türkiye ve Kıbrıs'taki toplumlar arasında arabuluculuk yapmaya çalışmış ancak kalıcı bir çözüm bulunamamıştır. Türkiye'nin 1974 yılında Kıbrıs Barış Harekâtı olarak bilinen askeri müdahalesi ile Yunanistan'a karşı bir denge unsuru olarak adada askeri olarak da yerini almıştır (Bilge-Criss, 2012,7). Türkiye, Kıbrıs'ı Yunanistan ile birleştirmeyi amaçlayan Yunan destekli bir darbenin ardından müdahalenin Kıbrıslı Türkleri korumak için gerekli olduğunu savunmuştur. Ancak müdahale uluslararası olarak Türkiye'nin hedef alınmasına yol açmış ve ABD ile ilişkileri ciddi şekilde germetmiştir.

Türkiye'nin Kıbrıs'taki askeri harekâtına karşılık olarak ABD Kongresi 1975 yılında Türkiye'ye silah ambargosu uygulamıştır (Günel, 2019,2177). Ambargo, Türkiye'deki birçok kişi tarafından, özellikle de Türkiye'nin kilit bir NATO müttefiki olduğu düşünüldüğünde, bir ihanet

olarak görülmüştür. Ambargo aynı zamanda Türkiye'yi alternatif askeri teçhizat kaynakları aramaya sevk etmiş ve savunma sanayisinde daha fazla kendine güvenme yönünde bir itici güç oluşturmuştur.

Ambargo nihayet 1978'de kaldırıldı, ancak güvensizlik devam etti ve Kıbrıs meselesi ABD-Türkiye ilişkilerinde çözülmemiş bir gerilim olarak kaldı. Ambargo sonrası yaşananlar ve Kıbrıs meselesinin daha geniş kapsamlı ele alınışı ikili ilişkilere gölge düşürmeye devam etti (Başlamışlı, 2021, 699). Kıbrıs anlaşmazlığını çözüme girişimleri, çeşitli müzakere turları ve uluslararası katılımı ile devam etti. Köklü tarihi, siyasi ve etnik karmaşıklıkları yansıtan bu durum halen çözüme kavuşturulamamıştır. Kıbrıs meselesi hem diplomatik etkileşimleri hem de bölgesel stratejileri etkileyen, ABD-Türkiye ilişkilerinin hassas ve önemli bir yönü olmaya devam etmektedir.

1.2.3. Soğuk Savaşın Son Döneminde ABD-Türkiye İlişkileri (1979-1991)

Soğuk Savaş'ın son yıllarında ABD-Türkiye ilişkilerinde önemli değişiklikler yaşandı. Soğuk Savaş'ın sona ermesi ve Sovyet tehdidinin azalmasıyla birlikte Türkiye'nin komünizme karşı stratejik tampon rolü eski önemini kaybetti. Bölme'nin (Bölme, 2012, 58) belirttiği gibi bu gelişme, ABD-Türkiye ilişkilerinin yeniden değerlendirilmesine ve Türkiye'deki iç ve bölgesel meselelere odaklanılmasına yol açmıştır. Türkiye'de 1980 yılında gerçekleşen askeri darbenin ardından ilişkiler daha da karmaşık bir hal almıştır. Bu olay ABD'de Türkiye'deki insan hakları ve demokratik yönetime ilişkin ciddi endişelere yol açtı. ABD'nin bu gelişmelere tepkisi temkinli olmakla birlikte, önemli bir küresel geçiş döneminde ABD-Türkiye ilişkilerinde yaşanan evrimi yansıtan gerilimlere de sahne olmuştur.

Bu dönemde, siyasi zorluklara ve stratejik manzaradaki değişimlere rağmen, ABD ile Türkiye arasındaki ekonomik ve ticari ilişkiler gelişmeye devam etmiştir. Kıyanç'ın (Kıyanç, 2020, 205) vurguladığı gibi, yatırım, ticaret anlaşmaları ve gelişen ticari ortaklık, ABD-Türkiye ilişkilerinde istikrar sağlayıcı faktörler olarak hizmet etmiştir. Ekonomik işbirliği, dalgalanan siyasi ve stratejik kaygıların ortasında bile bağları güçlendirmek için kilit bir araç haline geldi. Ekonomik işbirliğinin yanı sıra, iki ülke arasında daha derin bir anlayış ve bağ geliştiren kültürel ve eğitimsel değişimlere de odaklanıldı. ABD-Türkiye ilişkilerinin stratejik boyutunda önemli bir an, Türkiye'nin Irak'a karşı 1990-1991 Körfez Savaşı sırasında ABD liderliğindeki koalisyona

verdiği destektir. Bölme'ye (Bölme, 2012, 56) göre, Türkiye'nin Türk hava üslerine erişim sağlaması ve topraklarında yabancı askerlerin bulunmasına izin vermesi gibi stratejik katkıları, bölgesel bir müttefik olarak devam eden önemini göstermektedir. Körfez Savaşı sırasındaki bu işbirliği, Soğuk Savaş sonrası dönemin jeopolitik değişimleri arasında ABD-Türkiye ittifakının yeniden canlandırılmasında önemli bir rol oynamış ve dönemin karmaşıklıklarına ve zorluklarına rağmen ilişkinin kalıcı önemini ortaya koymuştur.

1.2.4. ABD-Türkiye İlişkilerinde Soğuk Savaş Sonrası Değişimler (1991-2001)

1991-2001 yılları arasındaki Soğuk Savaş sonrası dönem, değişen küresel manzara ve bölgesel dinamikleri yansıtacak şekilde ABD-Türkiye ilişkilerinde önemli değişimlere sahne olmuştur. Sovyetler Birliği'nin çöküşüyle birlikte Türkiye'nin komünizme karşı bir cephe devleti olarak rolü azalmış, bu da ABD için stratejik öneminin yeniden değerlendirilmesine yol açmıştır (Molla, 2009, 34). Ancak Kafkasya ve Orta Asya'da yeni devletlerin ortaya çıkması ve Orta Doğu'da artan istikrarsızlık, Türkiye'nin stratejik önemini yeniden tanımlamıştır. Körfez Savaşı'nın (1990-1991) mirası ve Türkiye'nin ABD liderliğindeki koalisyonla verdiği destek askeri işbirliğini daha da derinleştirdi. Türkiye'nin, ABD ve koalisyon güçlerinin Kuzey Irak üzerindeki uçuşa yasak bölgeleri kendi hava üslerinden uygulamasına izin verme konusundaki istekliliği, ABD ve NATO hedefleriyle uyum içinde olduğunu göstermiştir.

1990'larda ABD-Türkiye ticareti ve yatırımlarında bir artışın yanı sıra ticaret anlaşmaları müzakere etme ve ekonomik bağları güçlendirme çabaları görüldü. Bu ilerlemeye rağmen Türkiye, 2001 yılında ABD ve uluslararası kurumların destek ve yardımını gerektiren mali kriz de dahil olmak üzere önemli ekonomik zorluklarla karşılaştı. Aynı zamanda siyasi zorluklar da ortaya çıktı. Türkiye'nin Kürdistan İşçi Partisi (PKK) ile çatışması ve Kürt sorununu ele alışı ABD'nin insan hakları konusundaki endişelerine yol açtı. Buna ek olarak, Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliği arayışı, Washington tarafından genel olarak desteklense de Türkiye'nin değişen jeopolitik yönelimini yansıtarak ikili ilişkilere karmaşıklık kattı.

Bu dönem boyunca, değişen küresel dinamiklere rağmen, askeri ve güvenlik işbirliği ABD ile Türkiye arasındaki ilişkinin önemli bir yönü olmaya devam etmiştir. Molla'nın (2009) da belirttiği gibi Türkiye, Balkanlardaki operasyonlar da dahil olmak üzere çeşitli NATO

misyonlarına aktif olarak katılarak NATO ittifakına olan bağlılığını bir kez daha teyit etmiştir. Soğuk Savaş sonrası bu on yıl Türkiye için bir uyum ve yeniden konumlanma dönemi olmuş, ABD için vazgeçilmez bir müttefik olarak statüsünü korurken stratejik rolünün yeniden değerlendirilmesini gerektirmiştir. Bu dönemdeki ilişki, ortak çıkarlar ve çeşitli cephelerde işbirliği ile şekillenmiştir. Bununla birlikte, ABD-Türkiye ilişkilerinde bazı zorluklar da yaşanmış, özellikle insan hakları ve Kürt sorunu konularında gerginlikler ortaya çıkmıştır. Bu dönem, ABD-Türkiye ilişkilerini 21. yüzyılda da etkilemeye devam edecek olan dinamiklerin temelini atmış ve ikili ilişkilerin doğasının ne kadar karmaşık ve çok yönlü olduğunu göstermiştir.

1.2.5. 11 Eylül Saldırıları sonrası ABD-Türkiye İlişkileri (2001-2008)

ABD-Türkiye ilişkilerinde 11 Eylül 2001 saldırılarını izleyen dönem, teröre karşı küresel savaşta yeni zorluklar ve işbirliği getiren önemli bir aşamaya işaret etmektedir. Türkiye, ABD ile dayanışma içinde olduğunu ifade eden ve El-Kaide ve diğer aşırılık yanlısı gruplara karşı yürütülen çabaları destekleyen ilk NATO ülkelerinden biri olmuştur. NATO tarihinde ilk kez 5. Madde (kolektif savunma maddesi) işletilmiş ve Türkiye İttifak'ın müdahalesinde aktif bir rol oynamıştır (Özpek, 2012, 188). Ancak, Türk parlamentosunun 2003'te Irak'ın işgali için Türk topraklarından ABD askerlerinin konuşlandırılmasına izin vermeyi reddetmesiyle ilişkiler önemli bir gerilimle karşı karşıya kalmıştır. Irak konusundaki anlaşmazlıklara rağmen Türkiye, ABD'nin lojistik destek için İncirlik Hava Üssü'ne erişimine ve Irak'taki güçlerin ikmali için topraklarını kullanmasına izin vermeye devam etmiştir.

ABD'nin özellikle 2001 mali krizinden sonra Türkiye'nin ekonomik reformlarına verdiği destek, bu dönemde güçlü ekonomik ve ticari bağların korunmasına yardımcı olmuştur. Ticareti artırmak amacıyla Nitelikli Sanayi Bölgeleri kurulması için çaba sarf edilmiş, ancak bu girişimler sınırlı kalmıştır. Aynı zamanda, ABD'nin Türkiye'nin AB'ye katılım sürecinin bir parçası olarak siyasi reformları hayata geçirme çabalarını desteklemesiyle siyasi ortam da değişmiştir. Adalet ve Kalkınma Partisi'nin (AK Parti) iktidara gelmesi Türk siyasetine yeni bir dinamizm getirmiş ve ABD, zaman zaman iç siyasi değişiklikler ve insan hakları konularında gerginliklere yol açan Türkiye'deki değişen siyasi ortamla ilişkileri dalgalı bir seyir izlemiştir.

ABD-Türkiye ilişkilerinde 2001'den 2008'e kadar geçen yıllar hem işbirliği hem de zorluklarla geçmiştir. 11 Eylül saldırıları ve ardından gelen Teröre Karşı Savaş işbirliği için yeni yollar yaratırken, Irak Savaşı konusundaki farklı öncelikler önemli anlaşmazlıklara yol açmıştır. Bununla birlikte, ABD ve Türkiye askeri, ekonomik ve siyasi de dahil olmak üzere bir dizi alanda işbirliği yaparak çok yönlü bir ilişki sürdürmüştür. Bu dönemin, ABD-Türkiye ilişkilerinin girift yapısının göstergesi olarak, ortak çıkar ve değerlere çoğu zaman farklı bölgesel kaygı ve önceliklerin eşlik ettiği bir dönemi yansıtmaktadır.

1.2.6. Obama Yönetiminde ABD-Türkiye İlişkileri (2009-2017)

Obama döneminde (2009-2017) ABD-Türkiye ilişkileri çok yönlü olup, birçok alanda işbirliğinin ve aynı zamanda gerilimlerin olduğu bir dönemdir. Suriye iç savaşı kritik bir mesele olarak ortaya çıkmış, her iki ülke de endişelerini dile getirmiş ancak özellikle çeşitli isyancı gruplara destek ve Kürt meselesinin ele alınışı konusunda strateji konusunda sık sık anlaşmazlığa düşmüştür. Başta IŞİD olmak üzere terörle mücadele çabaları ve 2015'te İran ile Kapsamlı Ortak Eylem Planı'na (KOEP) yol açan ABD öncülüğündeki müzakereler de kilit odak alanlarıydı (Ermağan, 2012, 27). Ayrıca ABD, IŞİD karşıtı operasyonlar için Türkiye'nin İncirlik hava üssünü kullanmaya devam etmiş ve Türkiye'nin NATO'daki rolü merkezi olmaya devam ederek askeri işbirliğini geliştirmiştir.

ABD-Türkiye ekonomik ve ticari ilişkileri bu dönemde artmaya devam etti, ancak ikili bir ticaret anlaşması müzakere etme isteği sözlü olarak dile getirilmesine rağmen bu yönde fazla bir ilerleme sağlanamadı (Kılıç, 2020, 8). Aynı zamanda, Türkiye'nin PKK ve ilişkili gruplar ile mücadelesi ile bu gruplara ABD'nin IŞİD'e karşı mücadelede verdiği destek nedeniyle gerginlikler ortaya çıktı. Temmuz 2016'da Türkiye'de yaşanan başarısız darbe girişimi ve Ankara'nın darbeyi planlamakla suçlananların iadesini talep etmesi ilişkileri daha da gerdi. Özellikle darbe girişiminden sonra Türkiye'de demokrasinin gerilemesi, basın özgürlüğü ve insan hakları konusundaki yapılan açıklamalar ve yayınlanan raporlar iki ülke arasındaki gerilimi daha da arttırdı.

ABD-Türkiye ilişkilerinde Obama yılları, bölgesel güvenlik, terörle mücadele ve ekonomik bağlar da dahil olmak üzere birçok alanda önemli işbirlikleriyle geçti. Ancak aynı

zamanda artan farklılıklar ve zorluklar da bu döneme damgasını vurmaya devam etmiştir. Kilit alanlardaki önemli işbirliğine rağmen, ilişkiler özellikle Kürt sorunu, Suriye'deki çatışmaya verilen yanıt ve Türkiye'deki demokrasi ve insan hakları konusundaki endişeler nedeniyle zaman zaman durma noktasına gelmiştir. Fakat her şeye rağmen ikili ilişkiler bu çoklu zorluklarla başa çıkma konusunda direnç göstermiş, ancak altta yatan gerilimler takip eden yıllarda daha karmaşık ilişkilere zemin hazırlamıştır.

1.3. SURIYE İÇ SAVAŞI: NEDENLERİ VE ULUSLARARASI ETKİSİ

Ortaya çıkışı itibariyle karmaşık ve sonuçları itibariyle de yıkıcı bir çatışma olan Suriye iç savaşının kökenleri Arap Baharı protestolarının geniş dalgasına dayanmaktadır. Suriye 1970 yılından bu yana Esad ailesinin otoriter yönetimi altındaydı ve 2010 yılına gelindiğinde rejimin yolsuzlukları, siyasi özgürlüklerin yokluğu ve insan hakları ihlallerine karşı hoşnutsuzluk giderek artıyordu. Ekonomik eşitsizlik ve özellikle gençler arasındaki yaygın işsizlik hoşnutsuzluğu daha da körükledi. Tunus ve Mısır'daki başarılı ayaklanmalardan ilham alan Suriyeli aktivistler, Mart 2011'de demokratik reformlar talep eden barışçıl protestolara başladı (Özdemir, 2016, 88). Devlet Başkanı Beşar Esad rejimi, yüzlerce kişinin ölümü ve binlerce kişinin tutuklanmasıyla sonuçlanan şiddetli bir tepkiye karşılık verdi. Bu acımasız karşılık, protestoları ve hoşnutsuzluğu daha da körükleyerek Suriye ordusu içinde firarlara ve muhalif grupların oluşmasına yol açtı.

Suriye'de başlangıçta barışçıl olan protestolar hızla tam ölçekli bir iç savaşa dönüştü. Temmuz 2011'de Suriye ordusundan ayrılanlar, diğer silahlı muhalif gruplarla birlikte Özgür Suriye Ordusu'nu (ÖSO) kurarak Topal'ın (Topal, 2016, 118) da belirttiği gibi barışçıl protestolardan silahlı direnişe önemli bir geçiş yaptı. Çatışmanın karmaşık yapısı, her biri Suriye'deki farklı gruplarla ittifak halinde olan çeşitli dış güçlerin müdahalesiyle daha da artmıştır. Bir tarafta Esad rejimi Rusya ve İran'dan önemli ölçüde destek aldı. Rusya hava desteği ve askeri danışmanlar da dahil olmak üzere askeri yardım sağlarken, İran mali yardım, silah ve kara birlikleri ve Hizbullah gibi vekil milis grupları sundu. Bu destek Esad rejiminin askeri kapasitesini güçlendirmek için kritik öneme sahipti. Buna karşılık, ÖSO da dahil olmak üzere muhalif gruplar çeşitli Batılı ve bölgesel güçlerden destek aldı. ABD, Fransa ve İngiltere gibi Avrupa ülkeleri, başta ölümcül olmayan yardım, eğitim ve bazı durumlarda silah şeklinde destek sağladı. Ayrıca Türkiye,

Suudi Arabistan ve Katar gibi bölgesel aktörler de çeşitli muhalif gruplara silah, eğitim ve mali kaynak sağlayarak destek verdi.

Çatışma aynı zamanda mezhepsel boyutlara da taşınarak durumu daha da içinden çıkılmaz bir hale getirdi. Çoğunluğu Alevi olan Esad rejimi genellikle azınlık çıkarlarını temsil ediyor olarak görülürken, muhalefet büyük ölçüde Sünni gruplardan oluşuyordu. Bu dini ve etnik bölünme Suriye toplumundaki ayrışmayı derinleştirdi ve çatışmaya barışçıl bir çözüm bulmayı amaçlayan uluslararası girişimleri zorlaştırdı.

Çatışma hızla tırmanan bir insani krize yol açmış, 2012 yılı sonuna kadar binlerce insan ölmüş ve milyonlarca insan Suriye içinde yerinden edilmiş ya da komşu ülkelere kaçmıştır. Suriye iç savaşının kökenleri, rejimin barışçıl protestolara şiddetle karşılık vermesiyle daha da kötüleşen siyasi, sosyal ve ekonomik şikayetlerin bir bileşimine dayanmaktadır. Hükümet baskısı, muhalif grupların oluşumu, uluslararası müdahale ve artan mezhepçilik nedeniyle gösterilerin silahlı çatışmaya tırmanışı hızlı olmuştur. 2012 yılının sonuna gelindiğinde çatışma, farklı Suriyeli grupların ve yabancı güçlerin dahil olduğu çok taraflı bir savaşa dönüşmüş ve bölgenin dinamiklerini şekillendirmeye devam eden, derin insani sonuçları olan uzun süreli ve yıkıcı bir çatışmaya zemin hazırlamıştır.

Suriye iç savaşı, her birinin kendine özgü rolleri ve çıkarları olan karmaşık bir aktörler etkileşimidir. Çatışmanın merkezinde, muhalefeti bastırmak ve ülke üzerindeki kontrolünü sürdürmek için mücadele eden Beşar Esad rejimi yer almaktadır. Rejime yönelik suçlamalar arasında acımasız taktikler ve kimyasal silah kullanımı yer almaktadır. Muhalefet tarafında ise, başlangıçta Suriye ordusundan ayrılanlar tarafından kurulan Özgür Suriye Ordusu (ÖSO) Esad'ı devirmeyi amaçlamış, ancak zaman içinde parçalanmıştır. İslamcı gruplar, ılımlılar ve Kürt güçleri de dahil olmak üzere, genellikle farklı ideolojilere ve gündemlere sahip ve bazıları yabancı güçler tarafından desteklenen birçok başka isyancı grubun ortaya çıkmasıyla muhalif kanat daha da çeşitlenmiştir.

ABD tarafından desteklenen Kürt güçleri çatışmada öne çıkan gruplardan birisidir. IŞİD'e karşı mücadele eden bu gruplar aynı zamanda Suriye'deki Kürt bölgeleri için özerklik arayışına girmesi komşu Türkiye'nin sert tepkisine neden olmuştur. Bu aktörlerin yanı sıra aşırılık yanlısı gruplar da çatışmaya başka bir karmaşıklık katmanı eklemiştir. Irak-Şam İslam Devleti (IŞİD) adlı grup Suriye ve Irak'ta bir halifelik kurmaya çalıştı ve uluslararası çabalar karşısında toprak kaybetmeden önce önemli topraklar ele geçirmiş ve bölgenin istikrarsızlaşmasında baş rolü

üstlenmiştir. Bunların dışında El-Kaide'nin Suriye'deki kolu olan El-Nusra Cephesi de zaman zaman çeşitli isyancı gruplarla ittifak kurarak çatışmada önemli bir rol oynamıştır (Topal, 2016, 118).

Bölgesel güçler Suriye iç savaşının dinamiklerinin şekillenmesinde önemli bir rol oynamıştır. Esad rejiminin sadık bir müttefiki olan İran, İran Devrim Muhafızları'nın (İDM) konuşlandırılması ve Hizbullah'ın Suriye'deki operasyonlarına destek de dahil olmak üzere önemli askeri destek sağladı (Kadioğlu, 2020, 2183). Bu arada Türkiye, Kürt özerkliği ve bunun Türkiye sınırına yakın bölgelerdeki etkisi nedeniyle çeşitli isyancı grupları desteklemiş ve bazı Kürt güçlerine karşı askeri operasyonlar düzenlemiştir. Buna ek olarak Suudi Arabistan ve Katar, daha geniş bölgesel rekabetleri ve çatışmanın karmaşık mezhepsel boyutlarını yansıtmak üzere, başta Sünni gruplar olmak üzere çeşitli Esad karşıtı güçleri desteklemiştir.

Uluslararası güçlerin de savaşın gidişatı üzerinde önemli bir etkisi oldu. Esad rejiminin önemli bir müttefiki olan Rusya, savaşın gidişatını hükümetin lehine çevirmeye yardımcı olan belirleyici hava gücü de dahil olmak üzere önemli ölçüde askeri destek sağladı. Amerika Birleşik Devletleri ise çok yönlü bir yaklaşım benimseyerek bazı isyancı grupları destekledi, IŞİD'e karşı uluslararası koalisyon liderlik etti ve NATO müttefiki Türkiye ile karmaşık ilişkilere yol açan Kürt güçlerini destekledi. Çeşitli Avrupa Birliği ülkeleri de insani yardım çabalarına, IŞİD karşıtı operasyonlara ve bazı muhalif grupların desteklenmesine katkıda bulunarak Suriye'deki çatışmaya katılımın küresel boyutunu ortaya koymuştur.

Suriye iç savaşında her biri farklı gündemlere ve sıklıkla değişen ittifaklara sahip aktörlerin çokluğu, çatışmanın inatçılığına ve karmaşıklığına katkıda bulunmuştur. Suriye hükümetinin kontrolü elinde tutmak için verdiği mücadeleden parçalanmış muhalefete, Kürtlerin özerklik arayışından aşırılık yanlısı grupların etkisine kadar, çatışma çok yönlü ve son derece zorlu bir manzara sunmaktadır. Bu aktörlerin farklı çıkarları ve stratejileri, uyumlu ve kalıcı bir çözüm bulmayı son derece zorlaştırmış ve bölgedeki modern çatışmaların çok yönlü doğasını göstermektedir.

1.3.1. Suriye İç Savaşında Uluslararası Tepkiler ve Müdahaleler

Suriye iç savaşı yukarıdaki bölümde de ifade edildiği gibi, çatışmanın çok yönlü karmaşıklığını yansıtan farklı uluslararası tepkilere ve müdahalelere neden olmuştur. ABD gibi Batılı güçler isyancı grupları destekleme, IŞİD'e karşı koalisyona liderlik etme ve Kürt güçlerini destekleme gibi faaliyetlerde bulunmuş, bu da Türkiye gibi müttefiklerle karmaşık ilişkilere ve aşırıcılıkla mücadele ile rejim değişikliğini zorlama arasında gerilimlere yol açmıştır. Avrupa Birliği ülkeleri insani yardım çabalarını ve bazı muhalif grupları destekledi ancak çatışmalardan kaynaklanan mülteci krizinden ciddi şekilde etkilendi. Rusya, İran, Türkiye, Suudi Arabistan ve diğer Körfez ülkeleri de dahil olmak üzere bölgesel güçler farklı müdahaleler ve pozisyonlar almıştır. Rusya'nın 2015'teki askeri müdahalesi savaşı önemli ölçüde Esad rejiminin lehine çevirirken, İran önemli ölçüde askeri ve mali destek sağladı (Topal, 2016, 118). Türkiye'nin müdahalesi Esad karşıtı isyancıları desteklemeye odaklanırken, Körfez ülkeleri çeşitli Esad karşıtı güçleri destekledi.

Arap Birliği'nin tepkisi 2011 yılında Suriye'nin üyeliğinin askıya alınması ve yaptırımların uygulanmasını içermekle birlikte, Birlik içindeki tepkiler farklı ulusal çıkarlar nedeniyle değişiklik göstermiştir. Bu arada Birleşmiş Milletler barışa aracılık etmeye çalışmış, ancak kilit uluslararası aktörler arasındaki derin bölünmeler bu çabaları engellemiştir. Çeşitli BM kuruluşları ve uluslararası STK'lar etkilenen nüfusa insani yardım sağlamaya dahil olmuştur. Kimyasal Silahların Yasaklanması Örgütü (OPCW) ve diğer organlar, kimyasal silah kullanımı da dahil olmak üzere savaş suçu iddialarına ilişkin soruşturmalar yürütmüş ve uluslararası hukuk ortamının karmaşıklığı da gün yüzüne çıkmıştır.

Suriye iç savaşına verilen uluslararası tepkiler ve müdahaleler, çatışmanın kendisi kadar çeşitli ve karmaşık olmuştur. Yerel dinamiklerin daha geniş bölgesel ve uluslararası çıkarlarla etkileşimi, çatışmanın gidişatını şekillendiren ve bir çözüm bulma çabalarını karmaşıklaştıran bir ittifaklar, rekabetler ve gerilimler ağı yaratmıştır. Savaşın derin insani etkisi, bölgesel dinamikleri yeniden şekillendirmedeki rolü ve uluslararası hukuk ve güvenlik üzerindeki etkileri, çatışmanın geniş kapsamlı sonuçlarını ve etkin jeopolitik güçlerin değişken ve karmaşık etkileşimini göstermektedir.

1.3.2. Suriye İç Savaşının Küresel Etkisi

2011'de başlayan Suriye iç savaşı birçok açıdan küresel bir etki yaratmıştır. En yıkıcı etkilerden biri, yakın tarihin en büyük mülteci hareketlerinden biriyle karakterize edilen insani kriz olmuştur. Milyonlarca Suriyeli komşu ülkelere ve Avrupa'ya kaçarak AB içinde siyasi tartışmalara yol açmış ve ev sahibi ülkeleri zorlamıştır. Suriye içinde yerlerinden edilen insanlar, yardım dağıtımındaki zorluklarla birlikte insani yardım çabalarını daha da karmaşık hale getirmiştir. Lübnan, Ürdün ve Türkiye gibi komşu ülkelerin güvenlik, ekonomik ve sosyal baskılarla karşı karşıya kalmasıyla bölgesel istikrarsızlık da artmıştır. Savaşın Kürt nüfusu üzerindeki etkisi ve Sünni-Şii ayrımının şiddetlenmesi daha geniş çaplı gerilimlere katkıda bulunmuştur. Başta IŞİD olmak üzere aşırılık yanlısı grupların yükselişi ve yabancı savaşçıların çekiciliği de küresel güvenlik endişeleri haline gelmiştir.

Savaşın etki alanı, ABD ve Rusya gibi süper güçlerin karmaşık etkileşimlere dahil olmasıyla jeopolitik olarak da derin bir değişime yola açmıştır. Bu katılım uluslararası ilişkileri yeniden şekillendirmiş ve İran, Suudi Arabistan, Türkiye ve diğerleri arasındaki bölgesel dinamikleri etkileyerek Orta Doğu'daki güç dengesini değiştirmiştir (Harunoğulları, 2017, 49). Suriye'nin komşuları ve hem askeri hem de insani yardım çabalarına katılan ülkeler tarafından hissedilen mali yüklerle birlikte çatışmanın ekonomik etkisi de aynı derecede önemli olmuştur. Bölgesel ticaret ve küresel petrol fiyatlarındaki dalgalanmalar ekonomik karmaşıklığı daha da arttırmıştır. Çatışmalarda kimyasal silah kullanımı ve yaygın insan hakları ihlalleri uluslararası normlara meydan okumuş, yaptırım ve uluslararası toplumun etkili bir şekilde karşılık verme kabiliyeti konusunda ciddi soru işaretleri doğurmuştur.

Küresel yönetim üzerindeki etkisi, BM Güvenlik Konseyi içindeki derin bölünmeleri ortaya çıkararak ve koordineli uluslararası eylemi engelleyerek kendisini göstermiştir. Suriye iç savaşı, birbiri ile bağlantılı global dünyadaki bir iç çatışmanın küresel siyaset, güvenlik, insani normlar ve yönetim üzerinde ne kadar geniş kapsamlı etkileri olabileceğini tekrar hatırlatmıştır. Farklı alanlardaki çoklu etkileri, modern çatışmaların karmaşıklığının ve hem anlık krizleri hem de altta yatan sorunları ele alan sürdürülebilir çözümler üretmenin zorluğunun bir kanıtıdır. Suriye iç savaşının çok yönlü etkileri, çağdaş uluslararası ilişkilerin çözmesi gereken karmaşık zorluklar ağını ve çatışma çözümüne yönelik işbirlikçi ve bilinçli yaklaşımlara duyulan ihtiyacın önemini göstermiştir.

1.4. SURIYELİ MÜLTECİ KRİZİ VE TÜRKİYE'YE ETKİSİ

Suriyeli mülteci krizinin kökleri Mart 2011'de Suriye'de patlak veren iç savaşa dayanmaktadır. Şiddet, altyapı tahribatı ve temel hizmetlerin çöküşünün birleşimi, insanları evlerini terk etmeye zorlayan bir insani krizi hızla tetikledi. Çatışmalar yoğunlaştıkça, ülke içinde yerinden edilme geniş çaplı bir nüfusu etkiledi ve milyonlarca Suriyeli güvenlik arayışıyla ülke içinde çoğu zaman birden fazla kez yer değiştirdi. Durumun aciliyetini ve karmaşıklığını yansıtır şekilde, yerinden edilmiş pek çok kişi kendilerini temel hizmetlere erişimden yoksun, korkunç koşullarda buldu.

2011 yılının başlarında mülteciler Lübnan, Ürdün, Türkiye ve Irak gibi komşu ülkelere akmaya başladı. Türkiye kısa sürede en büyük ev sahibi haline gelirken, onu Lübnan ve Ürdün takip etti; mülteci akınları Mısır ve bazı Kuzey Afrika ülkelerine de ulaştı. Krizin ölçeği daha önce görülmemiş olup, yakın tarihin en büyük mülteci krizlerinden biri haline gelmiştir. Eylül 2021 itibarıyla yaklaşık 6,6 milyon Suriyeli evlerini terk etmiş, 6 milyonu da ülke içinde yerinden edilmiştir (Canyurt, 2018, 1107). Kriz Suriye toplumunun her kesimini etkilemiş olup, mülteci nüfusunun önemli bir bölümünü kadınlar ve çocuklar oluşturmaktadır. Aşırı kalabalık resmi kamplardan kentsel alanlara ve gayri resmi yerleşim yerlerine kadar uzanan yaşam koşulları, çoğu zaman sağlık hizmetlerine, eğitime ve işe sınırlı erişimle birlikte büyük bir krize dönüşmüştür.

Suriyeli mülteci krizinin ekonomik etkisi de aynı derecede derindir. Geçim kaynaklarının kaybı, kaçışla ilgili maliyetlerle birleştiğinde, birçok mülteci için ekonomik zorluklar yaratmış ve insani trajediyi daha da derinleştirmiştir. Bu durum hem Suriye içinde hem de daha geniş bir bölgede büyük insani zorluklar yaratmaya devam etmekte ve bireyler, toplumlar ve uluslar üzerinde kalıcı etkilere zemin hazırlamaktadır. Sonuç olarak, doğrudan iç savaşın tetiklediği Suriyeli mülteci krizi, Suriye'nin sınırlarının ötesine geçen yansımalarıyla eş benzeri görülmemiş boyutlara ulaşmış ve uluslararası toplumun yerinden edilme ve insani acılarla mücadelede karşılaştığı acil ve çok yönlü zorlukların bir sembolü haline gelmiştir.

Suriyeli mülteci krizine yönelik uluslararası müdahalede çeşitli aktörler yer almış ve çok çeşitli stratejiler kullanılmıştır. BM Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), hükümetler, STK'lar ve diğer BM kuruluşları ile çabaları koordine ederek ve fon için düzenli çağrılarda bulunarak ön planda yer almıştır. Bu çağrılara rağmen, süregelen fon açıkları bir sorun olmaya devam etmektedir. Kanada, Almanya ve Amerika Birleşik Devletleri gibi bazı Batılı ülkeler

yeniden yerleştirme programları başlatmış ve insani yardım için mali destek sağlamıştır. Avrupa Birliği de, özellikle 2016 yılında AB ile Türkiye arasında imzalanan ve düzensiz göçü engellemeyi amaçlayan anlaşmayla sürece dahil olmuştur; ancak bu durum AB içinde yük paylaşımı ve sığınma politikası konusunda bölünmelere yol açmıştır (Kadioğlu, 2020, 2188).

Bölgesel tepki de karmaşık olmuştur. Türkiye'nin başlangıçtaki açık kapı politikası, eğitim, sağlık ve istihdam alanlarındaki yatırımlarla tamamlanarak dünyadaki en fazla sayıda Suriyeli mülteciye ev sahipliği yapmasına yol açmıştır. Lübnan ve Ürdün de önemli sayıda mülteci kabul ederek kaynaklarını zorlamış ve zaman içinde politika değişikliklerine gitmiştir. Körfez Ülkeleri mali katkıda bulunmuş ancak mültecileri resmi olarak yerleştirmedikleri için eleştirilmişlerdir. Irak ve Mısır gibi diğer bölgesel aktörler de Suriyeli mültecilere ev sahipliği yapma konusunda kendilerine özgü zorluklarla karşılaşmıştır. Farklı çıkarları uzlaştırmak ve gerekli kaynakları güvence altına almak amacıyla bölgesel aktörler, uluslararası kuruluşlar ve donör ülkeler arasında uluslararası konferanslar ve ortaklıklar düzenlenmiştir.

Bu çok yönlü çabalara rağmen, Suriyeli mülteci krizine verilen yanıt çok sayıda zorluk ve eleştiriyle karşı karşıya kalmıştır. Süregelen finansman yetersizlikleri mültecilerin ihtiyaçlarının tam olarak karşılanmasına yönelik çabaları engellemiş ve siyasi hesaplar zaman zaman insani kaygıların önüne geçmiştir. Ülkeler arasındaki çıkar farklılıkları, müdahalelerin etkin bir şekilde koordine edilebilmesini daha da zorlaştırmıştır. Sonuç olarak, Suriyeli mülteci krizine verilen uluslararası ve bölgesel yanıt, birçok açıdan önemli olmakla birlikte, küresel yönetim ve dayanışmaya ilişkin daha geniş çaplı zorlukları açığa çıkarmıştır. Krizin ölçeği ve karmaşıklığı, çağımızın en derin insani krizlerinden birini ele almak için daha güçlü bir işbirliği ve kararlılığa duyulan acil ihtiyacı yansıtmaktadır.

1.4.1. Suriyeli Mülteci Krizi ve Türkiye'ye Doğrudan Etkisi

Türkiye'nin Suriyeli mülteci krizine müdahalesi, mültecilerin kısıtlama olmaksızın ülkeye girişine izin veren açık kapı politikası ile başladı. Sınır boyunca kamplar ve yerleşim yerleri kuruldu ve destek daha sonra kentsel alanlarda yaşayanlara kadar genişletildi. 2023 yılı itibarıyla 3,5 milyonu aşkın Suriyeli mülteci ile dünyada en fazla Suriyeli mülteciye ev sahipliği yapan ülke olan Türkiye'deki krizin boyutu çok büyüktür (İçişleri Bakanlığı, 2023). Bu mülteciler, İstanbul,

Ankara ve Gaziantep gibi şehirlerde önemli bir nüfusa sahip olmak üzere Türkiye'nin dört bir yanına yayılmış durumdadır.

Suriyeli mültecilerin Türkiye'deki varlığının çeşitli ekonomik etkileri olmuştur. Bazı mülteciler işgücü piyasasına girip kayıt dışı çalışarak yerel istihdam ve ücretler üzerinde önemli etkiler yaratmış, ekonominin belirli sektörlerine de olumlu katkıda bulunmuşlardır. Bununla birlikte, mali yük önemli oranda fazla olmuştur. Sosyal açıdan, dil, eğitim, barınma ve sosyal uyum konularında entegrasyon zorlukları ortaya çıkmıştır. Toplumda mültecileri destekleme konusunda aktif çalışmalar olmasına rağmen, ekonomik rekabet ve kültürel farklılıklardan etkilenen toplumsal gerilimler yaşanmıştır. Türkiye'nin siyasi girişimleri, Suriyeliler için geçici koruma statüsü gibi yasal çerçevelerin geliştirilmesini, eğitim ve sağlık hizmetleri sağlama çabalarını ve Avrupa'ya düzensiz göçü azaltmaya yönelik 2016 tarihli önemli AB-Türkiye anlaşmasını içermektedir (Kadıoğlu, 2020, 2190).

Suriyeli mülteci krizi Türkiye'nin iç siyasetine de damgasını vurmuş, kamuoyunu ve siyasi tartışmaları etkilemiştir. Krizle ilgili güvenlik endişelerine yanıt olarak sınır güvenliği önlemleri alınmıştır. Son dönemde mülteci statüsündekilerin ülkelerine geri gönderilmesi sıkça tartışılır olmuştur. İnsani yardım alanında ise birçok STK ve sivil toplum kuruluşu Türkiye'deki mültecilere aktif bir şekilde destek olmaktadır. Sonuç olarak, Suriyeli mülteci krizinin Türkiye üzerinde derin ve çok yönlü bir etkisi olmuş, ülkenin çabaları hem zorlukları hem de başarıları yansıtmaktadır. Bu deneyim, mültecilere çok büyük ölçekte ev sahipliği yapmanın karmaşıklığı hakkında önemli bilgiler sunmaktadır. Ayrıca kapsamlı, esnek ve şefkatli yaklaşımlara duyulan ihtiyacı vurgulamakta ve bu tür önemli mülteci krizlerinin ele alınmasında uluslararası işbirliğinin ve yük paylaşımının önemini ortaya koymaktadır.

1.4.2. Mülteci Krizinin Türkiye'nin İç ve Dış Politikası Üzerindeki Etkileri

Suriyeli mülteci krizinin Türkiye'nin iç politikası üzerinde önemli bir etkisi olmuştur. Suriyeli mültecileri Türk toplumuna entegre etme çabaları önemli miktarda kaynak ve siyasi ilgi gerektirmiş, bazen mülteciler ve vatandaşlar arasında yerel gerilimlere yol açmıştır. Mültecilerin işgücü piyasasına akın etmesi istihdam, ücretler ve çalışma koşulları hakkında tartışmalara yol açtığı ve eğitim ve sağlık hizmetleri gibi kamu hizmetlerini zorladığı için ekonomik faktörler de ön plana çıkmıştır (Ebrem, 2019, 34). Bu dinamikler siyasi söylemi şekillendirmiş, parti

platformlarını ve kamuoyunu etkilemiş ve mültecilerle ilgili mevzuat ve politikaların geliştirilmesine yol açmıştır.

2016'da imzalanan AB-Türkiye anlaşmasının temel unsurlarından biri, 20 Mart 2016 tarihinden itibaren Türkiye'den Yunan adalarına gelen tüm yeni düzensiz göçmenlerin Türkiye'ye geri gönderilmesini öngörmesiydi. Bu tedbir, düzensiz ve tehlikeli deniz geçişlerini caydırmayı ve göçmen yolculuklarının güvenliği ve yasallığı konusunda artan endişeleri gidermeyi amaçlıyordu. Anlaşma, Yunan adalarından Türkiye'ye geri gönderilen her Suriyeli için Türkiye'den başka bir Suriyelinin Avrupa Birliği'ne yerleştirilmesini öngören "bire bir" politikasını oluşturmuştur. Bu yaklaşım, yaşanan kaotik ve düzensiz göç akımlarının yerini, yeniden yerleştirme için düzenlenmiş, yasal kanalların almasını ve krize daha organize bir yanıt verilmesini amaçlıyordu.

Anlaşmanın önemli bir bileşeni de Avrupa Birliği'nin Türkiye'ye önemli miktarda mali yardım sağlama taahhüdüdür. Bu yardım, 3 milyar Avroluk bir başlangıç finansmanıdır. Fonlar, Türkiye'deki Suriyeli mültecilerin yaşam koşullarını ve entegrasyonlarını iyileştirmeyi amaçlayan ve doğrudan fayda sağlayan projelere tahsis edilecektir. Anlaşmanın bir unsuru da Türk vatandaşlarının Schengen bölgesine vizesiz giriş yapabilmeleri için bir zemin oluşturulmasıydı. Bu vize serbestisi, Türkiye'nin belge güvenliği, göç yönetimi, kamu düzeni ve temel haklarla ilgili belirli kriterleri yerine getirmesi koşuluna bağlanmıştı.

Anlaşma aynı zamanda Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne katılma çabalarına yeni bir soluk getirmeyi amaçlıyordu. Anlaşma, AB katılım müzakerelerinde yeni fasılların açılmasına yönelik taahhütler de içeriyor ve Türkiye'nin uzun süredir devam eden AB üyeliği arzusunun yeniden canlanabileceğine işaret ediyordu. Kısacası 2016 AB-Türkiye anlaşması, göçmen akınlarının yönetilmesi ve mültecilere mali yardım sağlanmasından vize serbestisinin kolaylaştırılması ve AB üyelik müzakerelerinin yeniden canlandırılmasına kadar çeşitli kilit hükümler içeriyordu. Bu hükümler toplu olarak, mülteci krizinin ele alınmasına ve AB-Türkiye ilişkilerinin güçlendirilmesine yönelik çok yönlü bir yaklaşımı ortaya koymuştur.

Sonuç olarak, Suriyeli mülteci krizinin Türkiye üzerindeki etkisi oldukça derin olmuş, iç ve dış politikanın birçok boyutunu etkilemiştir. Bu deneyim, acil insani ihtiyaçlar ile uzun vadeli sosyal entegrasyon, bölgesel istikrar ve küresel dayanışmayı dengeleyerek mülteci krizlerine yanıt vermenin ne kadar karmaşık olduğunu ve zorluklar içerdiğini göstermiştir. Türkiye'nin çok yönlü müdahalesi, insani meseleler, iç politika, uluslararası diplomasi ve güvenlik endişeleri arasındaki

etkileşime dair önemli bir örnektir. Bu süreçten öğrenilen değerli bilgiler, küresel bağlamda kapsamlı ve eşgüdümlü yaklaşımlara duyulan ihtiyacı vurgulamaktadır.

2. BÖLÜM: TRUMP'IN BAŞKANLIĞI DÖNEMİNDE SURİYE'YE YÖNELİK ABD POLİTİKALARININ ANALİZİ

2.1. TRUMP'IN SURİYE'YE YAKLAŞIMI: TEMEL POLİTİKA DEĞİŞİMLERİ VE GELİŞMELER

Başkan Barack Obama döneminde ABD'nin Suriye politikası ihtiyatlı bir şekilde müdahil olma şeklinde olmuştur. Bu, Esad rejimine karşı ılımlı muhalif grupların desteklenmesini, çatışmanın çözümü için diplomatik çabalara odaklanılmasını ve IŞİD'le mücadele için uluslararası bir koalisyona liderlik edilmesini kapsıyordu. Obama yönetimi genel olarak Suriye'de önemli kara kuvvetleri bulundurma konusunda tereddütlü davranmış, bunun yerine sınırlı hava saldırılarına, yerel güçlerin eğitilmesi ve desteklenmesine ve diplomatik müzakerelere odaklanmıştır.

Başkan Trump'ın "Önce Amerika" doktrini, ABD'nin denizaşırı askeri angajmanlarını azaltma arzusuna işaret ediyordu. Bu durum, Amerikan müdahalesinin sınırlandırılması gerektiğini vurguladığı Suriye'ye yaklaşımına yansımıştır. Başlangıçtaki duruşa rağmen Trump yönetimi, kimyasal silah saldırılarına karşılık olarak Suriye hükümetine yönelik füze saldırıları da dahil olmak üzere Suriye'de çeşitli askeri eylemler gerçekleştirmiştir. Trump yönetimi IŞİD'le mücadeleye devam etmekle birlikte ABD askerlerinin bölgeden çekilmesini öngören bir stratejiye yönelmiştir. Trump, Amerikan askeri varlığını azaltma niyetini yansıtacak şekilde, ABD güçlerini Suriye'den çekme konusunda birçok açıklamada bulunmuştur.

ABD başlangıçta IŞİD'e karşı kilit bir müttefik olarak Suriye'deki Kürt güçlerini desteklemiştir. Ancak Türkiye'nin Kuzey Suriye'deki askeri operasyonları karşısında Trump'ın askerlerini çekme kararı yine önemli bir politika değişikliği olarak değerlendirilmiştir. Trump yönetimi, Suudi Arabistan ve İsrail gibi bazı bölgesel müttefiklerle ABD politikasının yeniden düzenlenmesine sahne oldu ve İran'ın bölgedeki etkisine karşı koymaya daha fazla odaklanmıştır.

Kısacası, Trump yönetiminin Suriye politikası Obama döneminin yaklaşımından bir sapmayı temsil ederek "Önce Amerika" felsefesiyle daha uyumlu hale getirilmiştir. Bu değişim, genel askeri müdahalenin azaltılması, askerlerin geri çekilmesine odaklanması, Kürt güçlerine destek verme dinamiklerinin değiştirilmesi ve özellikle İran'la ilgili olmak üzere ABD'nin bölgesel stratejilerinin yeniden düzenlenmesi gibi unsurların karmaşık bir etkileşimini içeriyordu. Bu değişiklikler yönetimin değişen önceliklerini ve Suriye'deki sahadaki gerçeklere verdiği tepkileri

yansıtarak hem Suriye çatışmasını hem de ABD'nin Orta Doğu'daki daha geniş dış politikasını önemli ölçüde etkiledi.

Aşağıdaki bölümlerde, Trump'ın Suriye stratejisinin ayrıntıları incelenecek, Trump'ın başlangıçtaki pozisyonu, buna bağlı politika revizyonları, etkili aktörler ve belirleyiciler ile görev süresinin sonuna doğru yaşanan nihai değişimler analiz edilecektir.

Donald J. Trump Ocak 2017'de Başkan olduğunda, altıncı yılına girmiş olan ve çeşitli bölgesel ve uluslararası aktörlerin müdahil olduğu Suriye iç savaşını devralmıştır. Obama döneminde ABD stratejisi ağırlıklı olarak Suriye'de IŞİD'le mücadele, Kürtlerin öncülüğündeki Suriye Demokratik Güçleri'ni (SDG) destekleme ve Devlet Başkanı Beşar Esad rejimine karşı temkinli bir duruş sergilemeye odaklanmıştı.

Trump'ın başkanlığının başlangıcında, Suriye'deki karmaşık durum hızlı bir tepki verilmesini gerektiriyordu. Trump'ın Suriye'deki en önemli hedefi IŞİD'in ortadan kaldırılmasıydı. Trump, Pentagon'un aşırılık yanlısı örgüte karşı önlemlerini arttırmasına izin verdiğinde bu amaç açıkça ortaya çıktı ve hava saldırıları ile asker konuşlandırmada artış yaşandı. ABD ordusu, SDG ile işbirliği içinde IŞİD teröristleriyle mücadele etmek üzere Suriye'de yaklaşık 2 bin asker konuşlandırdı (BBC, 2019). Daha da önemlisi, 17 Ekim 2017'de ABD destekli birlikler IŞİD'in gayri resmi başkenti Rakka'yı ele geçirdi (AA, 2017).

Öncelikli hedef IŞİD'i yenmek olsa da Trump'ın Suriye'deki çatışmanın diğer unsurlarına yaklaşımı selefinden farklıydı. Suriye iç savaşına ya da Esad'ı devirme girişimlerine yönelik daha az istekli görünmüştür. Bununla birlikte, Esad rejimiyle bağlantılı kimyasal saldırılar önemli tepkilere yol açmaktaydı. Suriye ordusu tarafından Nisan 2017'de Han Şeyhun'da gerçekleştirilen kimyasal saldırının ardından Trump yönetimi Suriye'deki Şayrat Hava Üssü'ne bir füze saldırısı düzenledi ve bu, ABD'nin görev süresi boyunca Suriye çatışmasındaki ilk bağımsız askeri eylemiydi (Kadıoğlu, 2020: 2182). Ardından Nisan 2018'de Duma'da kimyasal saldırı şüphesi üzerine Trump, Fransa ve İngiltere ile işbirliği yaparak Suriye'ye karşı nokta atışı saldırılar düzenledi. İlginç bir şekilde, 5 Nisan 2017'de Ürdün Kralı 2. Abdullah ile düzenlediği ortak basın toplantısında Trump, Esad'a ilişkin değişen tutumunun gerekçesi olarak dolaylı bir şekilde kimyasal saldırıya atıfta bulunmuştur (AA, 2017).

Trump ile SDG arasındaki bağlar IŞİD'e karşı mücadelede birincil rol oynamıştır. Bununla birlikte, gerginlik yaşanan noktalar da bulunmaktaydı. Trump, Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ile yaptığı görüşmelerde özellikle Suriye'deki Kürtlerin korunmasına ilişkin

endişelerini dile getirerek SDG'ye uzun vadede bağlılık gösterme konusunda tedirgin olduğunu ortaya koymuştur. İttifakın temel amacı IŞİD'le mücadele etmektir ancak IŞİD tehdidinin azalmasıyla birlikte ABD ve SDG arasındaki ilişkinin farklı hedefler peşinde koştukları için zorluklarla karşılaşacağı açık hale gelmiştir.

Trump ayrıca ABD'nin Orta Doğu'daki eski politikalarına karşı da şüpheci bir tutum takınmıştır. ABD'nin Esad rejimine karşı Suriyeli muhalif gruplara verdiği desteğin etkinliği ve amacı sorgulanmaya başlanmıştır. 19 Aralık 2018'de Başkan Trump tüm Amerikan askerlerini Suriye'den çekme niyetinde olduğunu duyurmuştur. Ancak bu karar daha sonra IŞİD'in tamamen yenilgiye uğratılmasına kadar bir yedek gücün kalması şeklinde revize edilmiştir (BBC, 2019).

Diğer küresel güçlerle temaslarında Trump, Rusya'nın Suriye'deki önemli etkisini tanımıştır. Trump yönetimi, devam eden çatışmanın çözümü için Moskova ile birlikte çalışmaya gayret göstermiş ve Rusya ile işbirliği içinde "gerilimi azaltma bölgeleri" oluşturma yönünde çabalar başlatmıştır. Esasen, Trump'ın Suriye'ye yönelik ilk yaklaşımı pragmatik olup, uzun süredir devam eden politikaları yeniden değerlendirmeye hazır olmakla birlikte IŞİD'i yenme hedefine öncelik vermiştir. Ancak Trump'ın tutumu Suriye'deki çatışmanın dinamikleri ve daha geniş jeopolitik olaylar nedeniyle zaman içinde değişmiştir.

Bu dönem değerlendirildiğinde idealizm yerine pragmatizmin hâkim olduğu görülmektedir. Trump'ın Suriye'ye yönelik yaklaşımı daha pratik bir dış politikaya geçildiğini göstermektedir. Yönetim, Suriye iç savaşının karmaşıklığına ve rejim değişikliği hedefine girmeden IŞİD'in yenilgiye uğratılmasına odaklanmıştır. Sınırları olan stratejik ittifaklar öne çıkmaktadır. SDG ile ortaklık IŞİD'i yenme stratejisinin temel bir unsuruydu. Ancak bu ittifak aynı zamanda Trump'ın uluslararası ilişkilerinin ticari niteliğini de vurgulamaktadır. Bu ilişki IŞİD'i yenmek gibi özel bir hedefle kurulmuştu ancak bu hedefe yaklaştıkça, özellikle de Türkiye'nin Kürtlerle ilgili endişeleri nedeniyle gerilimler ortaya çıkmıştır.

Diplomasinin daha ilkesel olmaktan çok tepkisel olduğu görülmektedir. Trump'ın kimyasal saldırılara verdiği tepkilerde görüldüğü üzere, yönetimin uluslararası normların ihlaline verdiği hızlı askeri karşılık, kararlı bir şekilde hareket etme isteğini ortaya koymaktadır. Bu, ABD'nin varlığını azaltmayı amaçladığı bölgelerde bile belirli provokasyonlara askeri güçle karşılık vereceğini diğer uluslara gösteren uluslararası ilişkilerin önemli bir boyutudur. Ayrıca uzun süreli politikalar yeniden değerlendirilmiştir. Trump'ın geçmiş Orta Doğu taktiklerine, özellikle de Suriyeli isyancı grupları desteklemeye yönelik şüpheciliği, uzun süredir devam eden

ABD politikalarını yeniden değerlendirmeye ve potansiyel olarak tersine çevirmeye istekli olduğunu göstermektedir. Bu strateji, küresel sahnede ABD dış politikasında beklenmedik bir değişiklik olarak değerlendirilebilir.

Trump'ın Suriye'de Rusya ile işbirliği yapma taahhüdü, uluslararası ilişkilerin karmaşık karakterini kabul etmektedir. Rusya'nın Suriye'deki önemli rolünü kabul etmek ve "gerilimi azaltma bölgeleri" gibi işbirliğine dayalı önlemleri araştırmak, uluslararası rakiplerle ortak çıkarları kullanmayı amaçlayan diplomatik bir yaklaşımı temsil etmektedir. Ayrıca, başkan Trump'ın Suriye'den askerlerini çekeceğini açıklaması ve ardından bu kararını gözden geçirmesi, ABD'nin dış politika kararlarında tereddüt ve belirsiz bir duruş yaratmıştır. Bu düzeyde bir öngörülemelik stratejik bir araç olarak kullanılabilir, ancak aynı zamanda müttefikler ve ortaklar arasında huzursuzluğa veya kafa karışıklığına neden olma olasılığını da taşır. Trump'ın Suriye'de çatışan çıkarlara sahip iki oluşum olan Suriye Demokratik Güçleri (SDG) ve Türkiye ile etkileşimleri, tarihsel gerilim ve rekabetlerle dolu bir bölgede dengeli bir dış politika sürdürmenin zorluklarını örneklemektedir.

Özetlemek gerekirse, Trump yönetimi Suriye bağlamında uluslararası ilişkilere pragmatik ve zaman zaman öngörülemelik bir yaklaşım benimsemiştir. Yönetim, acil ve ulaşılabilir hedeflere öncelik vererek ABD'nin uzun süredir devam eden dış politika duruşlarını yeniden gözden geçirmeye hazır olduğunu gösterirken, Rusya da dahil olmak üzere dünya çapındaki rakipleriyle ilişkiler kurmaya çalışmıştır. Bununla birlikte, bazı ittifakların ticari niteliği ve muğlak politika kararları tutarlılık ve uzun vadeli planlamaya ilişkin sorunlar ortaya çıkarmıştır.

Trump yönetiminin görev süresinde Suriye'ye yönelik Amerikan politikasında önemli bir değişim yaşanmış olup, bu değişim çatışmanın değişen dinamikleri, iç siyasi faktörler ve daha kapsamlı jeopolitik kaygıların oluşturduğu çok yönlü bir ilişkinin rehberliğinde gerçekleşmiştir. Bu bölümde, bu dönemdeki temel politika değişiklikleri hakkında genel bir bilgi sunulmuş ve en sonda da bir değerlendirme yapılmıştır.

ABD rejim değişikliğine öncelik vermektense uzaklaşarak terörle mücadele çabalarına odaklanmış ve sadece IŞİD'i değil Suriye'de faaliyet gösteren diğer aşırılık yanlısı grupları da ortadan kaldırmayı hedeflemiştir. Trump'ın konuşmalarında da rejim değişikliği arayışından ziyade terörle mücadele çabalarına, özellikle de IŞİD'le mücadeleye öncelik verildiği görülmektedir. Odaktaki bu değişim Suriyeli muhaliflere verilen desteğin azalmasına ve geçmiş politikalarından uzaklaşılmasına neden olmuştur.

Trump tarafından alınan önemli bir karar, IŞİD'in yenilgiye uğratıldığı iddiasına dayanarak Aralık 2018'de ABD askerlerinin Suriye'den çekileceğini duyurması olmuştur. Bu karar hem yerel hem de uluslararası taraflardan büyük eleştiri almış ve Savunma Bakanı James Mattis'in istifasıyla sonuçlanmış olsa da, asker sayısında kayda değer bir azalmaya yol açmıştır. Bu hamle daha dışlayıcı bir tutuma doğru kayışı yansıtmaktadır.

Askerlerin çekilmesi, Kürtlerin öncülüğündeki Suriye Demokratik Güçleri'ne (SDG) yönelik politikada da önemli bir değişikliğe yol açtı. Türk ordusunun Suriye'nin kuzeyine girmesi ise ABD medyasında IŞİD'in yeniden canlanabileceği tartışmalara yol açmıştır. Yaptırımlar Esad hükümeti üzerindeki baskının artmasında rol oynamış ve Haziran 2020'de onaylanan Sezar Suriye Sivil Koruma Yasası (Caesar Syria Civilian Protection Act), insan hakları ihlalleri ve savaş suçları nedeniyle hükümeti cezalandırmak amacıyla Suriye yönetimiyle çalışan kişi ve kuruluşlara cezalar getirmiştir.

Rusya ve Türkiye'nin Suriye ihtilafında oynadığı hayati rolleri kabul eden Trump yönetimi, bu ülkelerle kapsamlı diyaloglara girişmiştir. Buradaki amaç iki yönlüdür: düşmanlıkları azaltmak, ateşkes sağlamak ve Suriye'de siyasi bir çözüme giden yolu açmak. ABD'nin Orta Doğu'daki askeri varlığını azaltmaya yönelik daha geniş kapsamlı arzusuna rağmen, Trump yönetimi gerekli görüldüğünde odaklı askeri eylemlere izin verdi. Esad rejiminin kimyasal silah kullanmasına karşılık olarak 2017'de Suriye'deki bir Suriye yönetimine ait El Şayrat Hava Üssü'ne düzenlenen füze saldırısı bunun bir örneğidir (Kadıoğlu, 2020: 2188).

ABD'nin müdahalesi ile ilgili olarak, Trump yönetiminin Suriye politikası, her ne kadar ABD'nin belirli hedeflerine odaklanılsa da, uzun süredir devam eden çatışmaya doğrudan müdahaleyi sınırlandırmaya yönelik açık bir girişim olmuştur. Bazı çevrelerce Trump'ın Suriye politikasındaki değişiklikler pratik ve pragmatik olarak değerlendirilse de, sıklıkla sözde tutarsızlıklar ve bölgesel istikrarsızlığa yol açma potansiyeli nedeniyle eleştirilere maruz kalmıştır.

Trump yönetiminin Suriye'ye yönelik temel politika değişiklikleri değerlendirildiğinde şu sonuçlara ulaşılmaktadır. Rejim değişikliğinden terörle mücadeleye bir geçiş olmuştur. Bu değişim, başta Rusya ve İran (Esad rejiminin kilit destekçileri) olmak üzere küresel aktörlere ABD'nin artık rejim değişikliği peşinde olmadığı sinyalini verdi. Bu durum bu ülkelerle gerilimi azaltabilirdi ancak aynı zamanda Suriye'nin geleceğinin şekillendirilmesinde bu ülkelere daha fazla koz vermiş oldu. İran'ın etkisinden çekinen Suudi Arabistan ve İsrail gibi bölgesel aktörler

için bu değişim Amerika'nın geri adım atması olarak görülmüş ve ABD'nin taahhütlerine olan güveni aşındırmış olacaktır.

Diğer bir husus askeri bağlantının kesilmesi ve birliklerin geri çekilmesi ile ilgilidir. Bu durum hem müttefiklere hem de düşmanlara ABD'nin Orta Doğu'dan potansiyel bir geri çekilme sinyali verdi ki bu da güç dinamiklerini değiştirerek başta Rusya ve Çin olmak üzere küresel aktörlerin stratejilerini etkileme potansiyeline sahiptir. Komşu ülkeler, özellikle Irak ve Ürdün, istikrarsızlığın potansiyel yayılma etkilerinden endişelenmişlerdir.

Türkiye ile ilişkilerde en çok tartışılan konulardan birisi de Kürt gruplarla ile ilişkilidir. Bu hamle ABD'nin bir müttefik olarak güvenilirliği konusunda şüphe uyandırmış ve diğer ortakları derin angajmanlar konusunda tereddütlü hale getirmiştir. Kürtlerin istekleri konusunda endişeleri olan NATO müttefikleri Türkiye diğer güçler ile doğrudan etkileşime girmiştir. Ancak, ortaya çıkan insani kaygılar, mülteci hareketleri nedeniyle Türkiye'nin Avrupa Birliği ile ilişkileri gerilmesine neden olmuştur.

Bu dönemde ABD yaptırımları bir araç olarak kullanmayı tercih etmiştir. Yaptırımlar, ABD'nin diplomaside ekonomik araçları kullanma konusundaki istekliliğinin devam ettiğine işaret etmiş ve ABD'nin insan hakları konusundaki niyetini zayıf da olsa göstermiştir fakat Rusya ve Çin gibi bu tür önlemlere karşı çıkan ülkeler de bunu aşırıya kaçmak olarak değerlendirmiştir. Komşu ülkeler ve iş dünyası bu yaptırımların etrafından dolaşmak zorunda kalmıştır ve bu durum ticari ve ekonomik ilişkileri olumsuz etkileme potansiyelini taşımaktadır.

Kilit bölgesel aktörlerle etkileşim oldukça değişkenlik göstermiştir. Rusya ile diyaloglar, uluslararası ilişkilerde çok kutupluluğun kabul edildiğini göstermiş ve potansiyel olarak diğer alanlarda işbirliği için zemin hazırlamıştır. ABD, Türkiye ile angajmana girerek bir NATO müttefikine karşı esneklik göstermiştir, ancak bu aynı zamanda Kürtlerle ve potansiyel olarak bölgedeki diğer müttefiklerle gerilimi de artırmıştır.

Gerçekleştirilen stratejik askeri eylemler, 2017'de olduğu gibi hedefe yönelik saldırılar ABD'nin kimyasal silah kullanımının yasaklanması gibi uluslararası normları uygulama isteğini teyit etmiştir. Bu da küresel aktörlere belirli eylemlerin askeri bir karşılık bulacağı sinyalini vererek caydırıcı bir mesaj verilmek istenmiştir. Bölgesel aktörlere ABD'nin askeri gücü ve tek taraflı hareket etmeye hazır olduğu hatırlatılmıştır.

ABD'nin müdahalesi yeniden değerlendirilmesi, ABD'nin dış politikasının daha içe dönük olduğunu ve potansiyel olarak diğer küresel güçlerin boşluğu doldurmasına izin verdiğini

göstermektedir. İsrail'den İran'a kadar bölgesel aktörler, ABD müdahalesinin azaldığı algısına dayanarak stratejilerini yeniden değerlendirmiştir.

Sonuç olarak, Trump'ın uluslararası ilişkiler açısından Suriye'ye yönelik politika değişiklikleri, belirli ABD çıkarlarına odaklanan, fazla müdahaleci olmayan ve ticari/ilişkisel bir yaklaşıma işaret etmektedir. Bu pragmatik olarak görülebilse de öngörülemezlik ve küresel bir ortak olarak güvenilirlik algıları da dahil olmak üzere ABD'nin uluslararası ilişkilerinde zorluklar da ortaya çıkarmıştır.

Trump yönetiminin Suriye'ye yaklaşımı, hem yerel hem de uluslararası bir dizi aktör ve faktörden etkilenmiştir. Bu faktörler ABD'nin Suriye çatışmasına yönelik politikasının şekillenmesinde önemli rol oynamıştır. Bunların başında uluslararası aktörler gelmektedir. Trump, Esad rejiminin önemli bir müttefiki olan Rusya ile özellikle IŞİD'e karşı mücadelede işbirliği yapmayı hedeflemiştir. Başkan Trump döneminde ABD'nin Rusya'nın Suriye'deki çatışmaya müdahil olmasına yönelik tutumunda gözle görülür bir değişim yaşandı. Trump, özellikle IŞİD'e karşı mücadelede Rusya ile işbirliği yapma niyetini dile getirdi. Suriye iç savaşının karmaşık yapısı ve Rusya'nın Esad rejiminin hayati bir müttefiki olarak oynadığı rol göz önüne alındığında bu önemli bir değişikliktir. Rusya'nın 2015'te başlayan askeri müdahalesi Esad hükümetini destekleyerek bölgedeki güç dengesini önemli ölçüde etkilemişti. Bu dönemde ABD ve Rusya arasındaki kritik ortak girişimlerden biri Suriye'de gerilimi azaltma bölgelerinin kurulmasıydı. Bu bölgelerin amacı belirli alanlarda şiddeti azaltmak, insani yardımların ulaştırılmasını kolaylaştırmak ve çatışmanın siyasi yollarla çözülmesine elverişli koşullar yaratmaktı. Ancak bu bölgelerin uygulanması, sınırları, uygulanması ve çeşitli silahlı grupların bu bölgelerdeki rolleri konusundaki anlaşmazlıklar da dahil olmak üzere çok sayıda zorlukla karşılaştı.

Rusya'nın Suriye'deki rolü Esad rejimine verdiği askeri desteğin çok ötesindeydi. Diplomatik çabalarda bulunarak, barış görüşmelerine ev sahipliği yaparak ve çeşitli bölgesel ve uluslararası paydaşlarla etkileşime girerek çatışmanın siyasi alanında kilit bir oyuncu haline geldi. Rusya'nın Suriye'ye bu şekilde müdahil olması ve Trump yönetiminin Rusya ile ilişki kurma yaklaşımı, ABD'nin Orta Doğu'daki daha genel politikasında bir değişime işaret ediyordu. Rusya ile bu işbirliği IŞİD'in acil tehdidine karşı pragmatik bir önlem olarak görülürken, ABD'nin bölgedeki etkisi ve hedefleri açısından uzun vadeli sonuçları hakkında da soru işaretleri doğurmuştur. Trump yönetiminin Rusya ile işbirliğine yönelik yaklaşımı, ABD dış politikasının önemli bir yönünü temsil etmekte ve IŞİD'in Suriye'de yarattığı zorlukların üstesinden gelme

çabasını yansıtmaktadır. Ancak bu işbirliği aynı zamanda ABD politikasını Rusya'nın Esad rejimine verdiği destekle uyumlu hale getirmenin zorluklarını da göstermiş ve Suriye çatışması bağlamında uluslararası ilişkilerin nasıl çok yönlü bir yapıya sahip olabileceğini ortaya koymuştur.

Bir diğer önemli aktör ise Türkiye'dir. Türkiye, Başkan Trump'ın Suriye'deki politika kararlarının şekillenmesinde önemli bir rol oynamıştır. ABD'nin Suriye'deki Kürt güçlere, özellikle de YPG'ye (Halk Savunma Birlikleri) bağlı birlikleri içeren Suriye Demokratik Güçleri'ne (SDG) verdiği destek temel bir anlaşmazlık noktası olmuştur. Türkiye YPG'yi, kendisinin ve ABD dahil diğer bazı ülkelerin terör örgütü olarak sınıflandırdığı Kürdistan İşçi Partisi'nin (PKK) bir uzantısı olarak tanımlamaktadır. Bu bağlantı ABD ile Türkiye arasında önemli bir diplomatik gerginlik kaynağı olmuştur. ABD'nin Kürt güçleriyle kurduğu askeri ittifak öncelikle Suriye'de IŞİD ile mücadeleye odaklanmıştır. Kürtler bu çabada ABD'ye yardımcı olan etkili kara birlikleri olduklarını göstermiş ve ABD ile ortaklıkları IŞİD'in elinden toprakların geri alınmasında etkili olmuştur. Ancak bu ittifak Türkiye tarafından derin bir şüphe ve tepkiyle karşılanmıştır. Ankara özellikle ABD'nin bu Kürt gruplara sağladığı silah ve eğitimin sonuçlarından endişe duymuş, bunların PKK'yı güçlendirebileceğinden ve Türkiye'nin iç güvenliğini baltalayabileceğinden çekinmiştir.

Bu gerginlikler Başkan Trump'ın ABD askerlerini Suriye'den çekme planlarını açıklamasıyla zirveye ulaşmış, bu karar Türkiye tarafından Suriye'nin kuzeyinde YPG'ye karşı askeri operasyonlar başlatmak için bir vesile olarak yorumlanmıştır. ABD'nin çekilmesi Türkiye'de, sınırı boyunca büyüyen bir güvenlik tehdidi olarak algıladığı durumu ele almak için bir yeşil ışık olarak görülmüştür. Bu durum, IŞİD'e karşı mücadelede önemli rol oynayan Kürt müttefiklerine olan bağlılığını, kilit bir NATO müttefiki olan Türkiye ile uzun süredir devam eden stratejik ilişkisiyle dengelemeye çalışan ABD'yi zor bir duruma sokmuştur. Esasen, Türkiye'nin güvenlik kaygıları ve Kürt güçleri konusundaki tutumu Trump yönetiminin Suriye politikasında belirleyici bir faktör haline dönüşmüştür. ABD kendisini bölgedeki jeopolitik ilişkilerin karmaşık ve çoğu zaman çatışan yapısının gösteren, bir müttefike verilen desteğin bir diğeriyle gerilime yol açtığı karmaşık bir ittifaklar ve çıkarlar ağında bulmuştur.

Bir diğer önemli aktör ise İran'dır. İran, özellikle Esad rejimi ile yakın ittifakı ve Orta Doğu'da artan etkisi nedeniyle Başkan Trump'ın Suriye politikasını etkileyen önemli bir aktör olmuştur. Başkan Trump döneminde ABD'nin Suriye'ye yaklaşımı sadece Suriye'deki çatışmayı ele almak değil, aynı zamanda yönetim tarafından önemli bir güvenlik endişesi olarak görülen

İran'ın artan bölgesel hırslarına karşı koymakla da ilgiliydi. İran'ın Suriye'ye müdahalesi farklı boyutlarda olmuştur. Esad rejimine, İran askerlerinin konuşlandırılması, çeşitli ülkelerden Şii milislerin seferber edilmesi ve desteklenmesi ve askeri danışmanlık hizmetleri sunulması da dahil olmak üzere önemli ölçüde askeri destek sağlamıştır. Bu destek, Suriye hükümetinin iç savaşta kabiliyetlerini güçlendirmede kritik bir rol oynamış ve Esad'ın çatışmanın ortasında gücünü korumasına yardımcı olmuştur. Dahası, İran'ın Suriye'deki faaliyetleri, Orta Doğu'daki nüfuzunu genişletmeye yönelik daha geniş stratejisinin bir parçasıydı. Buna Irak, Suriye ve Lübnan'a uzanan bir 'kara köprüsü' kurarak güç projeksiyonu yapma ve müttefiklerine, özellikle de Hizbullah'a tedarik sağlama kabiliyetini arttırmak gibi unsurlar da dahildi. Bu tür hamleler ABD ve başta İsrail ve Suudi Arabistan olmak üzere bölgesel müttefikleri tarafından tehdit olarak algılanmış ve Trump yönetiminin Orta Doğu politikasının şekillenmesinde kilit bir faktör olmuştur.

Buna karşılık Trump yönetimi İran'ın etkisine karşı koymak için çeşitli adımlar atmıştır. Bunlar arasında İran'a sıkı ekonomik yaptırımlar uygulanması, İran nükleer anlaşmasından (resmi adıyla Kapsamlı Ortak Eylem Planı ya da JCPOA) çekilmesi ve İran'a karşı olan bölgesel müttefiklere desteğin artırılması yer alıyordu. Suriye'de bu, ABD politikası için ikili bir odak anlamına geliyordu: IŞİD'le mücadele ve İran'ın etkisinin sınırlandırılması. Bu yaklaşım, Suriye'deki çatışmanın daha geniş bölgesel güç dinamikleriyle kesiştiği oldukça girift bir jeopolitik zeminde hareket etmek anlamına geliyordu. Dolayısıyla İran'ın Esad ile ittifakı ve bölgedeki faaliyetleri Trump yönetiminin Suriye politikasının önemli belirleyicileriydi. ABD'nin stratejisi kısmen İran'ın bölgesel emellerini kısıtlamaya yönelik daha geniş bir amaç doğrultusunda şekillenmiştir ve bu da Orta Doğu jeopolitiği ile ABD'nin dış politika hedeflerinin birbirine bağlı doğasını yansıtmaktadır.

Başkan Trump'ın görev süresi boyunca ABD'nin Suriye politikası, her biri bölgenin dinamiklerini şekillendirmede farklı bir rol oynayan çeşitli yerel Suriyeli aktörlerden önemli ölçüde etkilenmiştir. Kürt, Arap ve diğer etnik gruplardan oluşan bir koalisyon olan Kürt liderliğindeki Suriye Demokratik Güçleri (SDG) ile yapılan ittifak, özellikle IŞİD'e karşı savaşta ABD stratejisinde önemli bir unsur olarak öne çıkmıştır. Ancak bu ortaklık, Türkiye'nin terör örgütü olarak kabul ettiği PKK ile bağları nedeniyle SDG'nin ana Kürt bileşeninin YPG olması Türkiye ile ilişkilerin bozulmasına neden olmuştur.

Başkanlığının ilk dönemlerinde Trump, bir önceki yönetimden miras kalan bir politika olan çeşitli Suriyeli muhalif gruplara ABD desteğini sürdürdü. Bu gruplar başlangıçta Esad rejimine

karşı bir denge unsuru olarak desteklenmiş ve siyasi bir geçiş süreci hedeflenmiştir. Ancak başkanlık dönemi ilerledikçe ABD politikasının odağı giderek IŞİD'e karşı daha yoğun bir çabaya doğru kaymış ve bu muhalif gruplara verilen önem azalmıştır. Suriye Geçici Hükümeti bu konuda önemli oluşumlardan birisidir. Suriye Ulusal Ordusu ve müttefiki Özgür Suriye milislerinden oluşan askeri güçler ile demokrasi yanlısı, milliyetçi muhalif gruplardan oluşan bu koalisyonu Türkiye desteklemiştir. ABD'nin bu gruba desteği ise Wikileaks belgeleri ile ortaya çıkmıştır. Buna göre ABD 6 milyon dolar civarında yardımda bulunmuştur (CBS, 2011).

Eylül 2017'de kurulan Suriye Kurtuluş Hükümeti ise bir diğer alternatif hükümettir. Şam Kurtuluş Heyeti veya Tahrir el-Şam liderliğindeki Sünni milislerden oluşan bir koalisyon tarafından temsil edilmiştir. Tahrir el-Şam ise el-Kaide ile bağlantılı kabul edilen el-Nusra Cephesi, ve diğer Ensaruddin Cephesi ve Nureddin Zengi gibi gruplardan oluşmuştur. ABD Nureddin Zengi'yi de bir dönem desteklemiştir (DW, 2019).

Bazı insani kaygılar da bu dönemdeki politikalar üzerinde etkili olmaktaydı. Ortaya çıkan Suriyeli mülteci krizi ve genel insani koşullar ABD'nin eylemlerini ve duruşunu etkilemişti. Esad rejiminin kimyasal saldırıları gibi olaylar, ABD'nin 2017'deki füze saldırıları ile kanıtlandığı üzere, politikadaki değişimleri hızlandırmıştır. Suriye'de sürekli değişen gerçekler ise ayrı bir zorluk teşkil etmekteydi. Trump'ın politikası, Obama yönetimi tarafından kurulan zemine dayanmakla birlikte, Suriyeli muhalifleri desteklemekten uzaklaşmak ve terörle mücadeleye daha fazla odaklanmak gibi belirgin değişiklikler göstermiştir.

ABD'deki iç faktörler, Başkan Trump'ın görev süresi boyunca ülkenin Suriye'ye yönelik politikasının şekillenmesinde önemli bir rol oynamıştır. Ülke içindeki kilit etkilerden biri, Başkan Trump'ın özellikle 'Önce Amerika' politikasıyla uyumlu bir duruş olan denizaşırı askeri angajmanların azaltılmasını savunmasıyla ilgili olarak karşılaştığı siyasi baskıdır. Bu politika, ABD'nin dış çatışmalara daha az müdahil olmasını isteyen Amerikan seçmenin bir kesiminde yankı bulmuş ve yönetimin Suriye'deki askeri varlığına ilişkin kararlarını etkilemiştir. Bununla birlikte, askeri yetkililerin tavsiyeleri ve bakış açıları Trump yönetiminin Suriye politikasına yön vermede etkili olmuştur. Aralarında Savunma Bakanı James Mattis'in de bulunduğu üst düzey Pentagon yetkilileri bu süreçte çok önemli bir rol oynamıştır. Uzmanlıkları ve görüşleri bölgedeki asker konuşlandırmaları ve askeri stratejilere ilişkin kararları önemli ölçüde etkilemiştir.

Askeri liderlerin tavsiyelerinin Başkan Trump'ın ilk kararlarında değişikliklere yol açtığı durumlar olmuştur. Örneğin, Trump'ın ABD askerlerini Suriye'den hızla çekme yönündeki ilk

eğilimi askeri danışmanlar tarafından ihtiyatla ve muhalefetle karşılanmıştır. Hızlı bir çekilmenin IŞİD ya da diğer düşman oluşumlar tarafından istismar edilebilecek bir güç boşluğu yaratması ve ABD'nin çıkarlarına ve bölgenin istikrarına zarar vermesi gibi potansiyel riskleri vurgulamışlardır. Özellikle Bakan Mattis bu tartışmalarda oynadığı etkili rolle bilinmektedir. Alınan asker çekme kararı sonrası istifa eden Mattis, askeri strateji konusundaki uzmanlığı ve deneyimi Başkan Trump'ın kararlarını verirken göz önünde bulundurması gereken faktörlerdi (BBC, 2018). Mattis, diğer askeri liderlerle birlikte, IŞİD'in kalıcı olarak yenilgiye uğratılmasını sağlamak ve İran ve Rusya gibi diğer bölgesel aktörleri dengelemek için askerlerin çekilmesi ve ABD askeri varlığının devam etmesi konusunda daha ölçülü bir yaklaşımı savunuyordu (SETAV, 2018).

ABD iç kamuoyundan gelen baskılara bir diğer örnek eski diplomatların medyadaki eleştirileridir. 2001 yılı sonrasında hem Demokrat hem de Cumhuriyetçi Parti yönetimleri altında Afganistan'da görev yapan bir grup büyükelçi ve elçi, Atlantik Konseyi düşünce kuruluşu için bir makaleye katkıda bulunmuşlardır. Washington'un güçlerini hızla geri çekme konusunda temkinli olması gerektiğini vurgulamışlardır. Diplomatlar ABD'yi IŞİD ve diğer aşırılık yanlısı grupların operasyonlarını genişletme fırsatı bulmamalarını sağlamaya çağırılmıştır. Ayrıca Afgan halkının demokratik bir hükümet arayışında desteklenmesinin önemini vurgulamışlardır. Dokuz üst düzey diplomatın onayını alan makalede, askerlerin geri çekilmesinin kapsamlı bir barış anlaşmasına varılmasıyla bağlantılı olması gerektiği savunulmuştur. Amerikan askerlerinin varlığındaki herhangi bir azalmanın Taliban tarafından askeri zafer kazanmak için bir fırsat olarak yanlış anlaşılması gerektiği özellikle belirtilmiştir (Euronews, 2019). Dolayısıyla, askeri yetkililerin tavsiye ve önerilerinin yanı sıra iç siyasi baskılar da Trump yönetiminin Suriye politikasının oluşturulması ve düzenlenmesinde kilit faktörler olmuştur. Bu unsurlar, yönetimin asker konuşlandırma yaklaşımını, askeri çekilmelerin zamanlamasını ve Suriye çatışmasının karmaşık dinamiklerini ele alma konusundaki genel stratejilerini etkilemiştir.

Önemli bir faktör de Amerikan kamuoyunun uzun süreli askeri angajmanlardan yorulması ve daha izolasyonist bir duruşa yönelmesiydi. Avrupalı müttefikleri ve Birleşmiş Milletleri de kapsayan küresel aktörlerin görüş ve eylemleri, bazen Trump'ın tek taraflı bir yaklaşım sergilemesine yol açsa da, özellikle insani yardım ve yeniden inşa konularında daha geniş bir politika yönünün ayrılmaz bir parçasıydılar. Özetle, yukarıda bahsi geçen aktör ve faktörlerin karmaşık ve zaman zaman çatışan çıkarları, Suriye'yi Trump yönetimi için en zorlu dış politika

konularından biri haline getirmiş ve dinamik bir şekilde değişen jeopolitik ortamda Trump'ın görev süresi boyunca ABD-Suriye ilişkilerinin karmaşıklığını ortaya koymaktadır.

Trump'ın başkanlığı sona yaklaşırken ABD'nin Suriye'ye yaklaşımı önemli değişikliklere sahne olmuştur. Bu değişiklikler sadece Suriye'deki değişen durumu yansıtmakla kalmayıp aynı zamanda daha geniş kapsamlı jeopolitik koşullara da uyum sağlamıştır. Bu bağlamda, Trump'ın görev süresinin ikinci yarısında ABD'nin Suriye politikasında meydana gelen başlıca değişim ve gelişmeler incelendiğinde öne çıkan hususlardan birisi tamamen çekilme yerine birliklerin yeniden konuşlandırılmasına bir değişim yaşanmasıdır. Trump yönetimi başlangıçta Suriye'den askerlerin tamamen çekileceğini duyurmuştu. Ancak bu, kısmi bir geri çekilme kararına dönüştü. Bu strateji, ağırlıklı olarak kuzeydoğu Suriye'de olmak üzere, petrol sahalarını IŞİD gibi aşırılık yanlı gruplardan korumayı amaçlayan sınırlı bir askeri varlığı muhafaza etti.

Diplomatik çözümlere yapılan vurgu artmıştır. Trump'ın başkanlığının ikinci yılı ve sonrasında diplomasiye doğru belirgin bir kayma oldu. Suriye krizinde ateşkes sağlamak ve siyasi çözümleri desteklemek amacıyla Rusya ve Türkiye gibi önemli aktörlerle temaslar yoğunlaştırıldı. Esad rejimi üzerindeki yaptırımlara devam edilmiştir. Esad rejimi üzerindeki ekonomik baskılar devam etti. Özellikle Sezar Yasası, rejimi müzakerelere zorlamayı ve insan hakları ihlallerinden sorumlu tutulmalarını sağlamayı amaçlamıştır.

İnsani yardım ve yeniden yapılandırma çabaları sürdürülmüştür. Suriye'deki büyük insani çıkmaz göz önüne alındığında, ABD yeniden inşa ve insani yardıma öncelik vermiştir. Ancak bu yardımlar stratejik olarak Esad'ın etkisi dışındaki bölgelere yönlendirilerek Esad rejiminin istemeden de olsa güçlenmesinin önüne geçilmesi amaçlanmıştır.

Türkiye ile sürekli ve hassas bir denge oyunu oynanmıştır. Başta SDG olmak üzere Kürt güçleriyle ittifak ve Türkiye ile ilişkiler diplomatik bir denge unsuru haline gelmiştir. ABD, özellikle IŞİD unsurlarına karşı SDG'yi desteklemeye devam ederken, Türkiye'nin kaygılarını hafifletmek için de çalışmalar yürütmüştür.

İran etkisine karşı koyma adına girişimlerde bulunulmuştur. Trump'ın Orta Doğu politikasının ayırt edici özelliklerinden biri İran'ın nüfuzunu kırmaktır. Suriye'de bu, diplomatik baskılar ve İran'ın nüfuzunu sınırlandırmak için zaman zaman askeri müdahaleler şeklinde gerçekleşmiştir. Suriye muhalefetine destekte de değişim yaşanmıştır. Suriyeli muhalif güçlere daha önce verilen destek azalırken, ABD politikası rejim değişikliğinden ziyade terörle mücadeleye yönelmiştir.

İnsani yardım ve mülteci desteği farklı kaynak ve kanallardan sürdürülmüştür. Yeniden inşanın yanı sıra ABD, mültecilere ve çatışma nedeniyle yerlerinden edilenlere yardım ederek insani çabalara destek vermiştir. Politika iletişimi yeniden ele alınmıştır. ABD politikasının ifade edilmesi, değişen önceliklere uyum sağlamak ve hem yurt içinde hem de uluslararası alanda algıları etkin bir şekilde yönetmek için yeniden düzenlenmiştir. Trump'ın başkanlığı, geçmişe bakıldığında Suriye'ye yönelik hassas bir yaklaşım sergileyerek acil güvenlik gereklilikleri ile kapsayıcı jeopolitik hedefleri uyumlaştırmıştır. Genel amaç askeri müdahalelerin azaltılması olmuştur. Ancak Suriye'deki çok boyutlu çatışma kapsamlı ve uyarlanabilir bir strateji gerektirmiştir.

2.2. ABD'NİN TRUMP YÖNETİMİNDEKİ SURIYE İÇ SAVAŞI'NA KATILIMI

2011'de başlayan çok yönlü ve uzun süreli bir çatışma olan Suriye İç Savaşı, her birinin kendi çıkarları ve hedefleri olan çeşitli küresel güçleri içine çekmiştir. Amerika Birleşik Devletleri, farklı yönetimler altında, bölgesel ittifaklar, muhalif gruplar ve jeopolitik rekabetlerin oluşturduğu girift örgü içerisinde ilerleyerek bu çatışmada önemli bir rol oynamıştır. Donald J. Trump 2017 yılında başkanlık koltuğuna oturduğunda, Suriye'de Obama yönetiminin stratejilerinin ve savaşın değişen dinamiklerinin damgasını vurduğu karmaşık bir durumu devralmıştır.

Trump döneminde ABD'nin Suriye İç Savaşı'na yaklaşımı kayda değer değişimler göstermiştir. Genel hedef IŞİD'in yenilgiye uğratılması ve bölgede bir terörist kalesinin oluşmasının engellenmesi olarak kalırken, bunu başarmak için kullanılan araçlar ve ABD'nin Suriye çatışmasına ilişkin tutumu önemli değişikliklere uğramıştır. Trump yönetimi, Obama dönemindeki temkinli yaklaşımın ötesine geçerek IŞİD'e karşı askeri çabaları artırdı. Bu, hava saldırılarının artırılmasını ve daha doğrudan askeri müdahaleyi kapsıyordu.

"Önce Amerika" politikasını ve Amerika'nın yabancı çatışmalara müdahalesini azaltma arzusunu yansıtacak şekilde Suriye'deki ABD askeri varlığını azaltma niyetini dile getirdi. Başlangıçta IŞİD'e karşı önemli bir güç olan Kürt liderliğindeki SDG'ye desteğini sürdüren Trump, daha sonra özellikle Türkiye'nin askeri operasyonları karşısında Kürt müttefiklerini savunmasız bıraktığı iddiasıyla eleştirilere maruz kaldı.

Askeri angajmanlar ve sahadaki çeşitli gruplara verilen destekten, çatışmaya bir çözüm bulmayı amaçlayan diplomatik çabalara kadar Trump yönetiminin Suriye'ye müdahalesi çok yönlü olmuştur. Aşağıdaki bölümlerde Trump'ın görev süresi boyunca ABD'nin Suriye'deki eylemlerinin ayrıntıları derinlemesine incelenerek stratejilere, zorluklara ve bu kararların Suriye İç Savaşı ve genel olarak Orta Doğu üzerindeki daha geniş etkilerine yer verilmektedir.

Trump'ın başkanlığı döneminde, İslam Devleti (İŞİD) ve diğer cihatçı gruplarla mücadele etmek amacıyla Suriye'de çeşitli terörle mücadele operasyonları yürütülmüştür. Bu dönemde ABD'nin Suriye'deki askeri varlık incelendiğinde, 2 binden fazla olan ABD asker sayısı 2019'daki çekilme kararı sonrası yaklaşık 900 ABD askeri Suriye'de kalmış ve İŞİD'e karşı Suriye Demokratik Güçleri (SDG) ile birlikte çalışmıştır (DP, 2021).

ABD Savunma Bakanlığı verilerine göre 9 Ağustos 2017 itibariyle Koalisyon Irak'ta 13.331 ve Suriye'de 11.235 olmak üzere toplam 24.566 saldırı gerçekleştirmiştir (Department of Defense, 2017). Bu bilgi bu tarihten sonra güncellenmemiştir. Airwars.org verilerine göre ABD öncülüğündeki koalisyonun hareket süresi 9 yıl 3 ay 16 gündür. ABD öncülüğündeki koalisyonun Irak'ta düzenlediği toplam saldırı sayısı 14.886, Suriye'de düzenlediği saldırı sayısı ise 19.904'tür. Bu saldırılarda yaşandığı iddia edilen sivil kayıp vakası ise 2.984'tür (Airways, 2023).

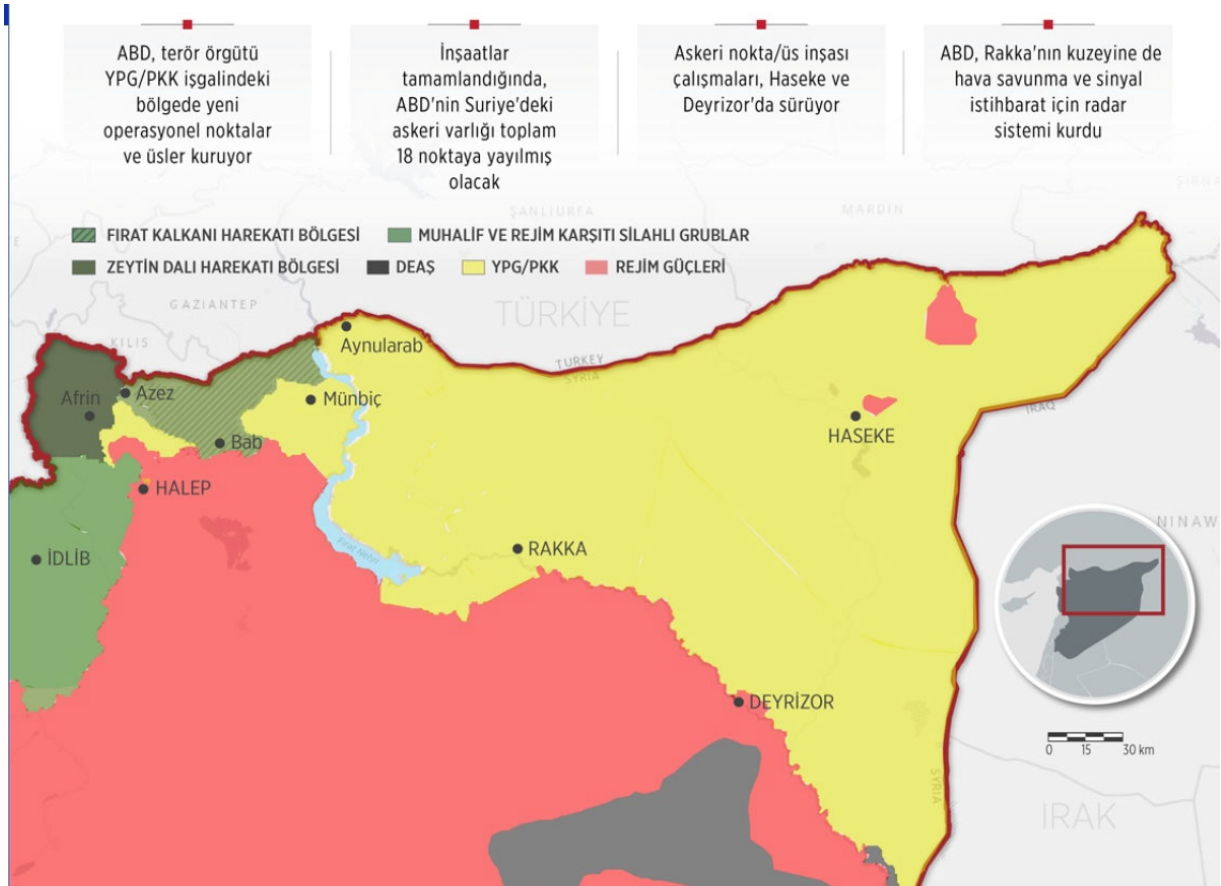
ABD daha önce de ifade edildiği gibi 2014-2016 yılları arasında bir muhalif eğitim programını desteklemiş, silah tedarik etmiş ve Kürtlerin liderliğindeki SDG'ye danışmanlar sağlayarak Aralık 2017'ye kadar Suriye'de İŞİD'in elindeki toprakların çoğunun geri alınmasına katkıda bulunmuştur. Başlangıçta Trump, 2018'in başlarında ABD güçlerinin Suriye'den hızlı bir şekilde çekilmesi çağrısında bulunmuştu (New York Times, 2018). Ancak Trump'ın tamamen çekilme açıklamasından sonra söylem, İŞİD'in kalıcı olarak yenilgiye uğratılmasını sağlamak amacı öne sürülerek sayının azaltılması şeklinde değişmiştir. Aralık 2018'de Trump'ın, ABD askerlerinin "şimdi" geri döneceğini açıklamasına rağmen, ABD güçleri terörle mücadele ve İran'ın bölgedeki etkisini ele almak için bir dereceye kadar orada bulunmaya devam edeceği belirtilmiş ve 2019'daki resmi karar sadece sayının azaltılması yönünde olmuştur. ABD kamuoyundaki Türkiye'nin muhtemel sınır ötesi operasyonu tartışmaları ile ilgili ABD Savunma Bakan Esper, Trump'ın kaldırılmasını emrettiği Türkiye sınırındaki "tuzak teli" (trip wire) gücüne atıfta bulunarak "Elli servis üyesi bir Türk ilerlemesini durduramaz" demiştir. Söz konusu sınır ötesi operasyonla ilgili de "ABD'nin elinde 15,000 kişilik bir Türkiye işgalini durduracak güç yok." Yorumunda bulunmuş ve çekilme kararını savunmuştur (New York Times, 2018).

Trump yönetimi, Obama yönetiminin IŞİD'i savaş alanında yenilgiye uğratma, Suriye'deki diğer cihatçı gruplara baskı yapma ve İran ile onun terörist vekillerine karşı koyma çabalarını sürdürmüştür. Bu operasyonlar Suriye'de terörle mücadeleye yönelik askeri, diplomatik ve politik boyutları kapsayan çok yönlü bir yaklaşımı yansıtmaktadır.

Suriye İç Savaşı, daha önce pek çok ifade edildiği gibi her biri kendi hedefleri için mücadele eden çok sayıda grup ve fraksiyona sahne olmuştur. Her gün sahada denklemler ve dost-düşman tanımı da değişebilmekteydi. Bu karmaşıklığın ortasında Trump yönetiminin Suriye'ye yönelik politikaları temelde iki ana husustan etkilenmiştir: IŞİD'le mücadele ve başta Türkiye olmak üzere bölgesel aktörler arasındaki güç dengesi.

Trump yönetiminin Suriye Demokratik Güçleri'ne (SDG) destek ele alındığında pek çok açıdan güçlü bir destek söz konusudur. Önemli ölçüde Kürt Halk Koruma Birlikleri (YPG) tarafından yönetilen SDG, ABD tarafından IŞİD'e karşı önemli bir güç olarak görülmüştür. SDG'nin stratejik önemi, ABD'nin operasyonlarını desteklemek için Trump'ın kararı öncesi Suriye'de yaklaşık iki binden fazla asker bulundurmasıyla öne çıkmıştır (VOA Türkiye, 2019). ABD, SDG ve YPG'ye silah, eğitim ve lojistik destek de dahil olmak üzere kapsamlı askeri yardım sağladı. Bu yardım, özellikle IŞİD'in fiili başkenti olan Rakka'yı geri alma harekâtı sırasında olmak üzere, kilit IŞİD hedeflerine yönelik operasyonlara kadar uzanmıştır. ABD ayrıca SDG kontrolündeki bölgelerde stratejik askeri üsler kurarak malzeme sevkiyatını artırmış ve operasyonel merkezler olarak hizmet vermiştir.

ABD ilk olarak Ekim 2015'te Suriye'nin kuzeyinde Kürtlerin kontrolündeki bölgelerde hava üsleri kurdu. Mart ve Nisan 2016'da ABD bölgeye yeni üsler ekledi. 2017 yılının ortalarına gelindiğinde ABD, PKK/PYD terör örgütünün kontrolündeki Suriye topraklarında bulunan askeri noktalarının sayısını 10'a çıkarmıştı. Anadolu Ajansı'na göre, önce Suriye'nin kuzeyinde PKK/PYD kontrolündeki bölgelerde bir ABD askeri noktası kuruldu. Washington, Ekim 2015'te Haseke vilayetinin kuzeydoğusunda PKK/PYD'nin elindeki Rmeilan ilçesinde ve Mart 2016'da Kobani'nin güneyindeki Harab Isk köyünde iki hava üssü kurmuştu. Rmeilan hava üssü kargo uçaklarının inebileceği kadar büyükken, Harab Isk üssü sadece askeri helikopterler tarafından kullanılıyordu. ABD'nin PKK/PYD'ye yaptığı askeri yardımların bir kısmı kara yoluyla Irak sınırından geçerken, diğer kısmı Rmeilan hava üssü üzerinden bölgeye sevk ediliyordu (Anadolu Ajansı, 2017).

Şekil 1. Suriye'deki ABD Üsleri

Kaunak: Anadolu Ajansı, 2018.

Sekiz askeri noktada hava saldırıları ve topçu atışları için irtibat subayları, askeri danışmanlar, eğitim subayları, operasyon planlama subayları ve aktif çatışmalara girecek askeri birlikler bulunmaktaydı. Askeri noktalardaki ekipmanlar arasında yüksek manevra kabiliyetine sahip topçu bataryaları, çok namlulu roketatarlar, istihbarat için çeşitli mobil ekipmanlar ve genel devriye ve güvenlik için "Stryker" gibi zırhlı araçlar yer alıyordu. Kuzeydeki Rakka vilayetinde de 2017 yılı itibarıyla üç askeri karakol bulunmaktadır. ABD özel kuvvet birliklerinin yanı sıra Fransız özel kuvvetleri de Kobani'nin güneyindeki Mistanur tepesinde bulunan bir askeri karakolda konuşlanmıştı. 2017 yılı itibarıyla yaklaşık 200 ABD askeri ve 75 Fransız özel kuvvet birimi de Rakka'nın kuzeyindeki Ayn Issah kasabasında bulunan PKK/PYD üssünde konuşlanmıştı. Kobani'nin Sırrin kasabasındaki bir askeri karakol da hava operasyonları için kullanılıyordu. PKK/PYD'ye askeri teçhizat ve mühimmat bu karakol üzerinden sağlanıyordu (Anadolu Ajansı, 2017).

Pentagon sözcüsü Binbaşı Adrian Rankin-Galloway, ABD Savunma Bakanlığı'nın Suriye'deki gizli askeri üslerin ifşa edilmesinden endişe duyduğunu, bunun da Türk devlet haber ajansı tarafından Amerikan mevzilerinin bir haritasının yayınlanmasından kaynaklandığını açıklamıştır. "Gizli askeri bilgilerin yayınlanması koalisyon güçlerini gereksiz risklere maruz bırakmakta ve IŞİD'in yenilgiye uğratılmasına yönelik mevcut operasyonları sekteye uğratabilir. Bu yayına katkıda bulunan kaynakları bağımsız olarak doğrulayamasak da, NATO müttefikleri yetkililerin kuvvetlerimizi kasıtlı olarak riske atmasından büyük endişe duyuyoruz" açıklamasında bulunmuştur (CENTCOM, 2017).

Rusya Dışişleri Bakanı Sergei Lavrov 21 Temmuz 2017'de düzenlediği basın brifinginde ABD'nin Suriye'de askeri üs kurmasının yasal bir dayanağı olmadığını belirtmiştir: "ABD üslerinin reklamını pek yapmıyor ve bu üslerin yasal bir dayanağı olmadığı gerçeği de herkes için açık... Bir büyük fark daha: biz iki üssümüzü saklamıyoruz, hükümetler arası anlaşmalar temelinde kuruldu ve faaliyet gösteriyorlar ve görevleri teröristlerle mücadeleye yardımcı olmak... Amerikalılar Suriye Arap Cumhuriyeti'ndeki gayrimeşru varlıklarını yinedikleri sürece Suriye'deki Amerikan üslerine itiraz etmiyorum, çünkü bizim aksimize onlar hükümet tarafından davet edilmediler... " (NBC News, 2017)

ABD'nin verdiği destek genel olarak hava saldırıları ve isyancıların eğitimi şeklinde kendini göstermiştir. Daha önce belirtildiği gibi ABD, müttefikleriyle birlikte çok sayıda hava saldırısında bulunmuştur. Bu saldırıların yanısıra 2014-2016 yılları arasında SDG'nin

kabiliyetlerini güçlendirmeyi amaçlayan bir isyancı eğitim programı da yürütülmüştür. Fakat bu desteğin önemli jeopolitik etkileri olmuştur. ABD'nin YPG'ye verdiği destek, özellikle YPG'nin Türkiye'de terör eylemleri gerçekleştiren PKK ile bağlantısını vurgulayan NATO üyesi müttefik Türkiye ile anlaşmazlıklara yol açmıştır. Trump yönetimi, SDG'ye desteğini sürdürürken Türkiye'ye güvence vererek bu endişeleri dengelemeye çalışmıştır.

Tablo 1 ABD Resmi Verilerine Göre Suriye Yardımları*

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
İnsani Yardım	838,8	811,3	834,7	766,3	589,3	784,5	745	1047	360,3
Barış ve Güvenlik	62,51	98,37	43,39	32,1	57,65	27,45	15,87	233,9	2,714
Program Desteği	6,47	4,68	5,17	5,05	4,26	6,82	4,7		1,49
Demokrasi, İnsan Hakları ve Yönetişim	-6,37	1,97	8,99	30,99	37,92	16,13	12,63	11,1	
Ekonomik Kalkınma						0,39		38,61	7,4
Eğitim ve Sosyal Hizmetler						1		93,03	
Sağlık						0,39		10,85	
Diğer sektörler						0,55			
Çevre								0,942	
ABD Uluslararası Kalkınma Ajansı	664,7	687,5	655,5	652,2	569,8	684,3	759,4	1087,8	372,9
Dışişleri Bakanlığı	248,7	228,8	126,6	182,7	132,6	152,2	22,73	372,1	

Kaynak: <https://www.foreignassistance.gov/>, 2023.

*Tablodaki veriler sitedeki modülden ilgili yıllar seçilerek oluşturulan veriler kullanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Trump döneminde ABD'nin Suriye muhalefetine verdiği destekte de değişimler meydana gelmiştir. Obama yönetimi altında ABD, Esad'a ve daha sonra IŞİD ve El Nusra gibi cihatçı gruplara karşı koymak için, özellikle CIA'in "Timber Sycamore" programı aracılığıyla bazı ılımlı muhalif gruplara destek vermeye başlamıştı. Fakat Trump yönetimi bu gruplara yapılan desteği ve yardımları azaltmıştır. 2017 yılının ortalarında, Suriyeli muhalifleri destekleyen gizli CIA Timber Sycamore programı sonlandırılarak önceki politikadan uzaklaşmıştır. 2013 yılında Obama yönetimi döneminde başlatılan Timber Sycamore programı, Beşar Esad hükümetine karşı savaşan Suriyeli isyancı grupları silahlandırmayı ve eğitmeyi amaçlıyordu. Programın hedefleri arasında Suriye İç Savaşı'nın sonucunu etkilemek için ılımlı muhalif güçlere askeri yardım sağlamak da vardı. "Timber Sycamore", ABD'nin seçilmiş isyancı grupları desteklemek suretiyle dolaylı da olsa çatışmaya müdahale etmek için başvurduğu bir yöntemdi. Bu programın 2017 yılında Trump

yönetimi tarafından Suriye politikasındaki değişimin bir parçası olarak sona erdirildiği açıklanmıştır (Koncagül, 2022: 79).

Obama yönetimi altında ABD'nin Suriye politikası, özellikle de CIA'in "Timber Sycamore" programı aracılığıyla, IŞİD'e karşı mücadelenin yanı sıra Esad rejimine karşı ılımlı Suriyeli isyancı grupları desteklemeye odaklanmıştı. Bu yaklaşım, Suriye İç Savaşı'nın sonucunu etkilemeye yönelik daha geniş bir stratejinin parçasıydı ve rejim değişikliği gibi örtülü bir hedefi de içeriyordu. Buna karşın, Başkan Trump göreve geldiğinde, Suriye'de rejim değişikliğini etkileme hedefine vurgu yapmayarak odağı öncelikle IŞİD'in yenilgiye uğratılmasına kaydırmıştır. Öncelikteki bu değişiklik "Timber Sycamore" programının nihai olarak sonlandırılmasına ve Suriye'den askerlerin çekileceğinin duyurulmasına yol açmıştı. Ancak Trump daha sonra bu kararını revize ederek, aşırılık yanlısı gruplara fayda sağlayabilecek ve bölgesel istikrarı tehlikeye atabilecek bir boşluk bırakma endişesini yansıtacak şekilde ABD askeri varlığını azaltmayı tercih etti. Bu değişiklik, ABD'nin Suriye'deki hedeflerinin yeniden belirlendiğini, terörle mücadeleye daha fazla odaklanıldığını ve Suriye'deki iç çatışmaya daha az doğrudan müdahil olduğunu göstermiştir.

ABD politikalarındaki önemli bir dönüm noktası daha önce ifade edildiği gibi 2019'da Trump'ın ABD birliklerini Suriye'nin kuzeydoğusundan çekeceğini açıklaması olmuştur. Müteakiben Türk ordusunun Kürt güçlerine karşı saldırıya geçmesine de bu şekilde kapı aralanmıştır. Bu karar Türkiye'yi memnun ederken Trump'ın çelişen açıklamaları nedeniyle hem ABD içinde hem de uluslararası alanda geniş çaplı eleştirilere neden oldu. Bunu takiben Trump yönetimi Suriye stratejisini yeniden değerlendirmeye yönelmiştir.

Sonuç olarak, Trump yönetiminin Suriye politikası, IŞİD'e karşı mücadelede Kürtlerin öncülüğündeki SDG'ye verdiği güçlü destek, Suriyeli muhaliflere karşı yeniden belirlenen bir tavır ve başta Türkiye olmak üzere bölgesel paydaşlarla girift bir denge oyunu olarak şekillenmiştir. Bu dönemdeki eylemler, ABD'nin Suriye'deki angajmanını şekillendiren askeri, diplomatik ve jeopolitik kaygıların karmaşık doğasını ortaya koymaktadır.

Başkan Trump'ın görev süresi boyunca, Esad rejiminin eylemleri ve Rusya'nın desteğinin damgasını vurduğu Suriye çatışması, ABD yönetimi için önemli zorluklar teşkil etmiştir. ABD, Esad rejimi ve Rusya arasındaki ilişki, pragmatizm, stratejik kararlar ve jeopolitik gerçeklerin bir karışımını yansıtan karmaşık bir yapıya sahipti. Öncelikle Esad rejimine karşı duruşu ele aldığımızda önceki yönetimden farklı bir tutum sergilediğini görüyoruz. Esad rejimini hem ekonomik hem de diplomatik olarak izole etmeyi amaçlayan Trump yönetimi, siyasi bir çözüme

zorlamak için hedefli yaptırımlar uygulamaya çalışmıştır. Amaç, yeni bir Suriye anayasasını teşvik etmek ve demokratik seçimlerin önünü açmak olmuştur. Fakat gelişen olaylar karşısında ABD askeri operasyonlara da başvurmuştur. Esad rejiminin 2017 yılında Han Şeyhun'da kimyasal silah kullanmasına misilleme olarak Trump, Şayrat Hava Üssü'ne yönelik füze saldırılarına izin vermiştir. Bu, ABD'nin uluslararası normları güç kullanarak uygulamaya hazır olduğunun sinyalini vermiştir. Diğer taraftan Esad rejimine siyasi baskı uygulamak için tutarlı çabalar sarf edilmiştir. Bu politikaların Esad'ı etkilediği algısı bazı kaynaklarda dile getirilmiş, uzmanlar "Esad, Trump yönetiminin Dışişleri Bakanlığı yüzünden Suriye'de zayıflıyor" gibi başlıklarla Esad'ın elinin zayıfladığına işaret etmişlerdir (Foreign Policy, 2020). Trump yönetiminin amaçları arasında rejim değişikliğinden ziyade terörle mücadele daha önemli olmuştur. Obama yönetimi açıkça Esad'ın devrilmesi çağrısında bulunurken, Trump'ın Suriye'deki ana kaygısı IŞİD'in yenilgiye uğratılması olmuştur. ABD'nin Esad'ın barışçıl bir Suriye'ye liderlik edemeyeceği yönündeki tutumu devam etse de, rejim değişikliği agresif bir şekilde takip edilmemiştir.

Rusya'nın müdahalasine yönelik yaklaşımlara bakıldığında, önemli diplomatik görüşmeler yapılmıştır. Trump, Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin ile Suriye de dahil olmak üzere çeşitli konuları kapsayan diplomatik temaslarda bulunmuştur. Almanya ve Japonya'da gerçekleştirilen G20 zirveleri gibi etkinliklerdeki tartışmalar, tutarlı bir Suriye stratejisi oluşturma ve ABD'nin vizyonunu koruma taahhüdü etrafında şekillenmiştir (AP, 2017; Reuters, 2019). Fakat Rus ordusunun Esad rejimini desteklemesi ABD'yi zorlu bir askeri manzara ile karşı karşıya bırakmıştır. Çatışmalardan kaçınmak ve muhtemelen IŞİD'in yenilgiye uğratılması gibi hedeflerde aynı hizaya gelmek için Rus kuvvetleriyle koordinasyon sağlamaya yönelik girişimlerde bulunulmuştur.

Bu girişimler Suriye'de aktif olan hem ABD hem de Rus kuvvetleri için kazara çatışmaların önlenmesi çok önemli hale gelmiştir: Bu amaçla iletişim kanalları kurulmuş ve çeşitlendirilmiştir. Suriye'deki farklı hedeflere rağmen, ABD ve Rusya, Suriye'nin belirli bölgelerinde şiddeti azaltmak için "gerilimi azaltma bölgeleri" oluşturma görüşmeleri de dahil olmak üzere ortak bir zemin arayışına girmişlerdir. Bunlara ek olarak ABD, Esad rejimine yardım eden Rus kuruluşlarına, özellikle de Suriye'nin kimyasal silah programıyla bağlantılı olanlara yaptırım uygulamıştır (Reuters, 2018). Trump'ın Moskova ile ilişkilerini geliştirme arzusu Suriye üzerinde de etkili olmuştur. İşbirliği alanları araştırılırken, özellikle Esad rejiminin geleceği ve İran'ın Suriye'deki rolü konusunda derin farklılıklar devam etmiştir. Rusya'nın Suriye'ye müdahil olması,

İran'ın artan etkisi nedeniyle İsrail gibi bölgesel aktörleri rahatsız etmiştir. Rusya ile gelişen ilişkiler ve bölgesel müttefiklerin endişeleri arasında denge kurmak Trump yönetimi için diplomatik bir sınav haline dönüşmüştür. Rusya'nın askeri angajmanı ile daha da karmaşık hale gelen jeopolitik durum, Trump'ın Ekim ayı başında Türkiye'nin saldırısı öncesinde ABD güçlerinin Rojava'dan çekilmesi emrini vermesine yol açmıştır.

Rusya'nın müdahalesinin nedenlerine bakıldığında ilk sırada Esad rejimine destek gelmektedir. Rusya uzun süredir müttefiki olan Devlet Başkanı Beşar Esad'ın hükümetini desteklemeyi amaçlıyordu. Esad rejimi IŞİD de dahil olmak üzere çeşitli isyancı gruplara karşı mücadele ediyordu ve Rusya'nın desteği rejimin çöküşünü engellemek için çok önemliydi. Buna ek olarak ve ilişkili olarak stratejik çıkarları gelmektedir. Suriye, Rusya'nın Akdeniz'deki tek deniz üssü olan Tartus'a ev sahipliği yapmaktadır ve bu da Rusya için orada dost bir rejimin varlığını sürdürmesini stratejik açıdan önemli kılmaktadır.

Rusya müdahalesini IŞİD ve diğer terörist gruplara karşı bir mücadele olarak ilan etti. Bu, terörizme karşı küresel ölçekte yürütülen çabalarla uyumluydu ve müdahale için meşru bir zemin sağladı. Rusya'nın Suriye'ye müdahalesi aynı zamanda Orta Doğu'daki nüfuzunu yeniden tesis etmeye yönelik bir hamle ve Batı'nın kendi ilgi alanlarına tecavüzü olarak algıladığı şeye bir yanıt olarak görüldü. Her sınır ötesi harekât gibi müdahale Rusya içinde de popüler olmuş, ulusal gururu ve Putin'in güçlü bir lider olarak imajını güçlendirmiştir.

Mayıs 2012'de Rus Ortodoks Kilisesi ve Patrik I. Kirill'in Suriye'deki mevcut hükümeti desteklediği ABD ana akım basınında yer almıştır; Kilise liderliği Suriye'de ülke nüfusunun %10'unu oluşturan Hıristiyanlara yönelik potansiyel tehdidi dile getirmiştir. Eylül 2015'te Rusya'nın Müslüman (Sünni) liderlerinden biri olan Baş Müftü Talgat Tadzhuddin şunları söylemiştir: "Rus silahlı kuvvetlerinden bir birliğin uluslararası terörizme karşı savaşta kullanılmasını tamamen destekliyoruz." Kasım 2015'te Tadzhuddin, Vladimir Putin'e Suriye'nin ilhak edilmesini önerdiğini açıkça iddia etmiştir. Ocak 2016 başında Patrik Kirill, Rusya'nın Suriye'deki askeri operasyonunu açıkça desteklemiş ve "kelimenin tam anlamıyla komşumuz olan" bu ülkedeki hareketin "anavatanın savunulması" olduğunu söylemiştir (NY Times, 2015; The Moscow Times, 2019).

Rusya'nın müdahalesinin sonuçları incelendiğinde savaşın gidişatını değiştirmiştir. Rus askeri desteği iç savaşın dinamiklerini önemli ölçüde değiştirerek Esad rejiminin geniş toprak parçalarını geri almasını ve esasen hayatta kalmasını sağlamıştır. Rus askeri hareketinin

şiddetlendirdiği çatışma, milyonlarca Suriyelinin yerinden edilmesi, sivil kayıplar ve yaygın yıkım da dahil olmak üzere büyük bir insani krize yol açmıştır. Rusya'nın Suriye'ye başarılı müdahalesi, Orta Doğu'da kilit bir güç simsarı olarak konumunu güçlendirdi ve küresel jeopolitik etkisini artırdı. Rusya'nın Suriye'deki rolü, başta ABD olmak üzere çeşitli muhalif grupları destekleyen Batılı ülkelerle gerilimin artmasına neden oldu. Bu gerginlik diplomatik çatışmalara ve uluslararası forumlarda karşı karşıya gelmelere yol açmıştır. Rusya, özellikle sivillere karşı kimyasal silah kullanımı konusunda Esad rejimine verdiği destek nedeniyle uluslararası eleştirilere maruz kalmıştır. Rusya'nın BM Güvenlik Konseyi'ndeki veto yetkisi, Esad rejimini uluslararası yaptırımlardan korumak için sıklıkla kullanılmıştır. Müdahale, Rus ordusu için bir savaş deneyimi olmuş, modernize edilmiş kuvvetlerini ve silahlarını test etmesine ve sergilemesine olanak sağlamıştır. Rusya'nın rolü, genellikle kırılğan ve kısa ömürlü olsalar da, ateşkes ve siyasi çözümün müzakere edilmesinde önemli bir rol oynamıştır. Rusya terörist grupları hedef aldığını iddia etse de, IŞİD de dahil olmak üzere çeşitli grupların çatışmayı bireyleri silah altına almak ve radikalleştirmek için kullanması nedeniyle, müdahalesi aşırıcılığın yayılmasına ilişkin endişelere de yol açmıştır.

Özetle, Trump yönetiminin Suriye politikası, sahadaki çok yönlü gerçeklerin farkında olan pragmatizm tarafından şekillendirilmiştir. Esad'a yönelik eleştirilerini sürdürürken ve rejimin ihlallerine karşı harekete geçerken, Rusya'ya yönelik yaklaşım işbirliği, rekabet ve ihtiyatlılığı birleştirmiştir.

Suriye İç Savaşı, müdahil pek çok aktörün ve iç içe geçmiş jeopolitik etkilerin oluşturduğu bir mozaik olarak, özel bir uluslararası müdahaleyi gerekli kılmıştır. Trump yönetimi, ABD askerlerinin Suriye'den planlı bir şekilde çekilmesini sağlamak için özellikle Türkiye ile diplomatik ve askeri temaslarda bulunmuştur. Burada amaç, potansiyel olarak Rusya'ya fayda sağlayabilecek herhangi bir güç boşluğundan kaçınmaktır. Bunun yanı sıra ABD, doğrudan müdahil olmasa da BM arabuluculuğundaki Cenevre barış görüşmelerini desteklemeye devam etmiştir. Cenevre görüşmeleri Birleşmiş Milletler'in Suriye Özel Temsilcisi Stefan De Mistura'nın davet ettiği temsilcilerle, 1 Şubat 2016 günü Suriyeli muhaliflerin oluşturduğu Yüksek Müzakere Konseyi ile Cenevre'deki Birleşmiş Milletler ofisinde buluşması ile görüşmeler resmen başlamıştır. Kilit katılımcılarla bağlantılar kurarak ikili temaslara yoluyla sonuçları etkilemeye çalışmıştır. Temmuz 2017'de ABD, Rusya ve Ürdün ile işbirliği içinde Suriye'nin güneybatısı için önemli bir "gerilimi azaltma anlaşması" imzalamıştır. Bu anlaşmaya Amman'da ABD'li ve Rus

yetkililer arasında iki ay süren gizli görüşmelerin ardından varılmıştır. Ateşkes ve gerilimi azaltma anlaşması, 2017 itibarıyla altı yıldır devam eden Suriye İç Savaşı'ndaki çatışma bölgelerinden birini pasifize etmeyi amaçlıyordu. ABD ve Rusya arasında 7 Temmuz 2017'de duyurulan bu anlaşma, Suriye'deki çatışma bağlamında kayda değer bir işbirliği örneği olmuştur. ABD Dışişleri Bakanı Rex Tillerson bunu ABD ve Rusya'nın Suriye'de birlikte çalışabileceğinin ilk göstergesi olarak değerlendirmiştir (Reuters, 2017). Bu gelişme, süregelen çatışmalardan derinden etkilenen bir bölgeye belli bir düzeyde barış ve istikrar getirme çabaları açısından önemliydi. Trump ve Putin arasında Temmuz 2017 başlarında Hamburg, Almanya'daki G20 zirvesinde yapılan görüşmenin ürünü olan bu anlaşma, ABD'nin Trump'ın görev süresindeki erken barış yapma çabalarının bir örneğidir.

Bunların yanı sıra ABD, kapsamlı barış müzakerelerine elverişli koşulların geliştirilmesine yönelik çabaları yönlendirme girişimlerinde bulunmuştur. Rusya, Türkiye ve İran'ın öncülük ettiği Astana süreci Suriye görüşmeleri için bir başka yol daha sunmuştur. Astana süreci, Rusya, Türkiye ve İran tarafından başlatılan Suriye İç Savaşı'nı çözmeyi amaçlayan diplomatik bir çalışmaydı. Birleşmiş Milletler tarafından desteklenen ve ABD de dahil olmak üzere daha geniş bir uluslararası aktörler dizisini içeren Cenevre barış görüşmelerine bir alternatif niteliğindedir. Astana süreci Ocak 2017'de Kazakistan'ın Astana kentinde (şimdiki adı Nur-Sultan) başlamıştır. Astana sürecinin kilit oyuncularını Rusya, Türkiye ve İran'dır. Rusya ve İran Suriye hükümetinin başlıca müttefikleri iken Türkiye çeşitli muhalif grupları desteklemektedir. Siyasi geçişi hedefleyen Cenevre görüşmelerinin aksine Astana süreci öncelikle askeri gerilimi azaltmaya ve çatışmaları azaltmak için Suriye içinde gerilimi azaltma bölgeleri oluşturmaya odaklanmıştır. Görüşmeler yerel ateşkes anlaşmaları, esir takası ve insani yardım erişimini artırma çabalarıyla sonuçlanmıştır. Bu süreç Rusya, Türkiye ve İran'ın hem askeri hem de diplomatik olarak Suriye'deki önemli etkilerini göstermektedir (Neciyev, 2021, 993).

ABD, Astana sürecinde birincil aktör olmamıştır ve farklı yönetimler altında Suriye'deki Amerikan askeri ve diplomatik ayak izini azaltmaya yönelik bir stratejiyi yansıtabilecek şekilde sınırlı bir düzeyde sürece müdahil olmuştur. ABD, Suriye ihtilafının çözümüne yönelik daha meşru ve kapsamlı bir yaklaşım olarak gördüğü BM öncülüğündeki Cenevre sürecini genel olarak desteklemiştir. ABD, İran'ın Esad rejiminin önemli bir müttefik olması ve bölgesel çatışmalara müdahil olması nedeniyle Astana sürecinin İran'ın Suriye'deki nüfuzunu güçlendirmesine ilişkin endişelerini dile getirmiştir. Çekincelerine rağmen ABD, özellikle çatışmasızlık bölgeleri ve Rusya

ile Türkiye'nin çatışmanın dinamiklerini şekillendirmedeki etkisi açısından Astana sürecinin pratik etkilerini kabul etmek zorunda kalmıştır. Astana sürecini tam olarak desteklememekle birlikte ABD, Suriye'deki kritik rollerinin farkında olarak Rusya ve Türkiye ile diplomatik kanallarını korumuştur.

Trump'ın başkanlığı ilerledikçe, konuşmalar Suriye'nin yeniden inşası ve yönetimi konularını kapsayan çatışma sonrası döneme doğru yönelmiştir. ABD, Suriye'nin tüm kesimlerini kapsayıcı bir siyasi diyalogu savunurken, özellikle Esad'ın hakim olduğu bölgelerde yeniden inşa taahhütleri konusunda ihtiyatlı davranmaya devam etmiştir. Başlangıçtaki söylemlerine rağmen Trump'ın Suriye stratejisinin, başta IŞİD'e karşı yerel Suriyeli ortaklarla işbirliği yapmak olmak üzere birçok açıdan Obama yönetiminin yaklaşımlarını yansıttığını belirtmek gerekir. ABD, aralarında İsrail, Suudi Arabistan ve Ürdün'ün de bulunduğu ancak bunlarla sınırlı olmayan bölgesel müttefikleriyle aktif bir şekilde çalışmıştır. Suriye'ye yönelik ortak stratejik görüşlerini paylaşmışlardır. Küresel olarak ABD, çabaları uyumlaştırmak, istihbaratı yaymak ve birleşik bir cephe sunmak için Avrupalı kuruluşlar ve diğer ülkelerle işbirliği yapmıştır.

Ateşkes anlaşmaları Suriye'de ABD-Rusya işbirliği potansiyelini beraberinde getirmiştir. Daha önce ifade edildiği gibi ABD Dışişleri Bakanı Rex Tillerson'ın Suriye'de ABD ve Rusya'nın hedeflerinin örtüştüğünü öne sürmesi bu düşüncüyü güçlendirmiştir. Ancak Esad rejiminin kalıcı etkisi konusunda görüş ayrılıkları devam etmiştir. Özetle, Trump yönetimi altında Suriye'deki askeri hedefler her şeyden önemli olsa da, çatışmayı azaltmaya yönelik diplomatik çabaların da önemi göz ardı edilmemiştir. ABD çok sayıda barış girişimine bir şekilde katkıda bulunmuş, kendisinin çıkarlarını koruyacak adımlar atmıştır. Fakat çelişkili söylemler ve çekilme kararı sonra bunun kısıtlı olacağını açıklanması gibi bazı kararlarda atılan geri adımlar Rusya, Türkiye ile SDG gibi yerel tarafların bu süreçte ABD'ye şüpheli bir şekilde yaklaşmalarına ve davranmalarına da neden olmuştur.

2.3. ABD POLİTİKALARININ SURİYE MÜLTECİ KRİZİNE ETKİLERİ VE TÜRKİYE'NİN ROLÜ

2011'de başlayan Suriye İç Savaşı, çağımızın en ciddi mülteci krizlerinden birine yol açmıştır. Hem ülke içinde hem de ülke dışında yerinden edilen milyonlarca insanla birlikte

diaspora komşu ülkelere, Avrupa'ya ve hatta ABD'ye kadar yayılmıştır. Türkiye, coğrafi yakınlığı ve tarihi bağları nedeniyle kendisini bu krizin merkezinde bulmuş ve dünyadaki en büyük Suriyeli mülteci nüfusunun sorumluluğunu üstlenmiştir. Bu arka planın ortasında, Suriye söyleminin baş aktörlerinden biri olan ABD, hem mülteci ortamı hem de Türkiye'nin bu ortamdaki idaresi üzerinde etkileri olan politikalar ve eylemler gerçekleştirmiştir.

ABD'nin dış politika kararları, bunun sonucunda ortaya çıkan mülteci krizi ve Türkiye'nin buna verdiği tepkiler arasındaki ilişki çok katmanlı ve çok yönlüdür. ABD'nin Suriye'deki çabaları hem askeri hem de diplomatik girişimleri kapsarken, mülteci çıkmazına yönelik tutumu, Türkiye'nin aynı yönetimi ile yan yana geldiğinde, yoğun bir müzakere ve analiz konusu haline gelmiştir.

Alt başlıkların ayrıntılarına girmeden önce, genel manzarayı bağlamsallaştırmak çok önemlidir. Uzun süredir devam eden çatışmaların tetiklediği ve şiddetlendirdiği Suriyeli mültecilerin durumu, Türkiye'nin çok önemli bir insani ve stratejik rol üstlenmesine sahne olmuştur. Eş zamanlı olarak, daha geniş jeopolitik hedefler tarafından yönlendirilen ABD politikaları, mülteci dinamikleri ve Türkiye'nin duruşu üzerinde yansımaları olmuştur. İzleyen bölümlerde, ABD'nin eylemlerinin özelliklerini, mülteci krizi üzerindeki doğrudan ve dolaylı etkilerini ve Türkiye'nin iç sorunlarından kapsayıcı dış politika paradigmalara kadar uzanan sonuçları değerlendirilecektir.

Suriye İç Savaşı, milyonlarca Suriyelinin evlerini terk etmesiyle önemli bir mülteci krizine yol açmıştır. Bu kriz 21. yüzyılın en ciddi insani sorunlarından birini teşkil etmektedir. İnsani krizlerin tüm kapsamını küresel olarak ölçmek ve karşılaştırmak zor olsa da Suriye'deki durum ölçeği, insanların çektiği acıların ciddiyeti ve karmaşık jeopolitik sonuçları bakımından dikkate değerdir. Bu kriz, bu yüzyılda karşılaşılan küresel insani zorlukların daha geniş bir çerçevede ele alınmasına katkıda bulunmaktadır. ABD, küresel jeopolitikadaki etkili rolü ve Suriye'deki çatışmaya doğrudan müdahil olması nedeniyle, bu krizin gidişatını ve dinamiklerini önemli ölçüde etkileyen politikaları yürürlüğe koymuştur. Trump başkanlığı dönemindeki ABD politikalarının Suriyeli mülteci krizi üzerindeki doğrudan etkilerinden birisi askeri müdahalelerdir. ABD öncülüğündeki koalisyonun askeri operasyonları, özellikle de IŞİD'in kontrolündeki bölgelere yönelik yoğun hava saldırıları, Suriye içinde yerinden edilmelere neden olmuştur. Amaç IŞİD'in yenilgiye uğratılması olsa da, sivillerin daha güvenli bölgelere sığınması mülteci sayısını arttırmıştır.

Suriye'de çatışmaların başladığı 2011 yılından Trump başkanlık dönemi sonuna kadar Suriye hükümeti, muhalif gruplar ve daha sonra IŞİD de dahil olmak üzere çeşitli gruplarla yoğun çatışmalar yaşanmış ve bu da sivillerin önemli ölçüde yerlerinden edilmesine yol açmıştır. ABD, IŞİD'le mücadele stratejisinin bir parçası olarak, Kürtlerin liderliğindeki Suriye Demokratik Güçleri'ne (SDG) sürekli destek sağlamıştır. Silah, eğitim ve hava desteğini içeren bu destek, çatışmanın dikkate değer bir yönü haline gelmiştir. ABD destekli SDG operasyonları da dahil olmak üzere savaşın oldukça karmaşık ve çok yönlü yapısı, daha fazla toprak değişimine ve birçoğu Türkiye gibi komşu ülkelere sığınan sivillerin yerlerinden edilmesine katkıda bulunmuştur. Amerika Birleşik Devletleri, Devlet Başkanı Esad ve müttefikleri üzerinde baskı kurmak amacıyla Suriye rejimine bir dizi yaptırım uygulamıştır. Ekonomik yaptırımlar, seyahat yasakları ve mal varlıklarının dondurulmasını içeren bu tedbirler, 2019 Sezar Suriye Sivil Koruma Yasası'nın (The Caesar Syria Civilian Protection Act of 2019) yürürlüğe girmesiyle önemli ölçüde genişletilmiştir. Yasa, Suriyeli hükümet yetkilileri ve kuruluşlarının yanı sıra onları destekleyen yabancı kişi ve şirketleri de hedef almaktaydı. Yaptırımlar rejimi hedef alsa da, daha geniş ekonomik yansımaları olmuş ve Suriye'deki ekonomik koşulların kötüleşmesine katkıda bulunmuştur. Bu zorlu koşullar, kısmen, birçok sıradan Suriyelinin daha fazla zorlukla karşılaşmasına ve göçü uygulanabilir bir seçenek olarak görmesine neden olmuştur.

Trump yönetimi altında, Suriyeliler de dâhil olmak üzere ABD'ye girişine izin verilen mülteci sayısında kayda değer bir düşüş yaşandı. Bu durum büyük ölçüde seyahat yasaklarının ve daha sıkı güvenlik incelemesi süreçlerinin uygulanmasından kaynaklanmış olup, ABD'nin mülteci politikasında önemli bir değişimi temsil etmektedir. Reuters'a (2020) göre, 2018 mali yılında 45.000 olan mülteci kabul tavanı, 2021 mali yılında 15.000'e düşürülerek ülke için rekor bir düşük seviyeye çekilmiştir (Reuters, 2020). Göç Politikası Enstitüsü (n.d.), Amerika Birleşik Devletleri'nin tarihsel olarak mülteci yerleştirme sayılarında dünyaya liderlik ederken, Başkan Donald Trump döneminde kabullerin dramatik bir şekilde düştüğünü belirtmiştir. Amerikan Göç Konseyi (2017), Ocak 2017'de Başkan Trump'ın ABD mülteci kabul programının tamamını 120 gün süreyle askıya alan ve mültecilerin yeniden yerleştirilme beklentilerini derinden değiştiren bir kararname imzaladığını bildirmiştir. Bu politika değişikliği, Suriyeli mültecilerin ABD'ye sığınma fırsatlarını önemli ölçüde kısıtlamış ve mültecilere ev sahipliği yapan diğer ülkeler üzerindeki baskıyı potansiyel olarak arttırmıştır (Migration Policy Institute, t. y.; American Immigration Council, 2017). ABD, Suriye krizini ele alan insani girişimler için zaman zaman tartışmalı

açıklamalar yapsa da önemli bir donör olmaya devam etmiştir. Bu, hem Suriye içinde hem de mültecilere ev sahipliği yapan komşu ülkelerde yardımı kolaylaştıran uluslararası kuruluşlara ve STK'lara yapılan mali yardımı kapsamaktadır.

Trump'ın başkanlığı döneminde bazı tartışmalı kararlar nedeniyle kimseyi tatmin edemese de ABD, gerilimin azaltılması ve barışın sağlanması amacıyla diplomatik çabalara ve ateşkes görüşmelerine öncülük etmiştir. Bu çabalar çeşitli başarılarla sonuçlansa da zaman zaman geçici bir rahatlama sağlamış ve yerinden edilme oranını kısmen azaltmıştır. Bu dönemde ABD'nin Suriye'deki temel çıkarları terörle mücadele, istikrarın yeniden tesisi ve mültecilere yardım olarak tanımlanabilir. Mülteci krizinin ABD'nin ulusal güvenlik çıkarlarıyla iç içe geçmesi Suriye'deki iç karışıklıktan kaynaklanmıştır. Trump yönetiminin stratejik yaklaşımı, Suriye ve çevresinde istikrar ve yönetişimin yeniden tesis edilmesini vurgulayarak, krizi işbirliği içinde ele almak için başta Türkiye olmak üzere bölgesel müttefiklerle angajmanların güçlendirilmesini içeriyordu.

Özetle, ABD'nin Trump başkanlığı döneminde yürürlüğe koyduğu politikalar Suriyeli mülteci krizi üzerinde kalıcı bir iz bırakmıştır. Askeri çabaların ve kasıtlı insani müdahalelerin istenmeyen sonuçlarının bir kombinasyonu olan bu politikalar hem doğrudan hem de dolaylı etkilere sahipti. Sadece mülteciler için değil, aynı zamanda Orta Doğu'nun daha geniş jeopolitik ortamı için de ileriye dönük sonuçlar doğurmuştur.

Suriye'deki çatışmalar arttıkça, coğrafi yakınlığı nedeniyle Türkiye, ortaya çıkan mülteci krizinin yönetiminde merkezi bir figür haline geldi. Türkiye yaklaşık 3,7 milyon Suriyeliye ev sahipliği yaparak dünyanın en büyük mülteci nüfusuna sahip ülkesi konumundadır (Reuters, 2021). Ancak Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (UNHCR) de belirttiği gibi, Suriye'deki koşullar henüz çok sayıda gönüllü geri dönüş için uygun değildir (Reuters, 2021). Krize yanıt olarak ABD, Suriye halkı için 108 milyon dolarlık ek insani yardım açıkladı. Bu yardımın yaklaşık 56 milyon doları Dışişleri Bakanlığı Nüfus, Mülteciler ve Göç Bürosu'ndan, 52 milyon dolardan fazlası ise ABD Uluslararası Kalkınma Ajansı'ndan (USAID) sağlanmaktadır (ABD Türkiye Büyükelçiliği, 2020). Bu yardım BMMYK, IOM ve WFP gibi çeşitli kuruluşlar aracılığıyla sağlanmaktadır (ABD Türkiye Büyükelçiliği, 2020). Türkiye, Dünya Bankası ve Avrupa Birliği'nin desteğiyle mülteci krizine kapsamlı bir müdahale gerçekleştirmiştir. Bu kapsamda, mültecilere ve ev sahibi topluluklara beceri ve dil eğitimi, iş danışmanlığı ve işe yerleştirme hizmetleri sunan Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler ve Türk Vatandaşları için İstihdam Destek Projesi (ISDEP) yer almaktadır (Dünya Bankası, 2021).

ABD ve Türkiye, Suriye'nin kuzeyinde kurulması muhtemel bir "güvenli bölge" konusunda önemli diyaloglar gerçekleştirmiştir. Türkiye bu bölgeyi tehditlere karşı koruyucu bir kalkan ve Suriyeli mülteciler için olası bir yeniden yerleştirme alanı olarak görürken, özellikle Kürt güçleriyle ilgili operasyonel farklılıklar gerginliklere ve ardından gecikmelere yol açmıştır. ABD-Türkiye ilişkilerinin karmaşık bir görünüm ortaya çıkararak husus ABD'nin Suriye'de Kürtlerin öncülüğündeki SDG'ye verdiği destek olmuştur. Türkiye'nin YPG (SDG'nin bir kolu olan) ve PKK arasındaki ilişkiye dair kaygıları sıkıntılara yol açmıştır. ABD, hem Suriye'deki askeri hedeflerini dikkatlice yönetmek hem de Türkiye'nin özellikle olası mülteci göçleriyle ilgili güvenlik endişelerini yatıştırmak mecburiyetindeydi.

Amerika Birleşik Devletleri ve Türkiye arasında mülteci krizine ilişkin diplomatik diyaloglar, büyük ölçüde Suriyeli mültecilerin durumuna odaklanmıştır. Türkiye'nin bu krizin yönetilmesindeki rolü, Suriye'ye coğrafi yakınlığı ve Suriyeli mültecilerin ülkeye akın etmesi nedeniyle önemlidir ve büyük bir rol oynamıştır. 2011'de Suriye İç Savaşı başladığında Türkiye, çatışmanın kısa süreceği ve mültecilerin kısa sürede evlerine döneceği beklentisiyle Suriyeli mülteciler için açık kapı politikası benimsemiştir. Bu yaklaşım, Arap Baharı sırasında Türkiye'nin Orta Doğu'ya yönelik daha genel stratejisi ile uyumludur ve Türkiye'yi bölgede kilit bir oyuncu olarak konumlandırmayı amaçlamaktadır. Ülkenin ilk müdahalesi, Avrupa Birliği (AB) ve diğer dış aktörler tarafından desteklenen mülteci durumunu yönetmek için yerel altyapısını iyileştirmeyi içeriyordu (Şimşek, 2018: 369).

2013 yılında Türkiye, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nu (YUKK) çıkararak iltica konusunda daha bütüncül bir yaklaşım benimsemiş ve göç ve mülteci konularını yönetmek üzere Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nü (GİGM) kurmuştur. Bu kanun, iltica konusundaki AB mevzuatıyla uyumlu hale getirilmiş ve mülteci ve sığınmacıların belirli sosyal hizmetlere erişimini sağlamıştır. 2014 yılında Türkiye, Suriyeli mültecilere sağlık, eğitim ve yasal çalışma fırsatları sunan Geçici Koruma Yönetmeliği'ni yürürlüğe koymuştur. Ancak, karşılaşılan bürokratik zorluklar nedeniyle bir kısım mültecinin bu hizmetlere erişimi sınırlı kalmıştır (Üstübcü, 2017: 109).

2015 ve 2016'daki AB-Türkiye anlaşmaları, Türkiye'nin krizdeki rolünde önemli bir değişime işaret etmekteydi. Bu anlaşmalar, Türkiye'nin mültecileri barındırması ve Avrupa'ya göçü kontrol etmesi karşılığında AB'den mali ve siyasi imtiyazlar almasıyla Avrupa'ya göç akışının yönetilmesinde etkili olmuştur. Bu anlaşmalar 2018 yılı itibariyle AB'ye gelenlerin sayısını önemli

ölçüde azaltmış ve AB'nin Türkiye'ye sağladığı mali yardım, Türkiye'deki Suriyeli mültecilere önemli ölçüde destek verilmesini sağlamıştır. Bu çabalara rağmen Türkiye, artan siyasi istikrarsızlık ve mültecilerin entegrasyonuna ilişkin kamuoyu hoşnutsuzluğu gibi iç zorluklarla karşı karşıya kalmıştır. Suriye krizinin çözülmemesi, mültecilerin yerleştirilmesi konusunda gerginliklere yol açmış ve Türk hükümeti arzu edilen entegrasyonun kapsamı konusunda kararsız kalmıştır. Çok sayıda mültecinin varlığı Türk siyasetini ve kamuoyunu etkileyerek mültecilere karşı direncin artmasına yol açmıştır (Akdoğan, 2018: 51).

İki ülke arasındaki diplomatik diyaloglar mülteci krizini tekrar gündeme getirmiştir. İkili görüşmeler ve uluslararası toplantılar iki ülkenin stratejilerini, karşılıklı zorlukları ve mültecilerin durumunu iyileştirmek için alınabilecek kolektif önlemleri tartışmaları için zemin hazırlamıştır. Suriye krizinin hemen çözüleceğine dair çok az işaret olması nedeniyle ABD, Suriyeli mültecilerin Türkiye'deki sosyal dokuya asimilasyonuna yönelik projelere destek vermiştir. Bu kapsamda eğitim girişimleri, mesleki beceri eğitimi ve toplumsal entegrasyon çabaları desteklenmiştir (VOA, 2023).

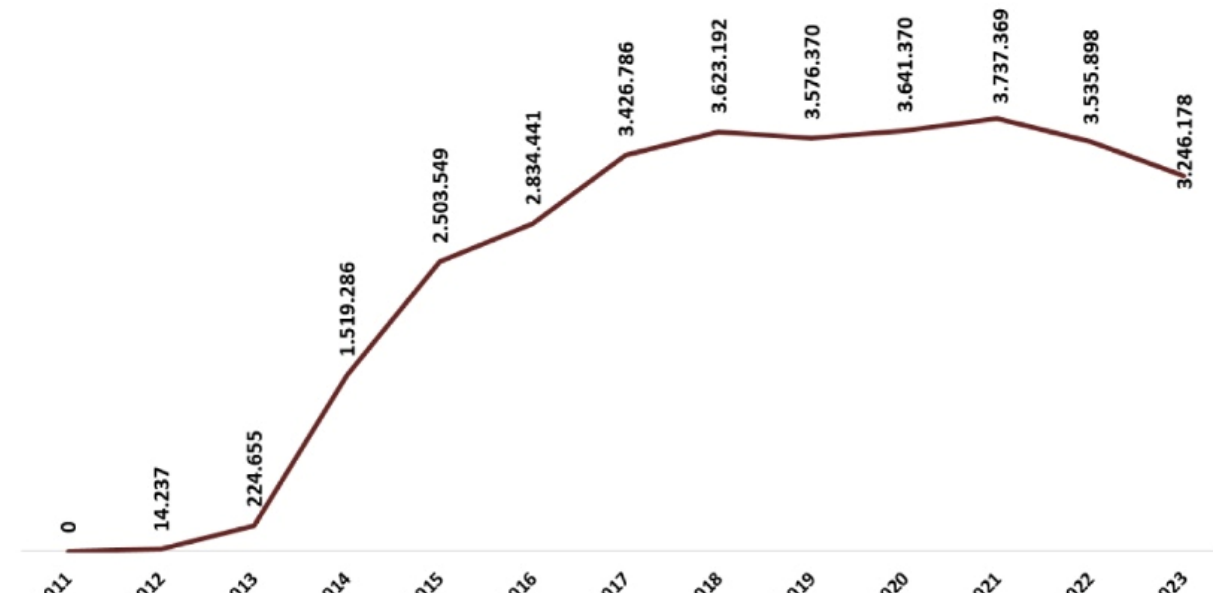
Başkan Trump'ın Türkiye Cumhurbaşkanı Erdoğan ile diyaloglarının, özellikle de 6 Ekim 2017'deki görüşmenin ardından ABD askerlerini Suriye'den çekme kararının önemli sonuçları olmuştur. Bu hamle Türkiye'nin bölgeye askeri olarak girmesine etkin bir şekilde yeşil ışık yakmıştır. Analistler, Trump yönetiminin Suriyeli mültecilerin durumu da dahil olmak üzere önemli ikili meselelere odaklanarak Türkiye ile işlemsel bir ilişkiye yönelmesini önermiştir (CSIS, 2022).

Suriyeli mültecilerin Türkiye'ye akını ve dikkat çekici varlığı, Cumhurbaşkanı Erdoğan ve AKP için önemli bir siyasi yük haline gelerek mülteci krizinin yol açtığı iç gerginliklere zemin hazırlamıştır. ABD ve Türkiye'nin Suriye'deki hedefleri, özellikle de Kürt oluşumlarıyla ilgili hedefleri çoğu durumda Türkiye'nin iç siyasetini etkilemiştir. Ortaya çıkan sürtüşme, Türkiye'nin PKK'nın Suriye'deki uzantılarına karşı kara hareketini gündeme getirmesiyle daha da şiddetlenmiştir.

Özünde, ABD'nin Trump döneminde Suriyeli mültecilerin durumu karşısında Türkiye ile olan ilişkisi, acil insani kaygılarla iç içe geçmiş jeopolitik hamlelerin oluşturduğu karmaşık dokuyu yansıtmaktadır. Bu ilişki, kabul ve desteğe dayanmakla birlikte, her ülke zorluklardan, karmaşıklıklardan ve diplomatik engellerden de payına düşeni almıştır.

Suriye'ye yakınlığıyla Türkiye, yerinden edilmiş milyonlarca Suriyeliye ev sahipliği yaparak kendisini mülteci krizinin ön saflarında bulmuştur. Türkiye'nin tepkisi büyük ölçüde iç faktörlerden ve bölgesel kaygılardan etkilenirken, Trump yönetimi sırasında ABD'nin bölgedeki politikaları ve eylemleri Türkiye'nin stratejik, siyasi ve insani yönü üzerinde önemli bir etkiye sahip olmuştur. ABD kararları ile Türkiye'nin mülteci krizine yönelik çok yönlü yaklaşımı arasındaki etkileşimde öne çıkan noktalardan birisi alınan askeri kararlar ve sınır yönetimi ile ilgili olmuştur. Daha önce ifade edildiği gibi Trump'ın asker çekme kararı (19 Aralık 2018) ve ardından Türkiye'nin sınır ötesi harekâtı (9 Ekim 2019) yeni mülteci akınlarına yol açmıştır. Sonuç olarak Türkiye hem mülteci akınıyla başa çıkmak hem de olası militan sızmalarını önlemek için sınır güvenliğini güçlendirmek zorunda kalmıştır.

Türkiye'nin krizin başlangıcından Trump'ın başkanlığının sonuna kadarki süreçte Suriye'nin kuzeyinde bir "güvenli bölge" oluşturulmasını savunması mülteci krizine yerinde müdahale edilmesini ve bir tampon bölge yaratma arzusundan kaynaklanıyordu. ABD başlangıçta ilgi gösterirken, Kürt güçlerine ilişkin endişeler ve farklı operasyonel yaklaşımların sonucunda Türkiye sınır bölgesinin bazı kısımlarını kontrol altına almak için kendi askeri operasyonlarını başlatmıştır. İlki 24 Ağustos 2016'daki Fırat Kalkanı Harekâtı olmak üzere en kapsamlısı ABD'nin çekilmesi sonrası 9 Ekim 2019'daki Barış Pınarı Harekâtı olmuştur. Buna paralel olarak Suriyeli mültecilerin sayısı da artmıştır. Türkiye'nin sınır ötesi harekât düzenlediği 2016 ve 2017 yıllarında geçici moruma kapsamındaki mültecilerin artmaya devam ettiği aşağıdaki grafikte görülmektedir.

Şekil 2 Yıllara Göre Türkiye'deki Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler

ABD'nin Suriye'deki Kürt güçlerine verdiği destek, Türkiye'deki Kürt meselesinin hassas yapısı göz önüne alındığında işleri daha da karmaşık hale getirmiştir. Sonuç olarak, mültecilerin durumu baskın bir tartışma konusu haline gelmiş ve Türkiye'nin iç siyasi stratejilerini ve politikalarını etkilemiştir.

Kaynak: Göç İdaresi Başkanlığı, 2023.

Haziran 2021 itibariyle BM rakamlarına göre her hafta yaklaşık 800 Suriyeli mülteci Türkiye'den Suriye'ye geri dönüyordu (Reuters, 2022). Ancak Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'ne (UNHCR) göre, Suriye'deki koşullar çok sayıda gönüllü geri dönüş için uygun görülüyordu. Türkiye Cumhurbaşkanı Tayyip Erdoğan, yaklaşık 1 milyon Suriyeliyi Suriye'nin kuzeybatısında inşa edilen evlere yerleştirme planlarını açıklamış, ancak bu plan Suriye'deki uygun olmayan koşullar nedeniyle uluslararası destek görmemiştir (Reuters, 2021). Türkiye 2017'de okul çağındaki tüm Suriyeli mültecileri ulusal devlet okulu sistemine entegre etmeyi taahhüt etmiştir. UNICEF bu girişimi ulusal nakit transferi programı, Okula Dönüş kampanyası, Hızlandırılmış Öğrenme Programı ve Türkçe Dil Kursları gibi çeşitli yollarla desteklemiştir. Bu çabalar, Suriyeli mülteci çocukların okula kayıtlarını ve okulda kalmalarını artırmayı amaçlamıştır. Ayrıca, Dayanıklılık için Eğitim Altyapısı projesi, Suriyeli mülteci nüfusunun yoğun olduğu 12 ilde en az 400.000 mülteci çocuğa hizmet verecek 56 okulun inşasını finanse etmiştir (UNICEF, 2021).

Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler (SUTP) programı kapsamında, Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler ve Türk Vatandaşları için İstihdam Destek Projesi (ISDEP) başlatılmıştır. Bu program, mültecilere ve ev sahibi topluluklara beceri ve dil eğitimi, iş danışmanlığı ve işe yerleştirme hizmetleri sağlamaktadır. Bu program kapsamında 2021 yılı rakamlarına göre yaklaşık 20.000 kişi eğitim almış olup, dil ve beceri eğitim programlarına kadınların önemli bir katılımı söz konusudur (World Bank, 2021).

ABD ve bazı uluslararası kuruluşların mali desteğine rağmen, mülteci krizinin büyüklüğü Türkiye üzerinde önemli bir ekonomik ve altyapısal baskı oluşturmuştur. Suriye konusundaki anlaşmazlıklar da dahil olmak üzere ABD-Türkiye ilişkilerinin dinamikleri, Türkiye'nin aldığı desteğin niteliğini ve kapsamını belirlemiştir. Türkiye, ABD ve genel olarak uluslararası toplumla yürüttüğü diplomatik temaslarda mülteci krizinden kaynaklanan zorlukları aşmaya çalışmıştır. ABD'nin Suriye'deki eylemleri ile mülteci krizi arasındaki karmaşık bağlar göz önüne alındığında,

Türkiye kendisini vazgeçilmez bir oyuncu olarak konumlandırmış ve daha kapsamlı çıkarlar üzerinde müzakere etmek için bu önemli rolünü kullanmıştır.

Kriz, Türkiye'ye dört milyondan fazla mülteciyi kabul ederek insani yardım konusundaki duruşunu sergileme fırsatı vermiştir (Göç İdaresi Başkanlığı, 2023). Ancak, Suriye'deki çatışmaya ilişkin iç huzursuzluk ve belirsizlikler hem yetkililer hem de Türkiye'deki mülteciler için uzun vadeli planlamayı geciktirmektedir. Bu nedenle mültecilere iş, eğitim ve yasal statü yollarını açmak için yeni politikalar zorunlu hale gelmiştir.

Özetle, Trump yönetiminin politikaları ile Türkiye'nin stratejileri arasındaki girift ilişki, jeopolitik manevralar ile insani zorlukların birbiriyle bağlantılı olduğunu ortaya koymuştur. ABD'nin mülteci durumuyla hem doğrudan hem de dolaylı olarak bağlantılı eylemleri, Türkiye'nin Suriyeli mülteci krizine ilişkin tepkilerini, stratejilerini ve kararlarını derinden etkilemiştir.

Trump yönetimi altındaki ABD politikaları, hem iç politika hem de dış ilişkiler açısından Türkiye üzerinde geniş kapsamlı bir etkiye sahip olmuştur. Bu etkiler, ABD'den kaynaklanan askeri, siyasi, ekonomik ve stratejik kararların ve bunların Türkiye'deki yansımalarının incelenmesi yoluyla ortaya konulabilir. ABD-Türkiye ilişkilerinin özü genellikle askeri işbirliği etrafında dönmüştür. Ancak, özellikle Suriye ve Kürt güçlerinin rolü konusunda belirgin anlaşmazlıklar ortaya çıkmıştır. ABD'nin Kürt güçlerini, özellikle de YPG'yi desteklemesi önemli bir anlaşmazlık noktası haline gelmiştir. Bu durum, ABD askerlerinin çekilmesinin ardından Türkiye'nin kuzeydoğu Suriye'de 9 Ekim 2019'da askeri operasyon başlatmasıyla daha da gerginleşmiştir. Bu askeri gerginliklere savunma tedariki konusundaki anlaşmazlıklar da eklenmiştir; özellikle Türkiye'nin Aralık 2017'de Rusya'dan S-400 füze sistemi satın alması, ABD'nin 17 Temmuz 2019'da Türkiye'yi F-35 savaş uçağı programından çıkarmasına neden olmuştur.

ABD'nin Suriye'deki Kürt güçlerine verdiği destek Türkiye'nin iç siyasetinde baskın bir tema haline gelmiştir. Özellikle Cumhurbaşkanı Erdoğan yönetimindeki hükümet, ulusal egemenliği ve algılanan dış tehditlere karşı savunmayı vurgulayarak bunu farklı ortamlardaki konuşmalarında seçim kampanyalarında bir gündem maddesi olarak kullanmıştır. Cumhurbaşkanı Erdoğan 2016 yılında yaptığı konuşmada ABD'yi Suriye'deki Kürt güçlerine, özellikle de PYD (Demokratik Birlik Partisi) ve YPG'ye (Halk Savunma Birlikleri) verdiği destekten dolayı eleştirmiştir. Bu grupları PKK (Kürdistan İşçi Partisi) ile eş tutarak terör örgütü olarak nitelendirdi

ve ABD'nin bu grupları tanımamasından duyduğu hayal kırıklığını dile getirdi. Erdoğan bu anlaşmazlığın bölgesel istikrarsızlığa yol açtığını vurguladı (BBC, 2016).

2019'un başlarında Erdoğan, Aralık 2018'de ABD Başkanı Donald Trump ile yaptığı telefon görüşmesini çok önemli bir an olarak nitelendirdi ve ABD'nin Suriye'den asker çekme konusundaki açıklamalarından duyduğu rahatsızlığı dile getirdi. YPG, PYD, PKK ve İŞİD arasında bir fark olmadığı yönündeki görüşünü yinelemiş ve ABD'nin Suriye'nin Menbiç kentindeki eylemlerinde yaşanan gecikmelerden duyduğu memnuniyetsizliği dile getirmiştir (TC Cumhurbaşkanlığı, 2019). Mart 2019'da AK Parti Grup Toplantısında Erdoğan, ABD'nin terörle mücadelede "Kürtleri vurmayın" politikasının yanlış olduğunu ifade etmiştir. Türkiye'nin çatışmasının etnik bir grup olarak Kürtlerle değil, belirli terör örgütleriyle olduğunu açıkladı. Bu grupların içinde Kürtler de dahil olmak üzere çeşitli milletlerden kişilerin bulunduğu altını çizdi ve Türkiye'nin güvenliğini tehdit eden herkese karşı duruşunu vurguladı (Euronews, 2019).

Ayrıca, kısmen ABD'nin Suriye politikalarından etkilenen Suriyeli mülteci krizi, Türkiye'nin yaşadığı iç baskıları öne çıkaran önemli bir siyasi mesele haline gelmiştir. Trump yönetimi, Türkiye'ye karşı zaman zaman eleştirel bir tutum sergilemiştir. Bu değişken yaklaşım, Türkiye'nin Kudüs, Suriye ihtilafı ve daha geniş Orta Doğu politikaları gibi konulardaki duruşunun zaman zaman ABD'nin görüşleriyle örtüştüğü veya ayrıştığı BM de dahil olmak üzere uluslararası forumlardaki pozisyonlarını etkilemiştir.

ABD-Türkiye ilişkilerinin gerilmesi, Türkiye'yi başta Rusya ve İran olmak üzere diğer bölgesel aktörlerle daha derin bağlar kurmaya sevk etmiştir. Daha önce ifade edilen Astana süreci bu değişen ittifakların bir kanıtı niteliğindedir. ABD'nin politikalarıyla şekillenen daha geniş jeopolitik dinamikler, eleştirmenlerin Türkiye'nin dış aktivizminin diğer ülkelerin iç işlerine müdahaleye dönüştüğünü öne sürmelerine bile neden olmuştur. ABD politikalarının Türkiye'nin dış aktivizmi üzerindeki etkisini açıklamak için, Başkan Donald Trump yönetimi sırasında ABD tarafından uygulanan belirli ekonomik yaptırımları dikkate almak önemlidir. Bu yaptırımlar, Türkiye'nin Suriye'nin kuzeydoğusundaki Barış Pınarı Harekatı'na bir yanıt niteliğindedir. Başkan Trump, Suriye'nin istikrarsızlaşmasına katkıda bulunan kişi ve kurumları hedef alan yaptırımlar açıkladı. Bunlar arasında Türkiye'nin hükümet yöneticilerinin ABD'deki mal varlıklarının dondurulması da vardı. Türkiye'den çelik ithalatına uygulanan gümrük vergisi %50'ye çıkarıldı (BBC, 2018). ABD ile Türkiye arasındaki 100 milyar dolarlık ticaret anlaşması müzakereleri

askıya alındı (BBC, 2019). ABD Hazine Bakanlığı Ekim 2019'da Türkiye'nin Milli Savunma, İçişleri ve Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlarına yaptırım uyguladı. Türkiye'nin Milli Savunma ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlıkları yaptırım listesine eklendi. ABD Hazine Bakanlığı tarafından belirlenen finansal kuruluşlar kısıtlamalarla karşılaşabilir. Suriyeli mültecilerin zorla geri gönderilmesi ya da siyasi çözüm çabalarının sekteye uğratılmasıyla ilgili kişiler de bu yaptırımların hedefindeydi. ABD hükümetinin bu tedbirleri Türkiye için önemli ekonomik ve diplomatik sonuçlar doğurmuş, Türkiye'nin dış politikasını ve bölgedeki eylemlerini etkilemiştir (Euronews, 2019).

Ayrıca, insan hakları konuları potansiyel gerilim noktaları haline gelmiş, ABD'nin tutumu ikili ilişkileri ve Türkiye'nin iç politikalarını etkilemiştir. ABD'nin eylemleri, özellikle de Türkiye'nin çıkarlarına aykırı olarak algılananlar, Türkiye'deki kamuoyunu da derinden etkilemiştir. Bu sadece kültürel alışverişi, akademik işbirliklerini ve insanlar arası bağları etkilemekle kalmamış, aynı zamanda algılarda da önemli bir değişime yol açmıştır. Türk hükümeti ABD'yi bir müttefikten çok stratejik bir tehdit olarak görmeye başlamış ve bu düşünce karşılıklı olarak yankı bulmuştur.

Sonuç olarak, Türkiye ve ABD tarihsel olarak bir ittifak ve işbirliği bağına paylaştıkları olsalar da, Trump yönetimi dönemindeki ilişkileri sürekli dalgalanmalara sahne olmuştur. Birbiriyle bağlantılı bölgesel dinamikler ve ABD'den gelen kararlar Türkiye'nin iç siyasi ortamını ve küresel duruşunu derinden etkileyerek iki ülke arasındaki zorlu ilişkiyi ortaya koymuştur.

3. BÖLÜM: ABD POLİTİKALARININ ABD-TÜRKİYE İLİŞKİLERİNE ETKİSİ

3.1. TRUMP'IN BAŞKANLIĞI DÖNEMİNDE ABD-TÜRKİYE İLİŞKİLERİNDEKİ DEĞİŞİKLİKLER

Her ikisi de önemli NATO üyeleri olan Amerika Birleşik Devletleri ve Türkiye arasındaki derin ve çok yönlü ilişki, Başkan Donald Trump'ın görev süresi boyunca yeni bir döneme girdi. İki ülkenin geleneksel olarak bölgesel istikrar, terörle mücadele ve ekonomik işbirliği gibi ortak çıkarlarla desteklenen ittifakı çeşitli jeopolitik iklimlere dayanmış olsa da, Trump dönemi politika ve yaklaşımlarda hem uyum hem de ayrışmanın aynı anda yaşandığı farklı bir aşamaya işaret etmektedir. Bölgesel krizlerin ve her iki ülkedeki karmaşık iç siyasetin arka planında yer alan bu dönem, Başkan Trump'ın kendine özgü diplomatik tarzından ve Türkiye'nin stratejik jeopolitik hedeflerinden, özellikle de Suriye'deki kompleks çatışma koşullarından etkilenen kayda değer değişimlere sahne olmuştur.

Bu değişen dinamiklerin çarpıcı bir örneği Suriye krizinin ele alınışında görülebilir. Başkan Trump'ın genellikle beklenmedik kararlarla ve sosyal medya üzerinden yaptığı duyurularla belirginleşen alışılmışın dışındaki yaklaşımı, önceki yönetimlerin daha öngörülebilir dış politika stratejileriyle keskin bir tezat oluşturmaktaydı. Bu ayrışma özellikle Türkiye ile ihtilaf konusu olan ABD'nin Suriye'deki Kürt güçlerine yönelik tutumunda belirgin bir şekilde ortaya çıkmıştır. ABD'nin destek ve geri çekilme arasında gidip gelen tutumu, Trump'ın öngörülemez diplomasisini ortaya koyarken aynı zamanda Türkiye'nin bölgesel meselelerde artan girişkenliğini de ortaya koymuştur.

İlerleyen başlıklarda, ABD-Türkiye ilişkilerindeki bu yeni yörüngeyi tanımlayan belirli olay ve kararları inceleyeceğiz. Suriye'deki askeri stratejiler konusundaki anlaşmazlıklardan diplomatik atışmalara ve ekonomik müzakerelere kadar, bu olaylar toplu olarak bir yol ayrımındaki ortaklığın kapsamlı bir resmini çizmektedir. Bu gelişmeleri inceleyerek, jeopolitik açıdan kritik bir rol oynayan bir ittifakı yeniden şekillendirmek için iç politika ve bölgesel krizlerin nasıl iç içe geçtiği konusunda bilgiler elde etmek mümkündür.

Başkan Trump'ın 2017 yılında göreve başlaması ABD-Türkiye ilişkilerine temkinli bir iyimserlik getirmiştir. Bu iyimserlik öncelikle Başkan Trump ile Türkiye Cumhurbaşkanı Recep

Tayyip Erdoğan arasında hissedilen kişisel yakınlıktan kaynaklanmıştır. Ancak ilk dönem, yakınlaşan çıkarlar ve devam eden sorunların bir karışımından oluşmuştur. Başkan Trump ve Cumhurbaşkanı Erdoğan arasında telefon görüşmeleri ve yüz yüze toplantılarla şekillenen ilk etkileşimler olumlu bir hava yaratarak ikili işbirliğinin geliştirilmesine yönelik umutları arttırmıştır. Bu iyimserlik özellikle Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın 16 Mayıs 2017'de Beyaz Saray'a yaptığı ziyaret sırasında kendini göstermiştir (Yılmaz, 2022: 61). Bu yüksek profilli görüşmede, ABD'nin Suriye'de YPG'ye verdiği destek ve Ankara'nın 2016 darbe girişimini düzenlemekle suçladığı Fethullah Gülen'in iadesi gibi kritik konular kilit tartışma noktalarıydı.

Fethullah Gülen, 1999 yılından Trump başkanlığı sürecince Amerika Birleşik Devletleri'nde yaşamaktaydı. Cumhurbaşkanı Erdoğan ve yasal merciler, Gülen'i 15 Temmuz 2016'daki başarısız darbe girişimini düzenlemekle suçlamıştı. Darbe girişiminin ardından Ankara defalarca Gülen'in ABD'den iadesini talep etmiş ancak ABD hükümeti, Gülen'in iadesi için, ABD hukuk standartları uyarınca, Gülen'in darbeye karıştığına dair açık ve ikna edici kanıtların olması gerektiğini savunmuştur. Bu durum, Türkiye'nin Gülen'e yönelik iddiaları ileri sürmesi ve ABD'nin yasal süreçlere ve kanıt standartlarına bağlı kalmakta ısrar etmesi nedeniyle ABD-Türkiye ilişkilerinde önemli bir ihtilaf noktası olmuştur.

Özellikle IŞİD'e karşı mücadelede askeri işbirliğinin devam ettiğine dair işaretler olsa da, temelde yatan zorluklar devam etti. Obama yönetiminde Ekim 2015'te atanan ve YPG'nin bilinen bir destekçisi olan Brett McGurk'ün IŞİD'le Mücadele Küresel Koalisyonu Özel Başkanlık Temsilcisi olarak Trump döneminde görevine devam edecek olması önemli bir anlaşmazlık noktasıydı. Bu karar, Ankara'nın PKK ile bağlantılı bir terör örgütü olarak nitelendirdiği YPG konusunda anlaşmazlıkların devam edebileceğine işaret ediyordu. Bu dönemde ABD'nin Suriye'deki Kürt güçlerine, özellikle de YPG'ye verdiği destek bir gerilim kaynağı olmaya devam etmiştir. ABD bu güçleri IŞİD'e karşı hayati müttefikler olarak görürken, Türkiye için bu ittifak önemli güvenlik endişelerine yol açmıştır. Dahası, Fethullah Gülen'in iadesi konusu da çözüme kavuşturulamamıştır. Trump yönetimi bu talebe ilgi göstermiş ancak yasal prosedürlere ve somut delillere ihtiyaç olduğunu vurgulamıştır (Yılmaz, 2022: 61).

Ekonomik ilişkiler, her iki liderin de ekonomik ilişkileri derinleştirmek ve potansiyel ticaret anlaşmalarını araştırmak istemesiyle ön plana çıkmıştır. Ancak savunma alanında, özellikle Türkiye'nin Aralık 2017'de Rus S-400 füze sistemini satın almasıyla birlikte önemli zorluklar ortaya çıkmıştır. Bu alım, Türkiye'nin 17 Temmuz 2019'da F-35 savaş uçağı programından

çıkartılmasına ve Amerika'nın Hasımlarıyla Yaptırımlar Yoluyla Mücadele Etme Yasası (CAATSA) kapsamında olası yaptırımlara ilişkin tartışmalara yol açan önemli bir ihtilaf noktası haline gelmiştir (Dilek ve Şafak, 2021: 189). Başkan Trump'ın NATO müttefiklerine savunma harcamalarını artırma çağrısına rağmen, Türkiye'nin ittifak içindeki stratejik konumu kabul görmeye devam etmiş ve güvenlik kaygıları ile ittifak taahhütleri arasındaki hassas ilişkinin önemi vurgulanmıştır. Bu dönemdeki tartışmalar, ortaya çıkan sürtüşmelere rağmen NATO'nun hedeflerine karşılıklı bağlılık olduğunu ortaya koymuştur (Çelik ve Özgöker, 2020: 65).

ABD Kongresi'nin ikili ilişkiler üzerindeki etkisi de giderek daha önemli hale gelmiştir. Kongre, 2016'dan kalan istikrarsız bir ilişkiyi miras alarak ABD-Türkiye diplomatik temaslarının seyri üzerinde daha fazla etki sahibi olmaya başlamıştır. Bu gelişme, başlangıçtaki iyimser bakış açısının öngördüğünden daha karışık ve farklı bir dinamığe işaret ediyordu. ABD ve Türkiye arasında başlangıçta bir umut ve potansiyel işbirliği atmosferi varken, mevcut politika anlaşmazlıklarının mirası ve gelişen uluslararası dinamikler, Trump yönetimi altındaki ilişkilerinin yörüngesinin oldukça değişken olacağına işaret ediyordu. İlk başlardaki iyimserlik yerini yavaş yavaş önlerindeki kalıcı sorunların farkına varmaya bırakmıştır. Bunlar arasında ABD-Türkiye ilişkilerinin doğasını şekillendirmeye devam edecek olan köklü politika farklılıkları ve stratejik ayrışmalar da yer alıyordu. İleriye bakıldığında, bu dönem, daha genel jeopolitik görünümü yansıtan, işbirliği ve ihtilafın bir karışımının damgasını vurduğu, karmaşık ve çok yönlü bir ilişkiye zemin hazırlamıştır.

Geleneksel ABD dış politikasında öngörülemeyen değişimlere sahne olan Trump yönetimi, ABD-Türkiye ilişkilerinin seyrini etkileyen bir dizi önemli olay ve gelişmeye tanık olmuştur. Her iki ülke de işbirliği ve gerginliğin bir karmasını tecrübe etmiş, çeşitli olaylar ilişkilerinin dayanıklılığını test etmiştir. Söz konusu belirleyici anlara ve bunların sonuçlarına bakıldığında öne çıkan konulardan birisi savunma ve güvenlik alanındaki gelişmelerdir. Anlaşmazlıkların merkezinde Türkiye'nin Ekim 2017'de Rus S-400 karadan havaya savunma sistemini satın alması yer almıştır. NATO sistemleriyle uyumsuz olduğu düşünülen bu hamle ABD'nin güçlü muhalefetine yol açmış, Türkiye'nin 17 Temmuz 2019'da F-35 savaş uçağı programından çıkarılması ve CAATSA kapsamında yaptırımlara maruz kalmasıyla sonuçlanmıştır.

Bu dönemde ABD-Türkiye ilişkilerini geren bir diğer önemli diplomatik mesele de Amerikalı Pastör Andrew Brunson'ın Eylül 2016'da tutuklanması ve ardından 12 Ekim 2018'de serbest bırakılması oldu. Kuzey Carolina'lı bir Hıristiyan papaz olan Brunson yirmi yılı aşkın bir

süredir Türkiye'de yaşıyor ve İzmir'de küçük bir cemaate önderlik ediyordu. Brunson'ın yaşadığı süreç Ekim 2016'da Cumhurbaşkanı Erdoğan'a yönelik başarısız darbe girişiminin ardından Türkiye'deki yetkililer tarafından tutuklanmasıyla başlamıştır. Brunson casusluk ve terör örgütleriyle bağlantılı olmakla suçlanıyordu.

ABD'nin Brunson'ın tutuklanmasını haksız ve temelsiz olarak görmesiyle durum büyük bir diplomatik açmazla dönüştü. ABD daha önce belirtildiği gibi haksız olduğunu düşündüğü tutukluluğa tepki olarak Türkiye'ye Temmuz ve Ağustos 2018'de ekonomik yaptırımlar uyguladı, üst düzey yetkilileri hedef aldı ve Türk çelik ve alüminyumuna yönelik gümrük vergilerini arttırdı. Bu önlemler Türk ekonomisini önemli ölçüde etkiledi ve ABD-Türkiye ilişkilerini daha da zor duruma getirdi. Uzun süren müzakereler ve hatırı sayılır bir uluslararası baskının ardından, Brunson Ekim 2018'de bir Türk mahkemesinin hapis cezasına çarptırılması kararının ardından serbest bırakıldı. Serbest bırakılması, o dönemde ABD ile Türkiye arasındaki en çekişmeli konulardan birinin yatıştırılmasında kritik bir adım olarak görüldü. Ancak bu olay ikili ilişkiler üzerinde kalıcı etkiler bırakmış, siyasi ve dini özgürlük konularında yaşanan sorunları ön plana çıkarmıştır.

Bu engellere rağmen, ABD ve Türkiye arasındaki üst düzey diplomatik temaslar devam ederek müttefikliklerinin sürekliliğini göstermiştir. Daha önce belirtilen Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın 16 Mayıs 2017'deki Beyaz Saray ziyaretinin yanı sıra Almanya ve Japonya'daki G20 ve Brüksel ve Londra'daki NATO toplantıları gibi uluslararası zirvelerdeki diyaloglar iletişim kanallarını açık tutmuştur. Bu temaslar, altta yatan gerginliklere rağmen, her iki ülkenin de acil konuları ele alması ve işbirliği yollarını keşfetmesi için platformlar sağlamıştır.

Ancak ABD'nin Mayıs 2018'de İsrail'deki büyükelçiliğini Tel Aviv'den Kudüs'e taşıma kararı, nüfusunun çoğunluğu Müslüman olan diğer ülkelerle birlikte Türkiye'nin de büyük tepkisini çekmiştir. Başkan Trump'ın bu kararı açıklaması, ABD dış politikasında önemli bir değişim olarak görülmüş, onlarca yıllık teamülleri yıkmış ve geniş çaplı uluslararası tartışmalara yol açmıştır. Türkiye, kararı Orta Doğu'daki barış sürecine zarar verici ve İsrail ile Filistin arasındaki iki devletli çözüm beklentilerine bir darbe olarak görerek kınamıştır. Bu karar, Türkiye'nin İsrail-Filistin çatışması konusundaki tutumunun aksine, ABD politikasını İsrail çıkarlarına yakınlaştırdığı için ABD-Türkiye ilişkilerini daha da zorlaştırmıştır.

Suudi gazeteci Cemal Kaşıkçı'nın Ekim 2018'de İstanbul'daki Suudi Arabistan konsoloslukunda öldürülmesi ABD, Türkiye ve Suudi Arabistan'ı içeren bölgesel dinamiklere

başka bir karmaşıklık katmanı eklemiştir. Suudi hükümetini eleştiren Kaşıkçı'nın konsoloslukta öldürülmesi, uluslararası kınama ve medyanın ilgisini çeken bir olay olmuştur. Türkiye, cinayetin ayrıntılarının gün ışığına çıkmasında önemli bir rol oynamış ve olayla ilgili kapsamlı ve şeffaf bir soruşturma yürütülmesi konusunda ısrarcı olmuştur. Bu tutum, hem Suudi Arabistan hem de Türkiye ile stratejik ittifakları göz önüne alındığında ABD'yi zorlu bir diplomatik pozisyona sokmuştur. ABD'nin bir yandan bu kilit bölgesel aktörlerle ilişkilerini sürdürürken bir yandan da cinayete vereceği tepkiyi yönlendirmesi gerekmiştir ki bu da Orta Doğu'daki diplomasinin karışık yapısını göstermektedir. Kaşıkçı olayı sadece ABD-Suudi ilişkilerini germekle kalmamış, aynı zamanda ABD-Türkiye ilişkilerinin dinamiklerini de etkilemiştir; zira Türkiye'nin bu konudaki iddialı tutumu, bölgesel nüfuzunun ve uluslararası ilişkilerde belirli ilkelere yönelik tutumunu göstermiştir.

ABD ile Türkiye arasındaki ekonomik ilişkiler, Başkan Trump'ın 2018 yılında daha önce belirtilen CAATSA kapsamında Türk çelik ve alüminyum ürünlerine uygulanan gümrük vergilerini arttırma kararıyla önemli bir gerileme yaşamıştır. Bu karar, Trump yönetiminin ticaret açıklarını azaltmayı ve Amerikan endüstrilerini korumayı amaçlayan daha geniş bir ticaret politikası değişiminin bir parçasıydı. Gümrük vergilerinin çelikte %50'ye, alüminyumda ise %20'ye çıkarılması, Türkiye'deki mevcut ekonomik zorlukları daha da derinleştirmiştir (BBC, 2018). Sonuç olarak, Türk lirası önemli bir değer kaybı yaşayarak ülkedeki daha geniş çaplı bir ekonomik kriz ortamına katkıda bulunmuştur. Bu düşüş Türk ekonomisinin çeşitli sektörlerini etkilemiş ve Ankara ile Washington arasındaki gerilimi arttırmıştır. Gümrük vergisi artışı sadece ekonomik sorunlara bir yanıt olarak değil, aynı zamanda Andrew Brunson'ın tutukluluğu da dahil olmak üzere devam eden diplomatik sürtüşmelerin ortasında siyasi bir manevra olarak görülmüştür.

ABD açısından ikili ilişkileri giderek daha fazla etkileyen bir diğer faktör de ABD açısından Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın artan otoriterliği idi. ABD ve diğer Batılı müttefikler, muhalefetin bastırılması, medya özgürlüğüne yönelik baskılar ve 2016'daki başarısız darbe girişiminin ardından iktidarın konsolidasyonu da dahil olmak üzere Türkiye'deki demokratik normlarda bir gerileme olarak algıladıkları durumla ilgili endişelerini dile getirmişlerdir. Bu gelişmeler Türk demokrasisinin gidişatı ve ABD de dahil olmak üzere Batılı müttefikleriyle ilişkileri üzerindeki potansiyel etkisi konusunda endişe yaratmıştır.

Öte yandan, ABD Kongresi'nin dış politikayı şekillendirmedeki artan etkisi Trump döneminde daha da belirgin hale gelmiştir. Türkiye hükümetinin bazı eylemlerini kınayan yaptırımlar ve kararlar da dahil olmak üzere Kongre kararları, ABD-Türkiye ilişkilerine başka bir boyut ve zorluk eklemiştir. İnsan hakları, Türkiye'deki demokratik gerileme ve Türkiye'nin Rus S-400 sistemini satın alması gibi jeopolitik konularla ilgili endişelerini yansıtan Kongre, ikili ilişkilerin gidişatını belirlemede daha aktif bir rol oynamıştır. Kongre'nin bu katılımı, esas olarak yürütme tarafından yönlendirilen bir dış politikadan, yasama girdisinin giderek daha önemli hale geldiği ve ABD-Türkiye ortaklığının sadece diplomatik tonunu değil aynı zamanda pratik yönlerini de etkileyen bir dış politikaya geçişe işaret etmiştir.

Trump başkanlığı döneminde Suriye'nin ABD-Türkiye ilişkilerindeki stratejik önemi hafife alınamayacak kadar büyüktür. Suriye'de devam eden çatışma sadece doğrudan bir güvenlik sorunu teşkil etmekle kalmamış, aynı zamanda bu iki NATO üyesinin farklı çıkar ve stratejilerini de ortaya koymuştur. ABD'nin Suriye Demokratik Güçleri'ne (SDG) ve özellikle de SDG içindeki Kürt YPG grubuna verdiği destek anlaşmazlıkların odak noktası haline gelmiştir. ABD SDG'yi IŞİD'e karşı mücadelede vazgeçilmez bir müttefik olarak görüyor ve terörist grupla mücadeledeki etkinliklerini ve fedakârlıklarını kabul ediyordu. Bu desteğe askeri yardım ve Suriye'ye 2 bin civarında ABD askerinin konuşlandırılması da dahildi ve bunların çoğu SDG ile yakın işbirliği içinde çalıştı.

Ancak Türkiye için durum farklı bir mercekten görülüyordu. YPG'nin, Türkiye ve ABD'nin terör örgütü olarak kabul ettiği PKK ile olan bağlantısı ciddi bir alarm sebebiydi. Ankara, YPG'nin güçlendirilmesini ve silahlandırılmasını ulusal güvenliğine doğrudan bir tehdit olarak algıladı ve grubun Suriye'de güçlenen konumunun PKK'nın Türkiye içindeki varlığını güçlendirebileceğinden endişeleniyordu. Bu endişe, Türkiye'nin Suriye'nin kuzeyinde kendi askeri operasyonlarını yürütmesine ve YPG'nin kendi sınırları yakınındaki etkisini azaltmayı hedeflemesine yol açtı.

Dolayısıyla bu dönemde ABD-Türkiye ilişkileri zorlu bir denklemde ilerlemiştir. ABD bir yandan IŞİD'e karşı mücadelede SDG ile ittifakını sürdürmeye çalışırken, diğer yandan da kilit bir NATO müttefiki olarak Türkiye'nin güvenlik endişelerini gidermek zorundaydı. Başkan Trump ve Erdoğan arasındaki görüşmeler de dahil olmak üzere üst düzey diplomatik çabalar bu gerilimleri yönetmeye yönelikti. Türk ve Amerikan güçleri ile Suriye'deki müttefikleri arasında doğrudan çatışmaları önlemek için kırılğan da olsa anlaşmalar ve ateşkesler müzakere edildi.

Başkan Trump'ın Ekim 2019'da ABD güçlerini Suriye'nin kuzeyinden geri çekme kararı, Türkiye ve desteklediği Suriyeli muhaliflerin bölgede YPG'ye karşı askeri bir harekât başlatmasına olanak sağladı. YPG konusunda süregelen anlaşmazlığı çözmeyi amaçlayan bu hamle, ABD-Türkiye ittifakında daha fazla gerginliğe yol açtı ve ABD iç siyasetinde de tartışmaları alevlendirdi. Zeytin Dalı Harekâtı Ocak 2018'de başlatıldı ve Suriye'nin Afrin bölgesindeki Kürt YPG milislerini hedef aldı. Türkiye, YPG'yi, Türkiye içinde uzun süredir devam eden bir çatışmaya dahil olan Kürt militan grubu PKK ile olan bağlantıları nedeniyle bir terör örgütü olarak görmekteydi. Bu operasyon, ulusal güvenlik kaygılarını gerekçe göstererek Türkiye'nin sınırı boyunca bir tampon bölge oluşturmayı amaçlıyordu.

Bunu takiben, Ekim 2019'da Türkiye Barış Pınarı Harekâtı'nı başlatmıştır. Bu operasyonun amacı Kürt güçlerini Türkiye-Suriye sınırından uzaklaştırmak ve Suriyeli mültecilerin Türkiye'den geri dönüşünü kolaylaştırmak için bir 'güvenli bölge' oluşturmaktır. IŞİD'e karşı mücadelede YPG ile müttefik olan ABD'nin bu operasyonları endişeyle izlemesi ise beraberinde karmaşık bir diplomatik durumu getirdi. ABD, Türkiye'nin güvenlik kaygılarını kabul etmekle birlikte, bölgede IŞİD'e karşı mücadelede etkili olan Kürt güçlerinin çıkarlarını da korumaya çalışmıştır.

Ancak diplomatik çabalar geçici ateşkeslere ve bölgedeki nüfuz alanlarının düzenlenmesine yol açmıştır. ABD ve Türkiye'nin yanı sıra diğer bölgesel aktörlerle yapılan üst düzey müzakereler, askeri faaliyetlerin geçici olarak durdurulması ve kontrol alanlarının belirlenmesine yönelik anlaşmalarla sonuçlanmıştır. Bu anlaşmalar, kırılgan olmakla birlikte, anlık gerginliklerin azaltılmasında ve istikrarsız Suriye coğrafyasındaki karmaşık güç dengesinin yönetilmesinde hayati öneme sahip olmuştur.

ABD askerlerinin tartışmalı bir şekilde 19 Aralık 2018 Trump kararı sonrası çekilmesinin ardından Türkiye'nin Suriye'deki askeri operasyonlarına ABD'nin verdiği en dikkat çekici tepkilerden biri yaptırım uygulaması olmuştur. Bu hamle, iki ülke arasında Suriye'deki duruma ilişkin önemli fikir ayrılıklarını ortaya çıkarmıştır. Daha önce ifade edildiği üzere, Türkiye'deki kilit sektörleri ve bireyleri hedef alan yaptırımlar, Ankara'nın Suriye'nin kuzeyindeki tek taraflı eylemlerine doğrudan bir yanıt olarak görülüyordu ki bu eylemler ABD açısından bölgede iş birliği yaptığı Kürt grupların güvenliği ve bölgenin istikrarı konusunda endişelere yol açmıştı.

Başkan Trump'ın Türkiye'nin harekâtına zemin hazırlayan ABD askerlerini Suriye'den çekme kararı, kendi partisinin üyeleri de dâhil olmak üzere ABD içinde ciddi eleştirilerle karşılanmıştır. Kongre'de bu karara karşı iki partili güçlü bir tepki oluşmuştur. ABD Kongresi Dış

İlişkiler Komitesi Başkanı Senatör Bob Corker, görüşmeye dair medyaya değerlendirmelerde bulunmuştur. Corker, alınan karardan kurumların haberdar olmadığını ve iletişimin sağlanmadığını belirterek, "Bence Başkan Trump uyandı ve kararı açıkladı." demiştir. Colorado Senatörü Cory Gardner da paylaşımında Trump'a, çekilme kararını bir an önce durdurması ve ABD ulusal güvenliğini koruyan Suriye stratejisine ilişkin kongreye danışması çağrısında bulunmuştur (Evrensel, 2018). Temsilciler meclisi üyeleri de çekilmenin Kürt müttefiklerini yüzüstü bırakacağı, IŞİD'le mücadeleyi baltalayacağı ve bölgeyi daha da istikrarsızlaştıracağı yönündeki endişelerini dile getirmişlerdir. Bunun üzerine Kongre, aralarında 2019 Türk Saldırganlığıyla Mücadele Yasası'nın da bulunduğu çeşitli yasa tasarıları sundu (BBC, 2019).

Türk Saldırganlığıyla Mücadele Yasası (Countering Turkish Aggression Act of 2019), Türkiye'nin Suriye'nin kuzeydoğusundaki askeri eylemlerine ABD Kongresi nezdinde verilen yasal bir yanıttır. ABD Senatörleri Chris Van Hollen ve Lindsey Graham tarafından sunulan 2019 tarihli Türk Saldırganlığıyla Mücadele Yasası, Suriye'nin kuzeydoğusunu işgal ettiği iddia edilen ve Kürt halkına karşı eylemlerde bulunan Türkiye'ye karşı acil ve ciddi yaptırımlar uygulanmasını amaçlıyordu. Tasarı, Cumhurbaşkanı Erdoğan da dahil olmak üzere üst düzey Türk yetkililerin yanı sıra kilit Türk bankaları, askeri işlemler ve Türk Silahlı Kuvvetlerini destekleyen enerji sektörü faaliyetlerine yaptırım uygulanmasını öneriyordu. Ayrıca ABD Hazinesi'nin, Türkiye'nin Rus S-400 füze savunma sistemini satın alması nedeniyle CAATSA kapsamında ertelenen yaptırımları uygulaması çağrısında bulunuyordu. Yasa, ABD'nin Türkiye'ye askeri yardımını yasaklamayı, Erdoğan ve diğer Türk liderlerin ABD'yi ziyaret etmelerini engellemeyi ve yolsuzluk endişeleri nedeniyle Erdoğan'ın mal varlığı hakkında rapor talep etmeyi amaçlıyordu.

Tasarı, ABD Yönetimi Türkiye'nin Suriyeli Kürt toplumuna yönelik saldırıları durdurduğunu, 9 Ekim 2019'daki operasyondan önce işgal etmediği bölgelerden çekildiğini ve IŞİD'e karşı terörle mücadele operasyonlarını engellemediğini Kongre'ye belgeleyene kadar yaptırımların yürürlükte kalmasını öngörüyordu. Senatörler Van Hollen ve Graham, tasarının Başkan Trump'ın Suriye'de Kürt müttefiklerinin tehlikeye girmesine ve IŞİD'in yeniden canlanmasına yol açtığını düşündükleri sorunlu politikasına bir yanıt olduğunu ifade etmişlerdir. Senatörler, Türkiye'ye Suriye'deki askeri operasyonlarını durdurması yönünde baskı yapılması için iki partinin de harekete geçmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Tasarı sunulmasına rağmen, Kongre'nin bir önceki oturumunda oylamaya sunulmadan düştüğü için kabul edilmemiştir. Bu tasarının sunulması, özellikle Suriye ihtilafı ve Türkiye'nin bölgedeki askeri stratejileri ile ilgili

olarak ABD-Türkiye ilişkilerinin karmaşık ve çoğu zaman gergin yapısını bir kez daha ortaya koymuştur.

Bu yasa teklifleri çeşitli yollarla Türkiye üzerinde baskı kurmayı amaçlıyordu. Önerilen yaptırımlar Türk siyasi ve askeri kuruluşlarını hedef alıyor, Ankara ile silah satışlarını ve askeri anlaşmaları kısıtlıyor ve hedeflenen Türk sektörleriyle iş yapan üçüncü tarafları etkileyebilecek ikincil yaptırımlar için hükümler içeriyordu. Bu tedbirler, Kongre'nin dış politikayı şekillendirmede, özellikle de ABD'nin çıkarlarını ve ittifaklarını zedelediği düşünülen eylemlere tepki olarak artan tutumunu yansıtıyordu.

Trump'ın başkanlığı sürecindeki bir diğer Suriye ile ilgili konu İdlib ile ilgiliydi. Suriye'deki muhalif ve isyancı grupların son büyük kalesi olan İdlib'deki durum, devam eden Suriyeli mülteci kriziyle birlikte hem ABD hem de Türkiye için önemli endişelere yol açtı. İdlib bölgesi, Suriye rejimi ve müttefiklerinin olası geniş çaplı bir saldırısının insani sonuçları nedeniyle uluslararası dikkatleri üzerine çekerek Suriye'deki çatışmanın odak noktası haline gelmiştir. Suriye ile sınırı olan Türkiye, bu bölgenin istikrarı konusunda özellikle endişe duymuştur. Ankara, Suriye rejimine karşı koyma ve Türkiye'ye daha fazla mülteci akını riskini azaltmaya yönelik daha genel stratejisinin bir parçası olarak İdlib'deki bazı isyancı grupları desteklemiştir. Hem ABD hem de Türkiye, Suriye rejiminin İdlib'de geniş çaplı bir saldırıya geçmesini önlemek için yoğun diplomatik girişimlerde bulunmuştur. Böyle bir saldırı, milyonlarca mültecinin Türkiye sınırına doğru akın etmesine neden olabilecek feci bir insani krize yol açabilecekti. ABD, Suriye'de daha sınırlı bir kara varlığını sürdürmekle birlikte, daha geniş bir bölgesel istikrarsızlık potansiyelinin farkında olarak İdlib'deki durumu yatıştırmak için diplomatik çabalara da dahil olmuştur.

Suriyeli mülteci krizinin kendisi de Türkiye için kritik bir konu olmuştur. 3,6 milyondan fazla Suriyeli mülteciye ev sahipliği yapan Türkiye, önemli ekonomik ve sosyal baskıları gerekçe göstererek defalarca daha fazla uluslararası destek ve anlayış çağrısında bulunmuştur. Türkiye'nin endişeleri, özellikle Suriye'deki çatışma devam ederken, sınır güvenliği ve mülteci akınlarının yönetimi konularına kadar uzanmaktadır. Buna karşılık olarak ABD, Türkiye'deki ve bölgedeki Suriyeli mültecilerin ihtiyaçlarının karşılanmasına yardımcı olmak amacıyla mali yardımda bulunmuştur. Bu yardım, yakın tarihin en büyük insani krizlerinden birinin etkilerini hafifletmeye yönelik daha büyük bir uluslararası girişimin parçasıdır.

Ancak bu çabalar, Suriye'deki geniş çaplı çatışmada farklı bakış açıları ve çıkarlar nedeniyle karmaşık bir hal almıştır. ABD ve Türkiye, İdlib'deki gerilimin daha da tırmanmasını

önleme ihtiyacı gibi bazı konularda aynı fikirde olsalar da, Suriye içindeki çeşitli gruplara destek ve çatışmanın uzun vadeli çözümü konusunda farklı yaklaşımlara sahip olmuşlardır. Bu ayrışma, Trump'ın başkanlığı döneminde ABD-Türkiye ilişkilerinde yinelenen bir tema olmuş ve karmaşık bir bölgesel ortamda dış politikanın çok yönlü ve çoğu zaman çatışan doğasını göstermiştir.

3.2. ABD DIŞ POLİTİKASINDA TRUMP'IN SURIYE VE TÜRKİYE İLE İLGİLİ TWEETLERİNİN İNCELENMESİ VE ANALİZİ

Çalışmanın bu bölümünde, ABD'nin Donald Trump'ın başkanlığı sırasında (2017-2021) Suriye'ye yönelik politikalarını ve bunun ABD-Türkiye ilişkisi üzerindeki etkilerini incelemek için nitel bir içerik analizi yaklaşımı kullanılmıştır. Araştırmanın amacı, Trump'ın twitlerinde tekrar eden temaları, kalıpları ve anlatıları belirlemek, incelemek ve anlamaktır.

Bu araştırma için birincil kaynak materyallerin önemli bir kısmı, 1999'da çevrimiçi bir bilgi havuzu olarak California Üniversitesi bünyesinde başlatılan "Amerikan Başkanlık Projesi"nden (The American Presidency Project-APP) alınmıştır. APP, doğruluğu ve netlik için eklenen açıklayıcı notlarla orijinal hataları da koruyarak orijinal yayınlanmış belgelerin aslına sadık bir şekilde yeniden üretilmesine özen göstermesi ile ünlüdür. Bu kaynak, belirli malzeme türlerinin veya kategorilerinin tanımlanmasına ve yerlerinin belirlenmesine yardımcı olarak belgeleri açıklayıcı etiketlerle sınıflandırır. Ayrıca, başkanlar, tarihler ve belge öznetelikleri için filtrelerle, kullanıcı tanımlı sözcükleri veya tümcecikleri kullanarak kapsamlı aramalara izin veren sağlam bir arama işlevi sağlamaktadır. APP'nin tüm kamuya açık başkanlık belgelerini içermesi, onu bu araştırma için önemli bir kaynak haline getirmiştir.

Bu araştırma kapsamında Başkan Trump'ın tweet'leri APP'den alınmıştır. Bu twitleri, Trump yönetiminin ABD'nin Suriye'ye yönelik politikalarına ilişkin konumu ve niyetinin kapsayıcı ve doğrudan bir açıklamasını sunmaktadır. Bu belgelerin nitel analizi, nitel ve karma yöntem verilerini işlemedeki etkinliğiyle bilinen sağlam bir araç olan MAXQDA yazılımı kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

MAXQDA'daki "kelime bulutu" özelliğinin yardımıyla, baskın temaları veya konuları belirlemek için anahtar terimlerin sıklığı da ayrıca görselleştirilmiştir. Anahtar kelime sıklığı ve kelime bulutları, yinelenen temaların yararlı bir anlık görüntüsünü sağlarken, belgelerdeki

karmaşık bağlamsal ve anlamsal karmaşıklıkları tam olarak yakalamazlar. Bu nedenle, nüansların ve daha geniş temaların gözden kaçırılmaması için belgelerin ayrıntılı bir manuel incelemesi de yapılmıştır.

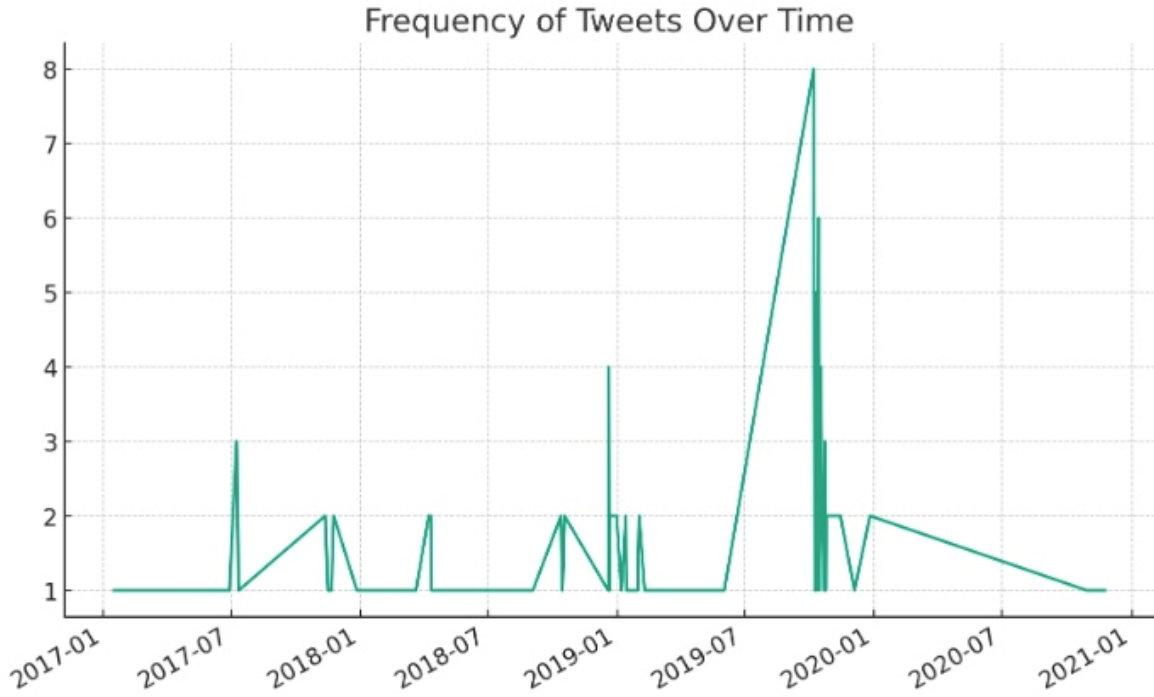
Özetle hem yazılım destekli nitel analiz hem de manuel incelemeden yararlanan bu yaklaşım, ABD'nin Trump döneminde Suriye'ye yönelik politikalarının ve bunların ABD-Türkiye ilişkisi üzerindeki etkilerinin araştırılmasına olanak tanımaktadır.

3.2.1. İstatistiksel Analiz Sonuçları

- İlgili twitlerin toplam sayısına bakıldığında veri kümesinde Suriye ve Türkiye ile ilgili toplam 119 twit bulunmaktadır.
- En yaygın kullanılan kelimeler (temel kelimeler ve bağlaçlar hariç) incelendiğinde 'Suriye' ve 'Türkiye' kelimelerinin her biri 57 kez geçmiştir. Sıklıkla geçen diğer kelimeler arasında 'İŞİD'(40), 'bizim' (34), 'Başkan' (31), 'Kürtler' (23), 'ABD'. (17), 'büyük' (17), 'Birleşik' (16), 'Rusya' (15), 'Devletler' (16), 'yıllar' (13), 'birlikler' (12) vb. bulunmaktadır. Bu, twitlerde sıklıkla bahsedilen temel konular ve varlıklar hakkında bir fikir vermektedir.
- Twit uzunlukları incelendiğinde ortalama twit uzunluğunun yaklaşık 223 karakter olduğu anlaşılmıştır. Twit uzunluğunun standart sapmasına bakıldığında yaklaşık 62 karakter olması, twit uzunluklarında bir miktar değişkenlik olduğunu göstermektedir. Minimum twit uzunluğu 88 karakter ve maksimum twit uzunluğunun 297 karakter olduğu görülmüştür.

Bu istatistiksel analiz, Suriye ve Türkiye ile ilgili twitlerin zamansal örüntüleri, ana temaları ve özellikleri hakkında fikir vermektedir. Belirli kelimelerin yüksek sıklığı, tartışılan ana konuları anlamak için bir bağlam sağlarken, twit uzunluğu analizi, platformun karakter sınırları dahilinde daha ayrıntılı veya ayrıntılı twitlerin tercih edildiğini göstermektedir.

Tweetlerin Zaman İçindeki Sıklığı: Çizgi grafiği, tweetlerin zaman içindeki sıklığını göstererek bu konuların ne zaman daha aktif bir şekilde tartışıldığına dair bilgi vermektedir.

Şekil 3 Tweetlerin Zamana Göre Sıklığı

ABD'nin çekildiği ve Türkiye'nin sınır ötesi operasyon yaptığı 9 Ekim 2019 tarihinde en yüksek sayıda tweet atıldığı görülmektedir. Daha sonra sentiment analizine geçilmiştir.

3.2.2. Duyarlılık (Sentiment) Analizi Sonuçları

Fikir madenciliği olarak da bilinen duyarlılık analizi, doğal dil işleme (NLP) alanında bir metin parçasında ifade edilen duyguyu tanımlamaya ve kategorize etmeye odaklanan gelişmiş bir tekniktir. Duyarlılık analizi özünde, metin verilerinin altında yatan tonun olumlu, olumsuz veya nötr olup olmadığını ayırt etmeyi amaçlar. Bu hesaplama yöntemi, sosyal medyadaki yorumlar, ürün incelemeleri, forum tartışmaları ve daha fazlası gibi önemli hacimlerdeki metinlerde kamuoyu görüşünü ve duygusal detayları ölçmek için çeşitli dijital platformlarda yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu çalışmanın özel bağlamında, duygu analizi kapsamlı bir tweet koleksiyonuna uygulanmıştır. Bu yaklaşım, tanınmış bir kamusal figürün Twitter iletişimleri aracılığıyla aktarılan

duygusal değerleri sistematik olarak değerlendirme ve yorumlamaya olanak tanıyarak, bu özğün veri kümesindeki yaygın duygu eğilimleri ve kalıpları hakkında bilgiler sunmaktadır. Duyarlılık analizini kullanarak, tweetlerde gömülü olan duygusal alt tonları etkili bir şekilde çıkarabilir ve ölçebilir, böylece mevcut duygu dinamikleri hakkında yapılandırılmış ve ölçülebilir bir bakış açısı sağlanabilir.

Duyarlılık Puanının Açıklanması

Duyarlılık analizi alanında, her metin öbeğine duyarlılık puanı olarak bilinen sayısal bir değer atfedilir. Bu puan, metnin içerdiği duygusal özün ölçülmesinde çok önemlidir. Puanlama spektrumu tipik olarak -1 ile 1 arasında uzanır ve iletilen duyguyu temsil etmek için kapsamlı bir aralık sağlar. -1'lik bir puan, memnuniyetsizlik, hayal kırıklığı veya diğer olumsuz duyguların ifadelerini içeren son derece olumsuz bir duyguyu ifade eder. Tersine, 1 puan, memnuniyet, neşe veya diğer olumlu duyguları yansıtan son derece olumlu bir duyguyu ifade eder. Metnin ne olumlu ne de olumsuz olduğu nötr bir duygu, 0 puanla gösterilir. Bu puanlama sistemi, metinsel verilerdeki duygusal ayrıntıların ölçülmesini sağlayan duygu analizinde temel bir araç olarak hizmet eder.

Bu analiz bağlamında, ilgili tüm tweetler arasında hesaplanan ortalama duyarlılık puanı yaklaşık 0,12'dir. Bu değer, analiz edilen tweet bütünlüğünde hafif bir genel olumlu duyarlılığa işaret ettiği için özellikle dikkat çekicidir. Mütevazı da olsa pozitif bir ortalama puanın varlığı, tweetlerin çoğunun pozitif bir duygusal tonla renklendirildiğini göstermektedir. Bu ince pozitif eğilim, dengeli olarak, tweetlerin iyimserlik, destek veya diğer pozitif duyguları negatif muadillerine göre daha sık ifade etme eğiliminde olduğunu göstermektedir. Bu ortalama duyarlılık skorunun analizi, veri kümesindeki genel duyarlılık eğiliminin anlaşılmasında önemli bir rol oynamakta ve tweetlerin kapsadığı duygusal manzaranın anlık bir görüntüsünü sunmaktadır.

Genel duyarlılık dağılımına bakıldığında,

Tablo 2 Genel Duyarlılık Tablosu

Nötr	Twitlerin yaklaşık %38,7'si nötrdür
Pozitif	Twitlerin yaklaşık %37,8'i olumlu bir duyarlılığa sahiptir
Negatif	Twitlerin yaklaşık %14,3'ü olumsuzdur

Çok Olumlu	Twitlerin %7,6'sı çok olumlu bir duyguya sahiptir
Çok Olumsuz	Twitlerin yalnızca yaklaşık %1,7'si çok olumsuzdur

Zaman İçinde Duyarlılık Dalgalanmaları

Boylamsal duyarlılık çözümlememiz, tweetlerde ifade edilen duyarlılığın dinamik doğasını ortaya çıkarmakta ve aylık bazda kayda değer değişimler gözlemlenmektedir. Bu dalgalanmalar, söylemin tonundaki ve ruh halindeki değişimleri yansıtmakta ve genellikle önemli olaylar veya gelişmelerle aynı doğrultuda seyretmektedir. Örneğin, Mayıs 2017 ve Şubat 2018'de olumlu duyarlılığın arttığı dönemler belirgin bir şekilde gözlemlenmiştir; bu da söz konusu dönemlerde belirli olumlu olaylar veya duyurularla bir uyum olduğunu göstermektedir. Buna karşılık, Ocak 2017 ve Nisan 2019, olumsuz olaylara veya tartışmalara yanıt olarak olumsuz söylemlerin baskınlığına işaret eden bir düşüş eğilimi ile karakterize edilmiştir.

Anahtar Kelimeye Özel Duyarlılık Analizleri

Anahtar kelimeye özgü analizleri daha derinlemesine incelediğimizde, belirli jeopolitik varlıklarla ilişkili olarak farklı duyarlılık değişimleri gözlemlenmiştir. 'Suriye' terimi yaklaşık 0,091'lik bir ortalama duyarlılık skoru vermiştir ve hafifçe olumlu bir duyarlılığa doğru eğilim göstermektedir. Bu, hafif bir eğilimle de olsa 'Suriye'den bahseden tweetlerde genel olarak olumlu bir görünüm veya bağlam olduğunu göstermektedir. Benzer şekilde, 'Türkiye' anahtar kelimesini içeren tweetler yaklaşık 0,154 ortalama puan ile biraz daha olumlu bir duyarlılık sergilemiştir. Anahtar kelimeye göre yapılan bu farklı duyarlılık analizi, farklı tartışma konularındaki farklı duyarlılık ortamının ortaya çıktığını göstermektedir.

Duyarlılıkta Aşırılıklar

Veri kümesindeki aşırı uçları inceleyerek, duyarlılık spektrumunun işaretleri olarak hizmet eden en olumlu ve olumsuz tweet'ler belirlenmiştir. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ı ağırlama onurunu paylaşan 16 Mayıs 2017 tarihli tweet, 0,9'luk bir duyarlılık puanıyla öne çıkmakta ve 'Çok Olumlu' olarak sınıflandırılmaktadır. Bu tweet, veri kümesindeki olumlu duyarlılığın en üst seviyesini temsil etmektedir. Buna karşılık, 7 Ekim 2019'da atılan ve Türkiye'nin de dahil olduğu potansiyel bir çatışmaya atıfta bulunan tweet -0,8'lik bir duyarlılık puanı kaydederek 'Çok Olumsuz' olarak

işaretlenmiştir. Bu uç noktalar, son derece olumlu ifadelerden son derece olumsuz ifadeler kadar tweetlerde yer alan geniş duygu ve tutum yelpazesini gözler önüne sermektedir.

Duyarlılık ve Tweet Uzunluğu Korelasyonu

Analiz ayrıca tweetlerin uzunluğu ile duyarlılıkları arasındaki ilişkiyi de araştırmıştır. Yaklaşık 0.022 olarak hesaplanan korelasyon katsayısı, iki değişken arasında çok zayıf bir bağlantı olduğunu göstermektedir. Bu bulgu, tweetler aracılığıyla aktarılan duyguların uzunluklarına güçlü bir bağımlılığı olmadığını göstermekte, Twitter'ın karakter sınırı kısıtlamaları dahilinde duygusal ifadenin veya duyguların ifade edilmesinin, kullanılan metin miktarıyla doğrudan bir korelasyon olmaksızın büyük ölçüde değişebileceğini düşündürmektedir.

Ayrıntılı bir duyarlılık analizi sayesinde, veri kümesi genelinde hafif bir pozitif eğilimle birlikte pozitif, nötr ve negatif duyguların çeşitli bir karışımı gözlemlenmektedir. Zamansal duyarlılık analizi, Twitter'daki kamusal söylem ve duygusal ifadelerin gelişen olaylara yanıt olarak nasıl evrildiğini yansıtmaktadır. Duygusal uçların incelenmesi, son derece olumlu övgülerden sert eleştirilere kadar iletilen geniş duygu yelpazesini daha da öne çıkarmaktadır. Bu arada, tweet uzunluğu ile duygu arasındaki minimum korelasyon, metin uzunluğundan bağımsız olarak duygu ifadesinin karmaşıklığının ve değişkenliğinin altını çizmektedir. Bu kapsamlı analiz, analiz edilen tweet bütünündeki duygu dinamiklerine çok yönlü bir bakış açısı sunarak dijital söylem kalıpları ve bunların sonuçları hakkındaki bilgilerimizi zenginleştirmektedir..

kelimeleri ve önemli kişi ve yer isimlerini vurgulamıştır. Bu da twitlerdeki odak alanlarını göstermektedir. İstatistiksel analiz kısmında ifade edildiği gibi 'Suriye' ve 'Türkiye'den sonra en yaygın kullanılan kelimeler 'İŞİD'(40), 'biz/bize' (34), 'Başkan' (31), 'Kürtler' (23), 'ABD'. (17), 'büyük' (17), 'Birleşik' (16), 'Rusya' (15), 'Devletler' (16), 'yıllar' (13), 'birlikler' (12) vb. bulunmaktadır. Bu, twitlerde sıklıkla bahsedilen temel konular ve varlıklar hakkında bir fikir vermektedir.

Eski Başkan Trump'ın Suriye ve Türkiye ile ilgili twitlerinden oluşturulan kelime bulutu, iletişimde kullandığı belirli kelimelerin sıklığının görsel bir temsilini vermektedir. "İŞİD" kelimesinin öne çıkması, başkanlığı sırasında bölgede aktif olan terörist gruba güçlü bir şekilde odaklanıldığını göstermektedir. "Başkan" ile birlikte sık sık "biz/bizim" ifadelerinin kullanılması, Şekil 6 Kelime Bulutu enen bir anlatıya işaret etmektedir. "Kürtler "den bahsedilmesi, Kürt grupların İŞİD'le mücadelede oynadığı kilit rolü ve ABD, Kürt savaşçıları, Türkiye ve diğer bölgesel aktörler arasındaki karmaşık ilişkiyi yansıtmaktadır.

"ABD", "büyük", "Birleşik", "Rusya" ve "Devletler" kelimeleri bu tartışmaların gerçekleştiği uluslararası ilişkiler bağlamına işaret ederek ABD'nin duruşunun ve eylemlerinin jeopolitik önemini vurgulamaktadır. Kelime bulutunda yer alan "Rusya", Rusya'nın Suriye'deki çatışmaya müdahil olduğunun ve bölgedeki ABD-Rusya ilişkilerinin karmaşık yapısının vurgulanması anlamına gelmektedir.

"Askerler" ile birlikte kullanılan "yıllar" terimi, askeri varlığın süresi ve askerlerin geri çekilmesine ilişkin tartışmaları yansıtmaktadır. Bu terimlerin varlığı, ABD ordusunun dış çatışmalardaki rolü ve daha geniş siyasi söylemde kullanılan bir terim olan "bitmeyen savaşlara" katılımı azaltma arzusu hakkındaki daha geniş tartışmalara işaret etmektedir.

Kelime bulutu özetle, Trump'ın başkanlığı döneminde İŞİD'le mücadeleye, ABD'nin askeri müdahalesine ve Suriye ihtilafı ve Türkiye ile ilişkiler bağlamında başta ABD ve Rusya olmak üzere uluslararası aktörlerin karşılıklı etkileşimine önemli ölçüde odaklanıldığını göstermektedir. Bu, o dönemi karakterize eden başlıca dış politika zorlukları ve söylemleri ile tutarlıdır.

Sık kullanılan iki kelimeli (bigram) yapıları bakıldığında, "United States" (Amerika Birleşik Devletleri gibi iki kelimeli sözcüklerin sıkça kullanılması, Amerika'nın bölgedeki duruşuna ve politikalarına odaklanıldığını teyit etmektedir. "İŞİD savaşçıları "ndan bahsedilmesi Trump'ın twitlerinin güvenlik ve askeri boyutlarına işaret ederken, "Pastor Andrew "a yapılan özel

atıf ise muhtemelen Türkiye'de tutuklu bulunan Amerikalı pastör Andrew Brunson ile ilgilidir ve böylece daha geniş jeopolitik söylem içinde belirli diplomatik olayların altını çizmektedir.

Bahsi geçen hashtagler, özellikle de "#ENDENDLESSWARS", Trump'ın politika tartışmalarında tekrar eden bir tema olan yurtdışında uzun süreli askeri angajmanlara karşı bir söylemle ilgilidir. "#MAGA" (Make America Great Again) kullanımı, kampanyanın daha geniş kapsamlı mesajlarıyla bir bağ kurulduğunu ve muhtemelen iç politika başarısının dış politika eylemleriyle ilişkilendirildiğini göstermektedir.

Suriye ile ilişkilendirilen "sadece Suriye" ve "Suriye saldırısı" gibi bigramlar, münferit olaylarla ilgili yorumlara ya da ABD'nin bölgedeki askeri eylem ve stratejilerinin bir yansımasına işaret ediyor olabilir. Türkiye için, "Başkan Türkiye" ve "Erdoğan Türkiye" gibi bigramlar muhtemelen Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ile veya Erdoğan hakkında doğrudan iletişime atıfta bulunmakta ve söylemin ikili ilişkiler yönünü vurgulamaktadır.

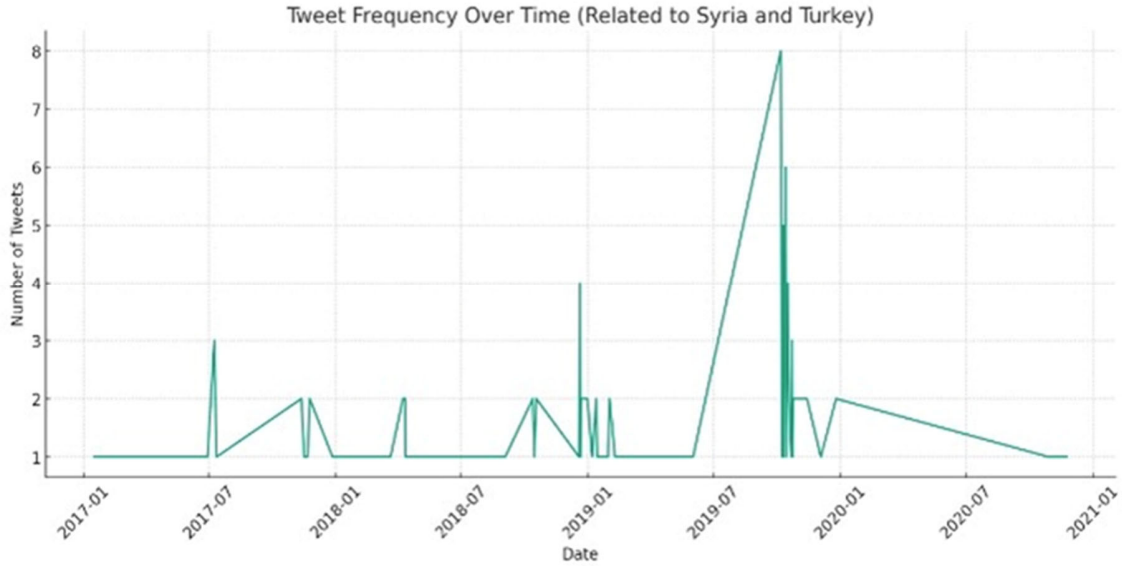
Yaklaşık 0,54'lük sözcük çeşitliliği skoru, kullanılan sözcük dağarcığında bir miktar çeşitlilik olsa da önemli miktarda tekrar olduğunu göstermektedir. Bu durum, sosyal medya platformlarında belirli noktaları vurgulamak için sıklıkla kullanılan tutarlı mesajlaşma stratejisine bağlanabilir. Uluslararası ilişkiler ve siyasi iletişim bağlamında tekrar, kilit mesajların ve politika pozisyonlarının altını çizmek için stratejik bir seçim olabilir.

Uluslararası ilişkiler perspektifinden bakıldığında, bu kelime bulutu ve ardından gelen analiz, Trump yönetimindeki ABD dış politikasının temalarını, özellikle de terörle mücadeleye odaklanmayı, Türkiye ve Rusya gibi bölgesel güçlerle karmaşık ilişkilerin dengelenmesini ve iç siyasi söylemlerle uluslararası eylemlerin birbirine bağlanmasını vurgulamaktadır. Kullanılan dil, diplomasiye kişiselleştirilmiş bir yaklaşımı ve doğrudan, genellikle açık sözlü iletişimin tercih edildiğini göstermektedir. Ayrıca müdahaleci politikalar ile ABD'nin denizaşırı askeri müdahalesini azaltma arzusu arasındaki gerilimi de yansıtmaktadır.

3.2.3. Zamansal Analiz

Bu analiz, özellikle belirli olaylar sırasında twitlerin kalıplarının veya içeriğinin zaman için

de nasıl değiştiğini incelemiştir. Zaman içinde tweetlerin sıklığına bakılmıştır. Suriye ve Türkiye ile ilgili belirli olaylarla ilişkili olabilecek kayda değer ani artışları veya kalıplar belirlenmeye çalışılmıştır.

şekil 7 Tweetlerin Zamana Dağılımı

Zaman İçinde Twit Sıklığı: izgi grafik Suriye ve Türkiye ile ilgili twitlerin zaman içindeki sıklığını göstermektedir. Bu konuların daha aktif olarak tartışıldığı dönemler hakkında bir fikir vermektedir.

nemli Tarihler: Suriye ve Türkiye ile ilgili birden fazla twitin atıldığı birkaç tarih bulunmaktadır. Bu tarihler, bu ülkeler bağlamında belirli olaylara veya gelişmelere karşılık gelebilir. Twit etkinliğinin arttığı dikkate değer tarihlerden bazıları şunlardır:

- 9 Temmuz 2017 G-20 Zirvesi
- 12 Kasım 2017 Trump-Putin görüşmesi
- 8 Nisan 2018 Suriye’de Kimyasal Saldırı ile ilgili
- 13 Ekim 2018 Pastör Andrew Brunson’ın serbest bırakılması

3.2.4. Analiz Bulgularının Değerlendirmesi

Sonuç olarak elde edilen bulgular, terörle mücadele, ABD'nin askeri müdahalesi, Türkiye ve Rusya olmak üzere bölgesel güçlerle ilişkiler gibi konulara eski Başkan Trump'ın net bir şekilde odaklandığını göstermektedir. Kullanılan ifadeler üzerinde yapılan duygu analizi, uluslararası ilişkilere proaktif ve kendinden emin bir yaklaşımı yansıtan genel olarak olumlu bir ton kullanıldığını ortaya koymaktadır. Bu bulgular yorumlandığında, Trump'ın Twitter diplomasisinin kamuoyu algılarını ve diplomatik duruşları şekillendirmede önemli bir rol oynadığı anlaşılmaktadır. IŞİD'le mücadeleye ve ABD liderliğine yapılan vurgu güçlü bir terörle mücadele duruşunun öne çıkarırken, Türkiye ve Rusya ile etkileşimlerdeki birbirine zıt tonlar jeopolitik ilişkilerin değişkenliğini göstermektedir. Çalışma, modern siyasi iletişimin, özellikle de sosyal medya aracılığıyla, dış politika kararlarını nasıl etkileyebileceği ve yansıtılabileceğinin anlaşılmasına katkıda bulunmaktadır. Her iki ülkenin de bölgesel siyaset ve küresel meselelerdeki stratejik önemi göz önüne alındığında, ABD-Türkiye ilişkilerine yönelik çıkarımlar özellikle dikkate değerdir.

Başkan Trump'ın twitlerin ve kamuoyuna yaptığı açıklamalar, kişisel diplomasi ve politika oluşturma arasındaki etkileşime dair bilgiler sağlamıştır. Genellikle filtelenmemiş ve doğrudan olan bu iletişimler, kamuoyu algısını şekillendirmede ve diplomatik ilişkileri etkilemede etkili olmuştur. Trump döneminde atılan twitlerin ile Suriye'ye yönelik politikalarının geniş yelpazesine ve bunların ABD-Türkiye ilişkileri üzerindeki etkisine odaklanırken, Ovalı'nın (Ovalı, 2020:42) araştırması aynı ikili bağlamda Twitter diplomasisinin rolüne özel bir bakış açısı sunmaktadır. Yukarıdaki incelemede Başkan Trump'ın diplomasi ve dış politikaya yönelik yaklaşımının önemli etkisi konusunda Ovalı ile birleşmektedir. Ovalı, ABD ve Türkiye arasındaki farklı diplomatik uygulamaların altını çizmektedir; ABD (Trump yönetiminde) Twitter'dan yoğun bir şekilde yararlanırken, Türkiye geleneksel diplomatik yöntemleri sürdürmüştür. Çalışma, Trump'ın Twitter kullanımı da dahil olmak üzere politikalarının ve iletişim tarzının ABD-Suriye ve ABD-Türkiye ilişkilerini nasıl önemli ölçüde etkilediğini göstererek bunu desteklemektedir. Twitter'ın iç ve dış politika amaçlı bir araç olarak kullanıldığı konusunda hemfikirdir. Ovalı (2020: 42), Türk-Amerikan ilişkilerinde Twitter diplomasisinin çoğu zaman krizleri çözmek yerine tırmandırdığını ileri sürmektedir. Bu çalışma da bu gözlemi genişleterek, bu gerilimlerin ABD'nin Suriye çatışmasındaki tutumu ve bunun Türkiye ile ikili ilişkilere yansımaları gibi daha geniş dış politika kararlarında nasıl rol oynadığını incelemiştir. Elde edilen bulgular sosyal medyanın diplomasideki artan önemini vurgulamaktadır. Ovalı, sosyal medyanın dış politikada etkin kullanımını sağlamak

için kılavuz ilkelere ihtiyaç olduğunu öne sürmektedir (Ovalı, 2020). Benzer şekilde bu çalışma da Trump'ın başkanlığı döneminde görüldüğü üzere, Twitter gibi dijital platformların diplomatik söyleme entegrasyonunun uluslararası ilişkilerin yürütülmesini ve sonuçlarını etkilemeye devam edeceğini göstermektedir.

Yılmaz'ın (2022) çalışması benzer şekilde, Trump başkanlığı döneminde ABD-Türkiye ilişkilerinin şekillenmesinde güvenlik kaygılarının önemli rol oynadığını vurgulamıştır. Türkiye'nin algılanan tehditlere karşı attığı adımlar ve Rusya'dan S-400 füze savunma sistemi satın alması gibi ulusal güvenlik önceliklerinin etkisini kabul etmektedir. Yılmaz, Türkiye'nin eylemlerini, özellikle de güvenlik tehditlerini ele almak için askeri güç kullanımını anlamak için neo-realist yaklaşımı vurgulamaktadır. Bu, reelpolitik ve güvenlik kaygılarının, özellikle Suriye çatışması ve terörle mücadele bağlamında, ABD-Türkiye ilişkilerine nasıl hâkim olduğunun belirtildiği yukarıdaki değerlendirmelerle uyumludur. Yılmaz S-400 alımı ve ABD'nin PYD'ye desteği gibi konulardan kaynaklanan gerilimlere dikkat çekiyor ki bu da çalışmamızın bu konuların ABD-Türkiye ilişkilerindeki karmaşıklığa nasıl katkıda bulunduğu dair analiziyle örtüşmektedir. Yılmaz Trump'ın Türkiye'ye yönelik politikalarının öngörülemez olduğunu ve bunun da istikrarsız bir ikili çerçeveye katkıda bulunduğunu vurgulamaktadır. Bu, çalışmanın politika değişikliklerinin ve Trump'ın kendine özgü diplomatik tarzının ABD-Türkiye ilişkileri üzerindeki etkisine ilişkin bulgularıyla tutarlıdır.

Sonuç olarak, daha önce yapılan benzer çalışmalar da ABD-Türkiye ilişkilerinde iç siyasi dinamikler, dış tehditler ve her iki ülkenin gelişen stratejilerinin birleşiminden etkilenen güvenlik kaygılarının merkeziliğinin çizmiştir. Yılmaz'ın neo-realist güvenlik teorisine odaklanması, çalışmamızın ABD'nin Suriye'ye yönelik politikalarını ve bunların Türkiye ile ilişkiler üzerindeki etkilerini daha geniş bir şekilde incelemesini tamamlamaktadır.

3.3. TRUMP BAŞKANLIĞININ SON DÖNEMİNDE ABD-TÜRKİYE İLİŞKİLERİ: BİR DEĞERLENDİRME

Trump başkanlığının son dönemindeki ABD-Türkiye ilişkilerinin doğasını incelemek ve bu konuda bir değerlendirme yapmak için bu ilişkideki öne çıkan noktalara değinilecek ve her başlık sonunda bunun ABD-Türkiye ilişkilerine etkileri değerlendirilecektir.

Temel Politika Değişimleri ve Gelişen Olayların Yeniden Değerlendirilmesi

Suriye'de devam eden askeri varlık ve operasyonlar ikili ilişkilerde hep ilk sırada yer almıştır. Trump başkanlığının son döneminin belirleyici yönlerinden biri, ABD'nin Suriye'de devam eden askeri müdahalesiydi. Başlangıçta tamamen geri çekilme açıklamalarına rağmen, önemli sayıda ABD askeri bölgede kalmaya devam etti. Bu varlık temel olarak IŞİD'in kalıntılarına karşı koymaya ve petrol sahalarını güvence altına almaya odaklanmıştı. ABD'nin Kürt güçlerine, özellikle de YPG'ye verdiği desteğin devam etmesi Türkiye için bir anlaşmazlık kaynağı olmaya devam etti. ABD'nin Kürtleri desteklemek ve Türkiye'yi yatıştırmak arasında kurduğu denge, iki ülke arasındaki ilişkilerin hassas ve çoğu zaman çekişmeli bir yönü olmaya devam etti.

Bölgesel konularda yaşanan diplomatik görüş ayrılıkları ve yaşanan gerginlikler bir başka temel konuydu. Bazı bölgesel gelişmeler ilişkileri daha da gerginleştirmiştir. ABD'nin Türkiye'nin Suriye'nin kuzeyindeki askeri operasyonlarına verdiği tepki, özellikle de yaptırım uygulaması, bölgesel güvenlik ve Kürt meselesi konusundaki derin görüş ayrılıklarını ortaya koydu. Ayrıca, ABD'nin İsrail ve Körfez ülkelerine yönelik politikaları da dahil olmak üzere çeşitli bölgesel konulardaki tutumu, Türkiye'nin yaklaşımıyla sık sık çatışarak diplomatik gerginliklere yol açmıştır.

S-400 Tartışması ve Türkiye'nin F-35 programından çıkartılması bir başka önemli husustu. Türkiye'nin Rus S-400 füze savunma sistemini satın alması, önemli bir ihtilaf noktası olan F-35 savaş uçağı programından dışlanmasıyla sonuçlanmıştır. ABD bu alımı NATO'nun güvenlik mimarisine bir tehdit olarak görmüş ve savunma işbirliğinde büyük bir çatlığa yol açmıştır. Bu olay sadece askeri ilişkileri etkilemekle kalmamış, aynı zamanda Türkiye'nin stratejik yönelimi ve bunun ABD-Türkiye ilişkilerine etkileri hakkındaki daha geniş endişeleri de yansıtmıştır.

İkili ilişkilerde öne çıkan ve genellikle pek uzlaşılmayan konulardan birisi ise insan hakları ve demokrasi kaygıları olmuştur. Trump'ın başkanlığı boyunca Türkiye'deki insan hakları ve demokratik uygulamalara ilişkin endişeler devam etmiştir. Türkiye'de siyasi muhalefete yönelik baskılar ve medya özgürlüğü gibi konular, ABD'nin farklı düzeylerde eleştirilerde bulunduğu tartışma noktaları olmuştur. Bu endişeler, diplomatik temaslarda her zaman ön planda olmasa da, ilişkilerin genel yapısına katkıda bulunmuştur.

Tüm bunların ABD-Türkiye ilişkilerine etkileri değerlendirildiğinde, Trump başkanlığının son dönemindeki bu politika değişiklikleri ve olayların ABD-Türkiye ilişkileri üzerinde derin etkiler yarattığı görülmektedir. Suriye konusunda süregelen anlaşmazlıklar, ekonomik ve savunma alanındaki gerilimlerle birleşerek, istikrarlı ve işbirliğine dayalı bir ikili ilişkinin

sürdürülmesindeki zorlukları ortaya koydu. Üst düzey diplomatik temaslar devam ederken, altta yatan sorunlar hem stratejik karşılıklı bağımlılığın hem de çıkar ve değerlerdeki önemli farklılıkların belirgin olduğu bir ilişkiyi yansıtıyordu. Trump dönemi sona ererken, ABD-Türkiye ilişkileri, çözülmemiş sorunlar ve bu kritik ittifakın gelecekteki yörüngesine ilişkin belirsizliklerle birlikte temkinli bir angajman durumunda kaldı.

Yaptırımların ve Ekonomik Önlemlerin Etkisi

ABD'nin Türk çelik ve alüminyum ürünlerine uyguladığı gümrük vergileri öne çıkan ekonomik yaptırımlardan birisidir. 2018 yılında Trump yönetimi Türk çelik ve alüminyum ürünlerine uygulanan gümrük vergilerini önemli ölçüde artırarak sırasıyla %50 ve %20'ye yükseltti. Bu karar daha genel bir ticaret ve dış politika stratejisinin bir parçası olarak öne sürülse de Amerikalı rahip Andrew Brunson'ın tutukluluğu da dahil olmak üzere belirli ikili gerilimlerden de etkilendi. Bu tarifelerin Türkiye ekonomisi üzerindeki etkisi önemli olmuştur. Türkiye'nin kilit ihracat sektörlerinden biri olan metal endüstrisi, ABD'nin başlıca pazarlarından biri olması nedeniyle önemli zorluklarla karşılaştı. Bu durum Türkiye'nin ABD'ye ihracatında düşüşe yol açmış ve Türk lirasının değer kaybetmesine katkıda bulunmuştur. Para biriminin zayıflaması, enflasyonu şiddetlendiren ve sıradan Türklerin satın alma gücünü azaltan, dolayısıyla Türkiye'nin iç ekonomisini zorlayan bir dalga etkisi yaratmıştır.

Türkiye'nin Suriye'deki askeri eylemlerinin ardından gelen yaptırımlar ikili ilişkilerin tarihindeki en uç noktalardan birisi olmuştur. ABD'nin Türkiye'nin Suriye'nin kuzeyindeki askeri operasyonlarına tepkisi, Türk hükümet yetkililerine ve kurumlarına yaptırım uygulanmasını içeriyordu. Bu yaptırımlar Türkiye'nin askeri stratejisinin, özellikle de Kürt güçlerine yönelik eylemlerinin onaylanmadığının açık bir işaretiydi. Yaptırımlar geçici olsa da Türk ekonomisi üzerinde ani bir etki yaratarak zaten zayıflamış olan liranın istikrarını daha da bozmuş ve yatırımcı güvenini zedelemiştir. Yaptırım tehdidi aynı zamanda Türkiye'nin ekonomik planlaması ve yabancı yatırım beklentileri için uzun vadeli bir zorluk oluşturmuştur.

Alınan ekonomik tedbirler ABD ile Türkiye arasındaki genel ekonomik ilişkileri germetmiştir. Ekonomik bağları tamamen koparmasa da gümrük vergileri ve yaptırımlar ikili ticari ilişkilere bir miktar öngörülemelik ve gerginlik getirmiştir. Ekonomik sürtüşmenin diplomatik ve askeri işbirliği üzerinde de daha geniş etkileri oldu, zira ekonomik karşılıklı bağımlılık uluslararası ilişkilerde genellikle istikrar sağlayıcı bir faktördür. Bu zorluklara karşılık olarak Türkiye ticari ortaklıklarını çeşitlendirmeye ve ABD pazarına olan bağımlılığını azaltmaya çalıştı. Avrupa, Asya

ve Orta Doğu dahil olmak üzere diğer bölgelerle ekonomik bağların güçlendirilmesi için çaba sarf edilmiştir. Yurt içinde ise Türk hükümeti lirayı istikrara kavuşturmak ve enflasyonu kontrol altına almak için önlemler almış, ancak bu çabalar farklı derecelerde başarıya ulaşmıştır.

Tüm bunların ABD-Türkiye ilişkilerine etkileri değerlendirildiğinde, bu dönemde ABD tarafından uygulanan gümrük vergileri ve yaptırımlar Türkiye ekonomisi üzerinde belirgin bir etki yaratmış ve ABD-Türkiye ilişkilerine yeni bir karmaşıklık katmanı eklemiştir. Ekonomik açıdan, Türkiye ekonomisinin kırılganlıklarını, özellikle de dış pazarlara ve yatırımlara olan bağımlılığını ortaya çıkarmıştır. Siyasi açıdan ise ekonomi politikaları ile daha geniş diplomatik ilişkilerin birbirine bağlı olduğunu göstermiştir. Trump başkanlığı sona ererken, ABD-Türkiye ilişkilerinin ekonomik boyutu, gelecekte yeniden angajman ve istikrar için hem zorluklar hem de fırsatlar içeren kritik bir alan olarak ortada durmaktadır.

Suriye İç Savaşı ve Bölgesel İstikrar

Suriye ihtilafı, Trump başkanlığı döneminde ABD ve Türkiye arasındaki stratejik ve diplomatik ilişkilerin şekillenmesinde merkezi bir unsur olmuştur. Bölgesel ve küresel güçleri de içine çeken çatışma, karmaşık bir ittifaklar ve çıkarlar ağı yaratmış, ABD ve Türkiye kendilerini çoğu zaman kilit konularda karşıt taraflarda bulmuştur. ABD'nin IŞİD'e karşı mücadelede kilit bir müttefik olarak Kürt YPG milislerini de içeren Suriye Demokratik Güçleri'ne (SDG) verdiği destek, Türkiye'nin YPG'yi PKK ile bağlantılı bir terör örgütü olarak görmesiyle keskin bir tezat oluşturuyordu. Stratejideki bu farklılık sadece ilişkileri germekle kalmamış, aynı zamanda çatışmaların hüküm sürdüğü bir bölgede politika ve eylemlerin koordine edilmesindeki zorlukları da ortaya çıkarmıştır.

Suriye'deki son büyük isyancı kalesi olan İdlib, çatışmada bir parlama noktası olarak ortaya çıkmış ve özellikle Türkiye'nin kaygılarını arttırmıştır. Türkiye'nin İdlib'e doğrudan askeri müdahalesi, insani bir felaketi önlemek, mülteci akınını durdurmak ve Suriye rejim güçlerine karşı koymak gibi faktörlerin birleşiminden kaynaklanıyordu. ABD, daha az doğrudan müdahil olmakla birlikte, daha fazla istikrarsızlaşma potansiyeli ve IŞİD'e karşı daha geniş çaplı mücadele üzerindeki etkisi konusunda endişeliydi. Dolayısıyla İdlib'deki durum, Suriye çatışmasının yönetiminde ABD-Türkiye işbirliği ve koordinasyonunun bir testi haline geldi.

Türkiye en fazla sayıda Suriyeli mülteciye ev sahipliği yapmakta ve bu durum ülke içinde önemli sonuçlar doğurmaktadır. ABD ise mülteci krizinin ele alınması için mali yardım sağlamış ve uluslararası çabaları desteklemiştir. Ancak yaklaşım ve kapasite farklılıkları her iki ülkenin

stratejilerinin tam olarak uyumlaştırılmasında zorluklara yol açmıştır. Türkiye, ekonomik yükler ve güvenlik kaygıları içeren mülteci durumunun yönetilmesi için ABD de dâhil olmak üzere daha fazla uluslararası destek çağrısında bulunmuştur.

Tüm bunların ABD-Türkiye ilişkilerine etkileri değerlendirildiğinde, Suriye ihtilafı, ABD ve Türkiye arasındaki stratejik ve diplomatik ilişkileri önemli ölçüde etkilemiş ve değişken bir bölgesel bağlamda ikili ilişkileri yönetmenin karmaşıklığının altını çizmiştir. Her iki ülke de bölgesel istikrar hedefini paylaşırken, Suriye'deki farklı yaklaşımları ve çıkarları çoğu zaman gerginliklere yol açmış ve dikkatli bir yön bulmayı gerektirmiştir. Özellikle Suriyeli mülteci krizinin ele alınması, önemli bir insani ve siyasi zorluk olmaya devam etmektedir. Suriye'deki çatışma devam ettikçe, muhtemelen ABD-Türkiye ilişkilerinde kritik bir odak noktası olmaya devam edecek ve farklı öncelikleri ve stratejileri uzlaştırmak için devam eden diplomatik çabaları gerektirecektir.

Diplomatik İlişkiler ve Askeri İşbirliği

Başkan Trump'ın görev süresinin sonuna doğru, ABD-Türkiye diplomatik ilişkileri yine eskisi gibi hem işbirliği hem de çekişmenin bazen sadece birisinin ama çoğunlukla ikisinin aynı anda olduğu şekillerde gerçekleştirildi. Zirveler ve ikili görüşmeler de dahil olmak üzere üst düzey toplantılar, çok yönlü ilişkilerin yönetilmesinde önemli bir rol oynamaya devam etti. Bu toplantılar genellikle Suriye'deki güvenlik endişeleri, ekonomik gerilimler ve Türkiye'nin Rus S-400 sistemini satın alması gibi tartışmalı konularda ortak bir zemin bulmaya odaklandı. Bu çabalara rağmen, ilişkilere sık sık kamuoyu önündeki anlaşmazlıklar ve diplomatik gerginlikler damgasını vurmuş, bu da ABD ve Türkiye'nin politika ve stratejik önceliklerdeki temel farklılıkları yansıtmıştır.

NATO üyesi olan ABD ve Türkiye arasındaki askeri işbirliği, ilişkilerinin önemli ancak karmaşık bir yönü olmaya devam etmiştir. Başta IŞİD'e karşı olmak üzere terörle mücadele operasyonlarındaki ortak çabalar başarılı işbirliği alanlarının altını çizmiştir. Ancak ABD'nin 2019'un sonlarında Suriye'nin kuzeyinden askerlerini çekme kararı bu dinamiği önemli ölçüde etkiledi. Çekilme birçok kişi tarafından Türkiye'nin bölgedeki Kürt güçlerine karşı başlattığı askeri operasyonlara yeşil ışık olarak görülmüş, ABD ile Türkiye arasında bir çatlak yaratmış ve NATO işbirliği ve koordinasyonunun geleceği hakkında soru işaretleri doğurmuştur.

Bu dönemde alınan bazı kilit kararların ABD-Türkiye ilişkileri üzerinde derin etkileri olmuştur. ABD'nin yaptırım ve gümrük vergileri uygulaması, Suriye'den askerlerini çekmesi ve

Türkiye'nin bölgedeki askeri operasyonlarına karşılık vermesi önemli ikili gerilim noktaları olmuştur. Buna karşılık, zorluklarla dolu olsa da devam eden diyaloglar, en azından işlevsel bir ilişkiyi sürdürme konusunda kalıcı bir kararlılık olduğunu gösterdi. Bu kararlar ve etkileşimler, bölgenin karmaşık jeopolitik manzarası içinde ulusal çıkarlar ile ittifak yükümlülüklerini dengelemeye yönelik daha geniş bir mücadelenin göstergesiydi.

Bölgesel çatışmalar, mülteci krizi ve diğer küresel aktörlerin (Rusya gibi) eylemleri gibi dış faktörler de ABD-Türkiye diplomatik ve askeri ilişkilerini etkiledi. Trump'ın başkanlığının sonunda, her iki ülkenin de bir yandan çıkarlarını savunmaya çalışırken diğer yandan da uzun süredir devam eden ittifaklarının gerçeklerini yönetmeye çalıştığı, giderek çok kutuplu hale gelen bir dünyaya doğru yol alan bir ilişki ortaya çıktı.

Tüm bunların ABD-Türkiye ilişkilerine etkileri değerlendirildiğinde ABD-Türkiye diplomatik ve askeri ilişkilerine bir dizi zorluk ve değişiklik damgasını vurmuştur. NATO ittifakının temelleri devam eden işbirliği için bir temel oluştururken, Suriye politikası, savunma alımları ve bölgesel stratejilerdeki farklılıklar ilişkideki karmaşıklıkların ve gerginlikleri birer örneğidir. İleriye dönük olarak, ABD-Türkiye ilişkilerinin yörüngesi muhtemelen hem ikili konulardan hem de daha geniş bölgesel ve küresel gelişmelerden etkilenmeye devam edecek ve sürekli diplomatik angajman ve çeşitli ve bazen çatışan çıkarların dikkatli bir şekilde dengelenmesini gerektirecektir.

Kongre Etkisi ve Yasama Faaliyetleri

Trump'ın başkanlığı döneminde ABD Kongresi, Türkiye'ye yönelik dış politikanın şekillendirilmesinde giderek daha önemli bir rol oynamıştır. Bu durum, özellikle Türkiye'nin Suriye'deki askeri operasyonları ve Rus S-400 sisteminin satın alınması gibi çeşitli tartışmalı konulara verdiği tepkilerde kendini göstermiştir. En önemli yasama faaliyetlerinden biri 2019 tarihli Türk Saldırganlığıyla Mücadele Yasası'nın yürürlüğe girmesiydi. Bu yasa tasarısı, diğerleriyle birlikte, Kongre'nin Türkiye'nin bölgedeki saldırgan hamleleri olarak algıladıklarına karşı sert bir tavır alma isteğinin göstergesiydi. Önerilen yaptırım ve kısıtlamalar, Türkiye'yi Suriye'deki eylemleri ve S-400 alımı nedeniyle cezalandırmayı amaçlıyor ve Kongre'nin bu gelişmelerden duyduğu iki partili endişeyi yansıtıyordu. Bu dönemde Kongre'nin attığı adımların ABD-Türkiye ilişkileri üzerinde doğrudan bir etkisi olmuştur. Yaptırım tehdidi ve Türkiye'nin eylemlerine karşı yasama organının güçlü sesi, Trump yönetiminin Türkiye'ye vereceği tepkinin şekillenmesinde rol oynamıştır. Bu eylemler, daha geniş güvenlik ve demokratik kaygıları

yansıtırken, diplomatik ilişkilere de bir karmaşıklık katmanı eklemiş ve zaman zaman yönetimin dış politikasını bağımsız bir şekilde manevra kabiliyetini kısıtlamıştır.

ABD-Türkiye İlişkileri için Gelecek Beklentileri

Trump başkanlığının son dönemindeki gelişmeler, değişen bölgesel dinamikler ve küresel jeopolitik değişimlerin kesişme noktasında yer alan ABD-Türkiye ilişkilerinin geleceği için zemin hazırlamıştır. Trump döneminde özellikle Suriye, savunma alımları ve ekonomi politikaları konularında yaşanan gerilim ve işbirlikleri ikili ilişkilerde silinmez bir iz bırakmıştır. Bir sonraki ABD yönetiminin bu eski meselelere nasıl yaklaşacağı, Türkiye ile ilişkilerin gidişatını önemli ölçüde etkileyecektir. İdlib bölgesinin idaresi ve Kürt sorunu da dahil olmak üzere Suriye'deki durum kritik bir faktör olmaya devam etmektedir. ABD ve Türkiye, gerilimin daha da tırmanmasını önlemek ve bölgesel istikrarı sağlayacak ve güvenlik endişelerini giderecek ortak bir zemin bulmak için farklı çıkarlarını bir araya getirmelidir. Doğu Akdeniz'de, özellikle enerji kaynakları ve bölgesel anlaşmazlıklarla ilgili olarak gelişen durum da işbirliği için zorluklar ve fırsatlar sunmaktadır.

Yeni güçlerin yükselişi ve geleneksel güçlerin yeniden konumlanması ile karakterize edilen değişen küresel düzen, ABD-Türkiye ilişkilerini etkileyecektir. Türkiye'nin bölgesel meselelerde artan iddiası ve Batı ile Rusya ve Çin gibi ülkeler arasındaki dengeleyici rolü, izlenmesi gereken önemli faktörler olacaktır. ABD'nin bu küresel değişimlere yaklaşımı, NATO'ya bağlılığı ve Orta Doğu'daki duruşu da dahil olmak üzere, önemli bir rol oynayacaktır. Türkiye'deki demokrasi ve insan haklarının durumu da dahil olmak üzere her iki ülkedeki iç siyaset ikili ilişkileri etkilemeye devam edecektir. ABD'nin demokratik değerlere ve insan haklarına yaptığı vurgu, özellikle otoriter uygulamalarda önemli değişiklikler olması veya bu eğilimlerin devam etmesi halinde, Türkiye'ye yaklaşımını etkileyebilir.

Ekonomik iyileşme potansiyeli ve ticari bağların güçlendirilmesinin yanı sıra savunma ve terörle mücadelede işbirliği, ilişkilerde parlak noktalar olmaya devam etmektedir. S-400 alımı ve ortak savunma projelerine katılım gibi konuların çözüme kavuşturulması daha olumlu bir angajmana yol açabilir. İleriye bakıldığında, ABD-Türkiye ilişkileri hem uzlaşma hem de çekişmenin devam etmesi potansiyeliyle kritik bir noktada durmaktadır. Değişen bölgesel ve küresel manzaralar bağlamında geçmiş sorunların ve yeni zorlukların ele alınması, bu çok önemli ikili ilişkinin doğasını şekillendirecektir. Belirsizlikler devam etmekle birlikte, yapıcı angajman ve

karşılıklı anlayış fırsatları bu iki kilit NATO müttefiki arasında daha istikrarlı ve üretken bir ortaklığa giden yolu sunmaktadır.

SONUÇ

Başkan Donald Trump'ın yönetimi altında 2017-2021 dönemi, uluslararası ilişkilerde önemli bir dönüşüme sahne olmuş, ABD'nin başta Suriye olmak üzere dış politikaya yaklaşımında farklı bir döneme girildiğini göstermiş ve bu durum Türkiye ile ilişkilerini derinden etkilemiştir. Bu çalışma, söz konusu dinamikleri inceleyerek, ABD'nin dış politikasının farklı yönlerine ve önemli bir bölgesel müttefik olan Türkiye ile ilişkilerindeki yansımalarına dair kapsamlı bir inceleme sunmuştur.

Çalışma ilk olarak ABD-Suriye ve ABD-Türkiye ilişkilerindeki tarihsel karmaşıklıkların altını çizerek sonraki gelişmeler için bir bağlam oluşturmuştur. Suriye İç Savaşı ve buna verilen küresel tepki, özellikle de mülteci krizi, bölgesel ve uluslararası siyasetin şekillenmesinde çok önemli roller oynamıştır. Trump yönetiminin pragmatizm, izolasyonizm ve öngörülemezlik ile karakterize edilen yaklaşımı, ABD'nin geleneksel dış politika stratejilerinden bir sapmaya işaret etmektedir.

Temel bulgular, Trump yönetimindeki ABD politikalarının geleneksel ittifakları yeniden tanımlamaya ve yerleşik jeopolitik anlatılara meydan okumaya hazır olmasından kaynaklandığını göstermektedir. ABD askerlerinin Suriye'den çekilmesi ve Kürt meselesine ilişkin değişken kararlar ile Türkiye ile askeri tedarikler ve bölgesel güvenlik hedefleri konusundaki ihtilafli ilişkiler, ABD'nin küresel meselelere katılımını yeniden düzenlemeye yönelik daha geniş bir stratejinin simgesi olmuştur. ABD-Türkiye ilişkileriyle ilgili olarak, çalışma diplomatik zorluklar, stratejik yeniden dengelemeler ve yüksek gerilim anlarının damgasını vurduğu bir döneme işaret etmektedir. Suriye'deki çatışma kritik bir ayrışma noktası olarak ortaya çıkmış, ABD'nin Kürt gruplar da dahil olmak üzere Suriye Demokratik Güçleri'ne verdiği destek Türkiye'nin ulusal güvenlik kaygılarıyla doğrudan çatışmıştır. Yaptırımların uygulanması, askeri angajmanlarla ilgili tartışmalar ve her iki tarafın da değişken söylemleri ittifakın hassaslığını ortaya koymuştur.

Sosyal medyanın etkisi açısından ise, bu çalışma, önceki araştırmalarla birlikte, Başkan Trump'ın kendine özgü Twitter diplomasisinin ABD-Türkiye ilişkilerini şekillendirmedeki önemli rolünü vurgulamaktadır. Trump'ın tweetlerinde görülen doğrudan ve filtresiz iletişim tarzı, diplomatik ilişkiler üzerinde derin bir etki yaratmış ve çoğu zaman krizleri derinleştirmiştir. ABD'nin dijital diplomasisi ile Türkiye'nin geleneksel yöntemleri arasındaki zıtlık, uluslararası ilişkilerin değişen görünümünü ortaya koymaktadır. Çalışma, sosyal medyanın diplomasideki öneminin altını çizmekte ve bu platformların dış politika söylemine etkin bir şekilde entegre

edilmesi için kılavuz ilkelerin gerekliliğini ortaya koymaktadır. Ayrıca, güvenlik kaygılarının ve reelpolitığın, özellikle Suriye ihtilafı ve terörle mücadele çabaları bağlamında, ABD-Türkiye ilişkilerini büyük ölçüde etkilediği anlayışıyla da uyumludur. Trump'ın öngörülemeyen politikaları, karmaşık ve bazen istikrarsız bir ikili ilişkinin oluşmasına daha da fazla katkıda bulunmuştur.

Sonuç olarak, Trump'ın başkanlık dönemi, ABD'nin Suriye'ye yaklaşımını yeniden tanımlayan ve Türkiye ile ilişkilerini yeniden şekillendiren, uluslararası ilişkilerde dönüşüm ve belirsizliğin damgasını vurduğu bir dönem olmuştur. Bu dönem stratejik esnekliğin önemini, bölgesel çatışmaların küresel siyasetle bağlantılı olduğunu ve geleneksel ittifakların değişen doğasını vurgulamıştır. Uluslararası toplum bu karmaşıklıkların üstesinden gelirken, bu dönemden elde edilen çıkarımlar gelecekteki diplomatik stratejilerin ve dış politika kararlarının şekillendirilmesinde hayati önem taşıyacaktır. ABD dış politikasının bu döneminden çıkarılan dersler, giderek daha dinamik hale gelen küresel ortamda uyum sağlama ve stratejik öngörü ihtiyacını ortaya koymaktadır.

KAYNAKÇA

- AA. (2019, Nisan 5). ABD Başkanı Trump: Esed rejiminin iğrenç faaliyetlerine mücadele edilemez. *Anadolu Ajansı*. Erişim 20 Kasım, 2023, Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/abd-baskani-trump-esed-rejiminin-igrenc-faaliyetlerine-musade-edilemez/789969>
- AA. (2019, Ekim 17). ABD destekli PKK/PYD Rakka'yı ele geçirdi. *Anadolu Ajansı*. Erişim 20 Kasım, 2023, Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/abd-destekli-pkk-pyd-rakkayi-ele-gecirdi/940034>
- ABD Savunma Bakanlığı. (2017). Airstrike Updates. *Combined Joint Task Force Operation Inherent Resolve*. Erişim 20 Kasım, 2023, Erişim adresi: <https://dod.defense.gov/OIR/1s>
- ABD Türkiye Büyükelçiliği. (2020). America Announces New Humanitarian Assistance for the Syria Crisis Response. Erişim 21 Kasım, 2023, Erişim adresi: <https://tr.usembassy.gov/america-announces-new-humanitarian-assistance-for-the-syria-crisis-response/>
- Airways. (2023). US-led Coalition in Iraq & Syria. Airways.org Erişim 20 Kasım, 2023, Erişim adresi: <https://airwars.org/conflict/coalition-in-iraq-and-syria/>
- Akdoğan, M. (2018). Avrupa Birliği'nin Sınırlarına Dayanan Mülteci Krizi Ve Yönetimi. *Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi*, 1(1), 48-75.
- American Immigration Council. (2017). An Overview of U.S. Refugee Law and Policy. Erişim 14 Kasım, 2023, Erişim adresi: <https://www.americanimmigrationcouncil.org/research/overview-us-refugee-law-and-policy>
- AP. (2017, Temmuz 8). US, Russia announce Syria cease-fire after Trump-Putin talks. *AP News*. Erişim 20 Kasım, 2023, Erişim adresi: <https://apnews.com/article/europe-middle-east-russia-syria-united-states-government-eaa310ccb6e04e0580759d4ce36e778b>
- Bacık, G. (2007). Turkey–Syria: A Belated Friendship? *Insight Turkey*, 9(3) 67-74.
- Bağlioğlu, A. (2013). Suriye'de Mezhep Hareketlerinin Güncel Siyaset Üzerine Etkileri. *e-Makalat Mezhep Araştırmaları Dergisi*, 6 (2), 495-523.
- Baharçipek, A., & Ekici, S. (2016). NATO'ya üyelik sürecinde Türkiye ABD ilişkileri. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (1), 149-168.

- Balcı, M., & Kaya, H. (2019). Suriye Krizi: ABD'nin Çekilme Paradoksu. *XI. IBANESS Kongreler Serisi*, 1-7.
- Baran, E., & Doğan, A. (2023) Halid Halife'nin El-Mevtu Amelun Şakkun Adlı Romanı. (Ed. S. Sağlık ve U. İnan) *Sosyal & Beşerî Bilimler Alanında Akademik Çalışmalar-2*, Haziran 2023, Bölüm 4. 69.
- Başlamışlı, M. (2021). ABD'nin Türkiye'ye Yönelik Ambargo Kararına İlişkin Haşhaş Sorunu Yerine 1974 Kıbrıs Krizini Ön Plana Çıkarma Girişimi. *Asia Minor Studies*, (1), 695-712.
- Yerine 1974 Kıbrıs Krizini Ön Plana Çıkarma Girişimi. *Asia Minor Studies*, (1), 695-712.
- BBC News Türkçe. (2016, Şubat 10). Erdoğan'dan ABD'ye 'PYD' tepkisi: Bu nasıl ortaklık?. *BBC News Türkçe*. Erişim 20 Kasım, 2023, Erişim adresi: https://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/02/160210_erdogan_abd
- BBC News Türkçe. (2018, Ağustos 11). ABD'den Türkiye'ye yeni yaptırımlar: Çelikte gümrük vergisi artışı 13 Ağustos'ta yürürlüğe giriyor. *BBC News Türkçe*. Erişim 20 Aralık, 2023, Erişim adresi: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-45154717#:~:text=%22%C3%87elik%20%C3%BCr%C3%BCnlerinin%20ithalat%C4%B1n%C4%B1%20daha%20da,ve%20uygun%20oldu%C4%9Funa%20karar%20verdim.>
- BBC News Türkçe. (2019, Şubat 22). 200 ABD askeri Suriye'de kalacak. *BBC News Türkçe*. Erişim 20 Kasım, 2023, Erişim adresi: <https://www.bbc.com/turkce/47326966>
- BBC News Türkçe. (2019, Ekim 15). Barış Pınarı Harekâtı - Bloomberg: ABD Kongresi Trump'tan daha sert Türkiye yaptırımları istiyor. *BBC News Türkçe*. Erişim 20 Aralık, 2023, Erişim adresi: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-50007957>
- BBC News Türkçe. (2019, Aralık 22). Trump istifa eden Savunma Bakanı Mattis'in yerine Patrick Shanahan'ı atadı. *BBC News Türkçe*. Erişim 20 Kasım, 2023, Erişim adresi: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-46669126#:~:text=68%20ya%C5%9F%C4%B1ndaki%20Mattis%2C%20Trump'%C4%B1n,Ocak'tan%20sonra%20g%C3%B6revini%20devredecek.>
- BBC News Türkçe. (2023, Mart 8). Türkiye-Suriye normalleşme süreci: İran'ın da katılımıyla ikinci aşamaya geçiliyor. *BBC News Türkçe*. Erişim 20 Aralık, 2023, Erişim adresi: <https://www.bbc.com/turkce/articles/c15jky27kkwo>
- Bilge-Criss, N. (2012). Türkiye-NATO ittifakının tarihsel boyutu. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 9 (34), 1-28.

- Bilgin, İ. (2019). Suriye İç Savaşı'nda Küresel Ve Bölgesel Güçlerin Kesişen Müdahaleleri: Nedenler, Yöntemler Ve Zamanlama. *Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi*, 2 (1), 1-19.
- Bölme, S. M. (2012). Soğuk Savaş'ta NATO-ABD-Türkiye Üçgeninde Askeri Üsler: Süreklilik ve Değişim. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 9 (34), 51-71.
- Byman, D. (2005). *Deadly connections: States that sponsor terrorism*. Cambridge University Press. New York.
- Canyurt, D. (2018). Kazanani Olmayan Savaş "Suriye İç Savaşı": Neden Bitmedi, Barış Nasıl Gelebilir?. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 14 (4), 1103-1120.
- CBS. (2011, Nisan 11). WikiLeaks: U.S. secretly backed Syria opposition. *CBS News*. Erişim 20 Kasım, 2023, Erişim adresi: <https://tr.euronews.com/2019/09/04/abdli-eski-diplomatlardan-trumpa-uyari-afganistandan-asker-cekmek-ic-savas-tetikleyebilir>
- CENTCOM. (2017). Department of Defense Press Briefing by Colonel Dillon via teleconference from Baghdad, Iraq. Erişim 20 Kasım, 2023, Erişim adresi: <https://www.centcom.mil/Portals/6/Documents/Transcripts/0928Dillon.pdf>
- Countering Turkish Aggression Act of 2019. (2019) Erişim 20 Kasım, 2023, Erişim adresi: https://www.vanhollen.senate.gov/imo/media/doc/Van_Hollen_CTAA_Summary.pdf
- CSIS (2022). Experts React: Turkey's Intervention, U.S. Diplomacy, and the Crisis in Syria. Erişim 28 Eylül, 2023, Erişim adresi: <https://www.csis.org/analysis/experts-react-turkeys-intervention-us-diplomacy-and-crisis-syria> <https://www.cbsnews.com/news/wikileaks-us-secretly-backed-syria-opposition/>
- Çağ, G., & Eker, S. (2013). Ortadoğu'da Baas Rejimleri: Suriye ve Irak. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Uluslararası Avrasya Strateji Dergisi*, 2 (2), 57-72.
- Çalışkan, M. (2020). Suriye'de PKK Faaliyetlerinin Tarihî Arka Planı ve PYD Terör Örgütünün Siyasallaşma Çabaları. *Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (10), 63-91.
- Çelik, H., & Özgöker, U. (2020). Johnson mektubundan Trump mektubuna Türkiye ABD ilişkileri. *Barış Araştırmaları ve Çatışma Çözümleri Dergisi*, 8(1), 60-81.
- Çoban, A. (2022). ABD'nin Barack Obama Dönemi Suriye Politikası. *Uluslararası İlişkiler Çalışmaları Dergisi*, 2 (1), 36-57.
- Dağ, A. E. (2013). Suriye. *Biladi Şam'ın Hazin Öyküsü*, İstanbul, İnsani Yardım Vakfı Yayınları.

- Deniz, Y., & Özdal, B. (2023). Neoklasik Realist Teori Çerçevesinde Barack H. Obama Dönemi'nde Türkiye–ABD İlişkilerinin Analizi. *TESAM Akademi Dergisi*, 10 (1), 295-325.
- Dilek, M. S., & Şafak, O. (2021). Trump Yönetiminin CAATSA Hamlesi (14 Aralık 2020) Ne Anlama Geliyor? Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi, 5(1), 185-218.
- Doğan, A., & Ahmet, U. Z. U. N. (2014). Serbest ticaret anlaşmalarının Türkiye'nin dış ticaretine etkileri. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 15(1), 325-344.
- Develioğlu, O. G. (2023). Suriye İç Savaşı ve Rusya'nın Suriye İç Savaşındaki Rolü. *Türk İslâm Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi*, 18 (35), 145-156.
- DW. (2019, Ocak 10). İdlib'in kontrolü El Kaide bağlantılı HTŞ'ye geçti. *Deutsche Welle*. Erişim 20 Kasım, 2023, Erişim adresi: <https://web.archive.org/web/20190110181019/https://www.dw.com/tr/idlibin-kontrol%C3%BC-el-kaide-ba%C4%9Flant%C4%B1%C4%B1-ht%C5%9Fye-ge%C3%A7ti/a-47024654>
- Ebrem, İ. S. (2019). *Suriye İç Savaşı'nın Türk Dış Politikasına ve Türkiye'nin Güvenliğine Etkileri*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Bursa Uludağ Üniversitesi (Turkey).
- Ebrem, İ. S. (2021). Küresel Gücün Asimetrik Politikası: Abd'nin Suriye Açmazı. In *International Symposium of Scientific Research and Innovative Studies*, Vol. 22, 2644-2654.
- Ermağan, İ. (2012). Soğuk Savaş sonrası dönemde ABD dış politikası-Obama dönemi ve AK Parti. *Elektronik Siyaset Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 3 (05), 21-35.
- Evrensel. (2018). ABD'nin Suriye'den çekilme açıklamasına dünyadan tepkiler. Evrensel. Erişim 10 Mart, 2024, Erişim adresi: <https://www.evrensel.net/haber/368879/abd-nin-suriyeden-cekilme-aciklamasina-dunyadan-tepkiler>
- Euronews. (2019, Ocak 1). Erdoğan: PKK, PYD ve YPG Kürtleri temsil etmiyor, ABD bu konuda hatalı. *Euronews*. <https://tr.euronews.com/2019/01/08/erdogan-abd-menbic-konusunu-geciktiriyor>
- Euronews. (2019, Eylül 4). ABD'li eski diplomatlardan Trump'a uyarı: Afganistan'dan asker çekmek iç savaş tetikleyebilir. *Euronews*. <https://tr.euronews.com/2019/09/04/abdli-eski-diplomatlardan-trumpa-uyari-afganistandan-asker-cekme-ic-savas-tetikleyebilir>
- Foreign Policy. (2020, Temmuz, 1). Trump's Syria Policy Is Working, The Assad regime is cracking under the pressure of stalemate—just like the State Department planned. *Foreign*

- Policy*. Erişim 20 Kasım, 2023, Erişim adresi: <https://foreignpolicy.com/2020/07/01/trumps-syria-policy-is-working-assad-stalemate-pompeo/#:~:text=,Trump%E2%80%99s%20Syria%20Policy%20Is%20Working>
- Gün, M. (2010). 2003 Irak Krizi Sonrasında ABD-Türkiye İlişkileri. *Bilge Strateji*, 2 (2), 137-168.
- Günel, A. (2019). ABD'nin 1974 Kıbrıs Askeri Darbesindeki Rolü. *OPUS International Journal of Society Researches*, 10 (17), 2168-2207.
- Harunoğulları, M. (2017). Suriye İç Savaşı ve Küresel Etkilerinin Siyasi Coğrafya Açısından Değerlendirilmesi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (36), 315-326.
- Harunoğlu, N. Ç. (2019). Eisenhower'dan Obama'ya: ABD Dış Politikasında Ortadoğu ve Suriye. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 74 (4), 1149-1182.
- Harunoğulları, M. (2021). Abd Ve Rusya'nın Suriye İç Savaşına Müdahalelerinin Jeopolitik Yaklaşımları. *Ortadoğu ve Göç*, 11 (1), 43-84.
- İnanç, Y. S., & Sabah, D. (2016). Suriye İç Savaşı: Bir Mezhep Savaşından Ötesi. *Yeni Ortadoğu: Toplum, Siyaset Ve Ekonomi Konferansı*, 79. Şehir Yayınevi. İstanbul.
- İnce, E. (2017). Suriye'de Baas rejiminin kuruluşu ve Türkiye. *Tarih ve Günce*, 1 (1), 261-280.
- Kadıoğlu, İ. A. (2020). Suriye iç savaşı ve Türkiye: Çatışma, güvenlik ve sığınma. *OPUS International Journal of Society Researches*, 16 (29), 2179-2213.
- Kılıç, H. (2020). Abd'nin Kuzey Suriye Politikası. *Ahi Evran Akademi*, 1 (1), 1-9.
- Kiran, A. (2015). Arap Bahari, Suriye ve Demokratik Dönüşüm Beklentileri. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (1), 97-115.
- Kıyanç, S. (2020). Soğuk Savaş Yıllarında Türkiye'deki ABD Üs ve Tesisleri. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 36 (101), 203-252.
- Koncagül, İ. (2022). Suriye Krizi, Vekâlet Savaşları ve Türkiye. *Uluslararası İlişkilerde Güncel Sorunlar* (Ed. H. Özlü ve İ. Koncagül). Milli Savunma Üniversitesi Yayınları, Ankara.
- Magalhaes, M. (2021). Congress and US-Turkey relations. *Journal of Transatlantic Studies*, 19 (4), 494-516.
- Migration Policy Institute. (n.d.). Refugees and Asylees in the United States. Erişim 9 Kasım, 2023, Erişim adresi: <https://www.migrationpolicy.org/article/refugees-and-asylees-united-states>
- Molla, A. (2009). Soğuk Savaş Sonrası Körfez Krizleri Ve Türkiye-Abd-Nato İlişkileri. *Journal of Management and Economics Research*, 7 (11), 29-45.

- NBC News. (2017). Russia's Lavrov Says Trump May Have Met Putin More Times. Erişim 20 Kasım, 2023, Erişim adresi: <https://www.nbcnews.com/news/world/trump-putin-may-have-met-more-times-says-russia-s-n785146>
- Neciyev, E. (2021). Rusya-Türkiye işbirliği bağlamında "Astana görüşmeleri". *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 12(31), 988-1001.
- New York Times. (2018). Trump to Withdraw U.S. Forces From Syria, Declaring 'We Have Won Against ISIS'. The New York Times. Erişim 20 Kasım, 2023, Erişim adresi: <https://www.nytimes.com/2018/12/19/us/politics/trump-syria-turkey-troop-withdrawal.html>
- New York Times. (2019). Trump Orders Withdrawal of U.S. Troops From Northern Syria. The New York Times. Erişim 20 Kasım, 2023, Erişim adresi: <https://www.nytimes.com/2019/10/13/us/politics/mark-esper-syria-kurds-turkey.html>
- New York Times. (2019). Russian Church Is a Strong Voice Opposing Intervention in Syria. The New York Times. Erişim 10 Mart, 2024, Erişim adresi: https://www.nytimes.com/2012/06/01/world/europe/russian-church-opposes-syrian-intervention.html?pagewanted=all&_r=0
- Ovalı, A. Ş. (2020). Türkiye-ABD ilişkilerinde Twitter diplomasisi. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 17(65), 23-45.
- Özdemir, Ç. (2016). Suriye'de İç Savaşın Nedenleri: Otokratik Yönetim mi, Bölgesel ve Küresel Güçler mi? *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, (2), 81-102.
- Özdemir, S. (2022). Eisenhower Doktrini Çerçevesinde Bölgesel Krizler: Suriye Irak-Ürdün-Lübnan. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 10 (31), 205-228.
- Özpek, B. B. (2012). En uzun on yıl: 11 Eylül sonrası Ortadoğu. *Ortadoğu Etütleri*, 3 (2), 183-216.
- Reuters. (2017, Temmuz 8). Partial ceasefire deal reached in Syria, in Trump's first peace effort. *Reuters*. Erişim 19 Kasım, 2023, Erişim adresi: <https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-syria-ceasefire-idUSKBN19S2DG/>
- Reuters. (2018, Temmuz 25). U.S. Treasury sanctions people linked to Syria chemical weapons. *Reuters*. Erişim 18 Kasım, 2023, Erişim adresi: <https://www.reuters.com/article/us-usa-sanctions-syria-idUSKBN1KF22R/#:~:text=,department%20said%20in%20a%20statement>

- Reuters. (2020, Ekim 1). Trump administration sets record low limit for new U.S. refugees. *Reuters*. Erişim 12 Kasım, 2023, Erişim adresi: <https://www.reuters.com/article/us-usa-immigration-refugees-idUSKBN26L3HC>
- Reuters. (2019, Ocak 29). Putin says informed Trump about Russia's actions in Syria. *Reuters*. Erişim 10 Kasım, 2023, Erişim adresi: <https://www.reuters.com/article/us-g20-summit-putin-trump-syria-idUSKCN1TU0A5/>
- Reuters. (2021, Haziran 22). Around 800 Syrians return from Turkey weekly, U.N. refugee agency official says. Erişim 21 Kasım, 2023, Erişim adresi: <https://www.reuters.com/article/us-syria-security-turkey-refugees-idUSKCN2DX1Y8>
- Roach, K. (2011). *The 9/11 effect: Comparative counter-terrorism*. Cambridge University Press. Cambridge.
- Salik, N. (2011). Beşar Esad Dönemi Suriye Dış Politikasında Pragmatizm ve Türkiye-Suriye İlişkilerinin Geleceği. *Middle Eastern Analysis/Ortadoğu Analiz*, 3(35), 21-32.
- SETAV. (2018). Trump'ın Suriye'den Çekilme Kararının Ardından Türkiye-ABD İlişkileri. *Siyaset Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı*. Erişim 20 Kasım, 2023, Erişim adresi: <https://www.setav.org/trumpin-suriyeden-cekilme-kararinin-ardindan-turkiye-abd-iliskileri/>
- Şimşek, D. (2018). Mülteci Entegrasyonu, Göç Politikaları ve Sosyal Sınıf: Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler Örneği. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 367-392.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı. (2019). Cumhurbaşkanı Erdoğan, 24 TV ve TV 360 ortak yayınına katıldı. *Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı*. Erişim 20 Kasım, 2023, Erişim adresi: <https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/102307/cumhurbaskani-erdogan-tv-24-ve-tv-360-ortak-yayinina-katildi>
- Tepeciklioğlu, A., & Tepeciklioğlu, E. E. (2015). Teoriden pratiğe: Suriye krizi ve uluslararası toplum. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 70 (1), 163-193.
- The Moscow Times. (2019). Fewer Than Half of Russians Support Syria Campaign, Poll Says. *The Moscow Times*. Erişim 10 Mart, 2024, Erişim adresi: <https://www.themoscowtimes.com/2019/05/06/fewer-than-half-of-russians-support-syria-campaign-poll-says-a65494>
- Topal, C. (2016). Suriye İç Savaşı Ve Uluslararası Düzen. *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*, 5 (9), 117-122.

- Üstübcü, A. (2017). Türkiye’de göç politikaların dönüşümü: Yasadışıların uluslararası üretiminden makbul yabancıya. *Toplum ve Bilim*, 140, 106-122.
- VOA. (2019). Suriye’de 200 ABD Askeri Barış Gücü Olarak Kalıyor. *Voice of America*. Erişim 10 Mart, 2024, Erişim adresi: <https://www.voaturkce.com/a/suriyede-200-abd-askeri-baris-gucu-olarak-kaliyor/4799915.html>
- VOA. (2023). ABD'nin Göç ve Mülteciler Müsteşar Yardımcısı'ndan Türkiye Ziyareti. *Voice of America*. Erişim 20 Kasım, 2023, Erişim adresi: <https://www.voaturkce.com/a/amerikanin-goc-ve-multeciler-yetkilisinden-turkiye-ziyareti/7312460.html>
- World Bank. (2021). 10 Years On, Turkey Continues Its Support for an Ever-Growing Number of Syrian Refugees. Erişim 21 Kasım, 2023, Erişim adresi: <https://www.worldbank.org/en/news/feature/2021/06/16/10-years-on-turkey-continues-its-support-for-an-ever-growing-number-of-syrian-refugees>
- Yılmaz, E. A. (2022). 2016 Yılından Günümüze Türkiye-ABD İlişkilerinin Güvenlik Bağlamında Değerlendirilmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (73), 53-71.